

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Boštjan SPAČAL

OPERACIJA ZDRUŽENIH NARODOV V KONGU (1960–1964)

Diplomsko delo

Ljubljana 2008

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Boštjan SPAČAL

Mentor: docent dr. Vladimir Prebilič

OPERACIJA ZDRUŽENIH NARODOV V KONGU (1960–1964)

Diplomsko delo

Ljubljana 2008

*Mirovništvo ni delo za vojaka,
a le vojak ga lahko opravlja.*
bivši generalni sekretar OZN Dag Hammarskjöld

*Zahvaljujem se mentorju doc. dr. Vladimirju Prebiliču za strokovno vodenje in pomoč.
Zahvala gre tudi Nuši, staršema in sestram za podporo in vzpodbudo. Hvala za vse kar ste mi
dali.*

OPERACIJA ZDRUŽENIH NARODOV V KONGU (1960–1964)

V diplomskem delu sem podrobneje predstavil potek misije v Kongu pod okriljem OZN-a od leta 1960 do leta 1964. Zaradi osamosvojitve od belgijske oblasti leta 1960 je v Kongu prišlo do krize, ki je zahtevala ustanovitev misije pod okriljem OZN-a. V začetku je bila to le pomoč oblastem, dokler ne bi zmogle same zagotavljati reda in miru. Z zapleti v Katangi (provinci) in ustavno krizo pa je ta misija dobila večje razsežnosti in se razvila v eno največjih mirovnih misij OZN-a. Poseben poudarek sem v diplomskem delu posvetil osebnostim in drugim akterjem, ki so na misijo vplivali in jo oblikovali. Od teh sem še posebej izpostavil generalnega sekretarja Daga Hammarskjölda, ki je misiji pustil najbolj očiten pečat. Za boljše razumevanje misije in njenih mandatov sem predstavil tudi dogajanje v OZN-u (Varnostni svet, v nadaljevanju: VS, in generalna skupščina, v nadaljevanju: GS) in kako je le-to vplivalo na sprejete resolucije. Eno poglavje sem posvetil tudi dogodkom, ki so se zvrstili po letu 1964, ko je bila misija končana.

Ključne besede: Kongo, mirovne misije, Organizacija združenih narodov, Dag Hammarskjöld, Patrice Lumumba.

UNITED NATIONS OPERATION IN CONGO (1960–1964)

In my diploma I tried to fully present the course of United Nations mission in Congo from year 1960 to 1964. Having attained independence from Belgian authority in 1960, a crisis erupted in Congo, which led to establishment of a peace mission under the control of the United Nations. The mission started as a form of help to Congo government until it would be able to maintain law and order by itself, but after the problems in province Katanga and the constitutional crisis, mission gained grander extensions and became one of the largest missions under the United Nations. I took a special interest in personalities and other key figures that affected and modeled the mission. The main attention was given to the late former Secretary general Dag Hammarskjöld who was one of the biggest actors during the mission. For a better understanding of the mission and its mandates I also described the happenings in United Nations (Security Council and General Assembly) and how they affected the mission. One of the chapters is dedicated to events that followed the end of the mission.

Key words: Congo, Peace missions, United Nations, Dag Hammarskjöld, Patrice Lumumba.

KAZALO

SEZNAM KRATIC	7
1. UVOD	8
2. METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR	10
2.1 Opredelitev predmeta proučevanja.....	10
2.2 Cilji proučevanja	10
2.3 Metode proučevanja	11
2.4 Hipotetična izhodišča	12
2.5 Opredelitev temeljnih pojmov in konceptov	13
3. DEMOKRATIČNA REPUBLIKA KONGO	17
3.1 Geografske značilnosti Konga	17
3.2 Zgodovina Konga do neodvisnosti.....	20
3.3 Politično dogajanje pred neodvisnostjo.....	23
4. SAMOSTOJNOST IN ZAČETEK MISIJE ONUC	26
4.1 Resolucija VS OZN 143 (1960) in začetek misije v Kongu	27
4.1.1 Načela generalnega sekretarja pri vodenju sil OZN.....	29
4.1.2 Mandat ONUC	31
4.1.3 Umik belgijskih sil z območja Konga z izjemo Katange	32
4.2 ONUC in Katanga	35
4.3 Bilateralna sovjetska pomoč Kongu.....	38
4.4 Ustavna kriza v Kongu.....	39
4.4.1 Delovanje ONUC-a med ustavno krizo	43
4.4.2 Smrt Lumumbe.....	44
4.4.3 Resolucija VS OZN 161 (1961).....	46
4.4.4 Proces sprave in konec ustavne krize	49
4.5 Katanga.....	50
4.5.1 Resolucija VS OZN 169.....	54
4.5.2 Konec secesije v Katangi	56
4.6 Pomoč kongovski vladi	57
4.7 Zaključek misije ONUC.....	58
4.8 Posledice misije ONUC na OZN	59
5. POTRDITEV HIPOTEZ IN SKLEP	62

6. SEZNAM LITERATURE	67
6.1 Tiskani viri:	67
6.2 Internetni in elektronski viri:.....	68
6.3 Dokumentarni film:	73
7. PRILOGE	74

SEZNAM KRATIC:

ABAKO (*Association des personnes de Bakongo*), Združenje ljudstva Bakongo

ANC (*Armee nationale congolaise*), Kongovska nacionalna vojska

A/ - dokumenti generalne skupščine

BALUBAKAT (*Association des Baluba du Katanga*) – Združenje ljudstva Baluba v Katangi

CIA (*Central intelligence Agency*) – Centralna obveščevalna agencija v ZDA

CONAKAT (*Confédération des Associations Tribales du Katanga*) – Konfederacija združenj plemen v Katangi

GS (*General Assembly*) – generalna skupščina

G.A.Res (*General Assembly Resolution*) – Resolucija generalne skupščine

GAOR (*General Assembly Official Records*) – Uradni zapisi generalne skupščine

MNC (*Mouvement National Congolais*), Kongovsko narodno gibanje

MNC-K (*Mouvement National Congolais-Kalonji*), Kongovsko narodno gibanje – Kalonji

MNC-L (*Mouvement National Congolais-Lumumba*), Kongovsko narodno gibanje – Lumumba

MPR (*Mouvement Populaire de Révolution*) – Ljudsko revolucionarno gibanje

OZN (*UN –United Nations*) – Organizacija združenih narodov

ONUC (fr. *Opération des Nations Unies au Congo*, en. *United Nations Operation in Congo*) – Operacija Združenih narodov v Kongu

PANALU (*Parti national lumumbiste*) – Nacionalna lumumbistična stranka

SCOR (*Security Council Official Records*) – Uradni zapisi Varnostnega sveta

S/ – dokumenti Varnostnega sveta

UMHK (*Union minière du Haut-Katanga*) – Združenje rudnikov Zgornje Katange

UL OZN – Ustanovna listina Združenih narodov

VS (*Security Council*) – Varnostni svet

WHO (*World Health Organisation*) – Svetovna zdravstvena organizacija

1. UVOD

Z vestfalskim sporazumom je bila državam v mednarodnem prostoru priznana ozemeljska suverenost, ki pa ni veljala za ves svet, ampak le za evropske sile, ki so tvorile takratni politični prostor. Kongo tako ni postal suveren leta 1885 na konferenci v Berlinu, ko je praktično postal last Leopolda II., niti ko je leta 1908 prišel pod oblast belgijske vlade. Predstavljal je tipično kolonijo, kjer so Belgijci opravljali vse pomembne politične, administrativne in vojaške funkcije. Tudi kapital in gospodarstvo sta bila v celoti obvladovana s strani Belgije in drugih tujih vlagateljev.

Šele z ustanovitvijo OZN-a, ko je sedemsto petdeset milijonov ljudi živelo na ozemljih, ki niso imela lastne vlade, so v XI. poglavju UL zapisali načela, po katerih je bila vsem narodom »omogočena« samoodločba, s čimer se je vsaj v teoriji zapisal konec kolonijam (The United Nations and Decolonization 2006). Leta 1960 pa je bila v GS sprejeta Deklaracija o pravici do neodvisnosti kolonialnim državam in narodom (Resolucija 1514 (XV)), v kateri so se države članice strinjale, da je potrebno kolonialni sistem čim prej popolnoma odpraviti (Benčina, Simoniti 1994: 127).

Po protestih in hudih bojih v letu 1959 je Belgija končno obljubila Kongu samostojnost, ki jo je naslednje leto tudi dobil. Zgodovina se po tej prelomnici za Kongo ni obrnila na bolje, ampak je nadaljevala že kar ustaljeno prakso nemirov in konfliktov. Le nekaj dni po osamosvojitvi je v Kongu zavladal kaos, zaradi česar so na pobudo novih državnih voditeljev ustanovili misijo ONUC, ki je potekala od leta 1960 do leta 1964 in je še dolgo veljala za eno največjih operacij pod okriljem OZN-a.

Ta misija ni zanimiva le zaradi razsežnosti sil, ampak je zanimiva tudi zaradi samega načina poteka, z vidika menjave različnih mandatov in posledičnih družbenopolitičnih razmer. Omeniti je potrebno, da so misijo v teh petih letih petkrat obravnavali in ji ponovno definirali mandat v Varnostnem svetu in generalni skupščini OZN-a. Zgodovina mirovnih misij je bila leta 1960 še zelo kratka, lahko bi celo rekli, da so se mirovne misije v tistem obdobju šele definirale in da mandati še niso imeli točno začrtanih mej. O tej mirovni misiji veliko pove Ralph Bunche, ki je avgusta 1960 v pismu svoji ženi skušal opisati vzdrževanje miru v Kongu kot »dajanje prve pomoči ranjeni klopotači« (Crisis in the Congo 2007).

V šestdesetih letih dvajsetega stoletja je potekala hladna vojna in glavni akterki ZDA in Sovjetska zveza sta ves svet videli kot njuno interesno območje. Zaradi tega sta se aktivno vmešavali v politiko mnogih »suverenih držav«. Tudi Kongo je zaradi rudnega bogastva

predstavljala sporno območje, ki ga je prek industrije nadziral zahodni blok, po drugi strani pa so nekateri voditelji odkrito simpatizirali s članicami vzhodnega bloka. Ta dejstva so pripeljala do vpletanja obeh velesil, ki sta tako bolj ali manj odkrito podpirali strani v sporu.

Dejansko stanje v samem OZN-u je prav tako relevantno, saj je tudi tam vladalo ozračje hladne vojne. V Varnostnem svetu so zaradi tega le redko dosegli konsenz, ki je še danes potreben za ukrepanje OZN-a. Posebno težo tej misiji je dodalo tudi dejstvo, da je bila ena izmed držav v sporu Belgija, ki je veljala za članico zahodnega bloka.

Poseben problem je med misijo ONUC predstavljalo vpletanje zunanjih akterjev, še posebej Belgije in ZDA, v notranje probleme Konga, saj so s pomočjo tajnih služb, podkupovanj in drugih podtalnih delovanj ves čas neposredno vplivali na politično dogajanje v samem Kongu in s tem na potek misije.

ONUC je bila v mnogih vidikih »generalka« bodočih mirovni misij, zaradi česar je imela velik vpliv na njihov razvoj. Posebej velja izpostaviti skorajšnji bankrot OZN-a prav zaradi te misije (deloma tudi zaradi misije UNEF), saj so njene razsežnosti in mandati ter nepripravljenost za sodelovanje mnogih držav članic predstavljali prevelik zalogaj za sposobnosti OZN-a.

2. METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 Opredelitev predmeta proučevanja

Zgodovina misij pod okriljem OZN-a je bila ob začetku mirovne misije v Kongu še vedno v razvijajoči se fazi. Za prvih petnajst let od ustanovitve OZN-a so bile značilne manjše misije z opazovalnim značajem. Leta 1956 je bila najprej ustanovljena UNEF I, njej leta 1961 sledi misija ONUC, za kateri ta omejitev ni več veljala, saj sta zahtevali veliko število vojaškega osebja. UNEF I omenjam zaradi njene relevantnosti pri vodenju misije ONUC, saj je skušal generalni sekretar Dag Hammarskjöld izkušnje, ki jih je pridobil pri prvi misiji, uporabiti za reševanje nastale krize v Kongu. Predmet proučevanja tako predstavlja misija Združenih narodov v Kongu od leta 1961 do sredine leta 1964, v kateri je sodelovalo prek dvajset tisoč mirovnikov. Relevantnost predmeta proučevanja se med drugim kaže tudi v začetkih dekolonizacije, ki je v Afriko in ostali tretji svet prinesel mnogo vojn. Tudi Kongo, ki je z belgijske strani leta 1961 pridobil navidezno samostojnost, je kljub dolgotrajni in dragi misiji padel v obdobje konfliktov in vojn. K temu je nedvomno pripomoglo tudi vzdušje hladne vojne, ki ga je bilo moč čutiti že med samo misijo, še bolj pa po njenem koncu. Proučeval bom zgodovinsko ozadje konflikta v Kongu, takratno svetovno politično stanje, stanje v Varnostnem svetu ter dejanski vpliv posameznikov na razvoj omenjene krize. Glavna nit diplomskega dela se kaže v sami mirovni misiji ONUC, njenih začetkih, razvoju, težavah in njeni kompleksnosti. Dotaknil se bom tudi obdobja po končani misiji, ki je po mojem mnenju prav tako pomembno.

2.2 Cilji proučevanja

Glavni cilj je časovno in prostorsko opredeliti mirovno misijo ONUC ter spreminjanje njenega značaja skozi različne mandate. Cilji diplomskega dela so proučiti geografsko-zgodovinski značaj Demokratične republike Kongo ter se dotakniti tudi političnega dogajanja pred njeno navidezno neodvisnostjo, detajlno analizirati samo misijo ONUC v okviru njenih razvojnih faz:

- začetek z belgijsko intervencijo,
- nastanitev sil OZN-a v Kongu z izjemo Katange,

- delovanje med ustavno krizo,
- vstop sil OZN-a v Katango in operacije, ki so pripeljale do konca secesije te province in
- delovanje ONUC-a do konca misije.

V sklopu misije bom posebno pozornost posvetil tudi samemu delovanju generalnega sekretarja in njegovih odposlancev v Kongu, političnemu dogajanju in njihovim glavnim akterjem, mednarodnim vplivom v sklopu OZN-a in izven njega ter posledicam ONUC-a na OZN.

Zaradi velikega vpliva na sam potek misije ONUC v Katangi in posledično celotnem Kongu bom poskušal proučiti tudi delovanje tujih vplivnejših podjetij v Katangi, smrt Lumumbe, ki je bila za Kongo in misijo ključnega pomena, ter smrt generalnega sekretarja OZN-a.

2.3 Metode proučevanja

Pri zbiranju virov za diplomsko nalogo o mirovni misiji ONUC sem se predvsem osredotočil na dejstva, ki so bila ključnega pomena za potrditev ali ovržbo postavljenih delovnih hipotez. Osrednji del diplomskega dela temelji na metodi analize in interpretacije primarnih virov, kamor sodijo vsi dokumenti, resolucije Varnostnega sveta (Resolucije št. 143 (1960), 145 (1960), 146 (1960), 161 (1961), 169 (1961) ter 199 (1964)) in generalne skupščine (Resoluciji št. 1474 (ES-IV) in 1876 (S-IV)), poročila, zapisniki s sej VS in GS, izjave generalnega sekretarja, med njimi tudi poročilo Churchovega odbora, ki je v ameriškem senatu proučeval umore tujih voditeljev in vpletenost ZDA v te umore. Za tolmačenje naštetih primarnih virov sem uporabil več metod interpretacije: jezikovno, sistematično, zgodovinsko, funkcionalno, primerjalno pri primerjavi razlik med resolucijami ter metodo analize vsebine.

Med sekundarne vire, s katerimi sem si pomagal pri dodatnih obrazložitvah zgoraj omenjenih primarnih virov, sodijo različni članki in knjižna dela. Za opis samega poteka misije sem se opiral predvsem na zbornik *The Blue Helmets* za politično in ekonomsko stanje v svetu in OZN-u, tudi okoliščine umora Lumumbe in smrti generalnega sekretarja OZN-a, na druge sekundarne vire, med katerimi so najbolj pomembni: Abi-Saabovo delo *The United Nations Operation in the Congo*, Edgertonovo *The Troubled Heart of Africa, A history of the Congo* ter De Wittejevo knjižno delo *The assassination of Lumumba*. Pri proučevanju umora

Lumumbe sem si pomagal tudi z Gifferjevim dokumentarnim filmom *Political Assassinations: Patrice Lumumba, an African Tragedy*. Pri analizi in interpretaciji sekundarnih virov sem se posluževal naslednjih raziskovalnih metod:

- Zgodovinskorazvojno sem uporabil pri opisu zgodovine Konga, poteka misije ONUC in stanja v Kongu po misiji in
- deskriptivno, ki sem jo uporabil za pojasnitev temeljnih pojmov in konceptov.

Na potek krize v Kongu je vplivalo večje število akterjev, med drugim tudi tajne službe in kapitalistični lobiji, ki so delovali na prikrite načine. Mnogo avtorjev je v svojih delih izražalo tudi svoja ideološka prepričanja, kar je pogojevalo njihovo objektivnost. Zaradi teh razlogov sem moral k izbrani literaturi kritično pristopiti in presoditi njeno ustreznost.

Preden začnem z osrednjim delom svoje diplomske naloge, bi rad opozoril na problem pridobivanja literature, s katerim sem se srečal pri raziskovanju naslovne tematike. Večina knjižnih virov se pojavlja v tujih jezikih, njihova dostopnost pri nas pa predstavlja še večji problem. Zato sem velik del literature moral poiskati v tujini, še posebej za obdobje med letom 1963, ko se konča secesija v Katangi, in letom 1964, ki predstavlja konec misije.

2.4 Hipotetična izhodišča

OZN se že ves čas obstoja srečuje s številnimi kritikami na račun svojega delovanja, seveda mu tudi pri misiji v Kongu ni manjkalo graj. Pri svojih hipotezah bom skušal ugotoviti, koliko so te graje utemeljene oz. če sploh so.

Hipoteza 1

Misija OZN-a v Kongu je bila z vidika mandatov uspešna.

Hipoteza 2

Vpliv posameznih uradnikov OZN-a (generalni sekretar in njegovi odposlanci) je imel na izvajanje misije pomembne posledice.

Hipoteza 3

Vpliv zunanjih faktorjev (ZDA, belgijska vlada, korporacije) je prav tako zelo usmerjal misijo proti zelenemu izidu z njihove strani, s čimer je bila pod vprašanje postavljena legitimnost misije in organizacije OZN.

2.5 Opredelitev temeljnih pojmov in konceptov

Mirovne operacije se v strokovni literaturi delijo na obdobja, v katerih so potekale. Skoraj vedno je obdobje misij med hladno vojno posebej izpostavljeno. Med drugimi tudi Ljubica Jelušič (2003: 632) časovno razdeli mirovne operacije na naslednje faze razvoja:

- 1. fazo od leta 1947 do leta 1956 predstavljajo majhne opazovalne misije,
- 2. fazo, v katero spada tudi ONUC, predstavljajo misije med leti 1956 in 1988. Za to fazo so značilne dolgotrajne misije, ki so reševale konflikte, povezane s hladno vojno,
- 3. fazo predstavlja visok porast mirovnih misij po hladni vojni zaradi porasta mednarodnih oboroženih spopadov.

Mirovne operacije se delijo tudi glede na stopnjo privolitve države (ali držav), v kateri delujejo, stopnjo sile, ki je v misijah uporabljena, in stopnje nepristranskosti do vpletenih strani (glej prilogo E).

Operacije za ohranjanje miru (Peacekeeping Operations)

Operacije za ohranjanje miru predstavljajo razmestitev sil OZN-a s privolitvijo vseh vpletenih strani. Sile OZN-a navadno obsegajo vojaško osebje in/ali pripadnike policije, pogosto pa tudi civilno osebje. Operacije za ohranjanje miru so misije, ki povečajo možnosti za preprečitev konflikta in nastanek miru (An Agenda for Peace, Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping 1992).

Ljubica Jelušič (2003: 22) navaja, da se operacije za ohranjanje miru začnejo razvijati leta 1947, ko zaradi ozračja hladne vojne v Varnostnem svetu zaradi pomanjkanja soglasja niso uspeli oblikovati klasičnih operacij za vsiljevanje miru, kot jih je predvidevalo sedmo poglavje UL. Klasične mirovne operacije za ohranjanje miru niso sodile ne v šesto ne v sedmo poglavje, zato so jih začeli umeščati med ti dve poglavji. Dag Hammarskjöld jih je tako poimenoval operacije poglavja šest-in-pol zaradi aktivnosti, ki so se med ohranjanjem miru izvajale. Te so nekje med diplomatsko-pravnimi nevojaškimi in nenasilnimi sredstvi ter vojaškimi nasilnimi sredstvi reševanja mednarodnih sporov.

Operacije za ohranjanje miru vsebujejo v ameriškem bojnem priročniku za mirovne operacije (Field Manual: Peace Operations) vojaške in polvojaške operacije, ki potekajo s strinjanjem vseh glavnih udeležencev v konfliktu. Operacije so zasnovane tako, da nadzorujejo in olajšajo izpolnjevanje mirovnih sporazumov in podpirajo diplomatske rešitve

za doseg do dolgotrajnega političnega sporazuma. Aktivnosti operacij za ohranjanje miru obsegajo opazovanje med premirji in prekinitvami ognja ter nadzor nad premirji.

Pri opazovanju med premirji in prekinitvami ognja je vojaško osebje pozvano, da opazuje, preverja in poroča, če strani v konfliktu delujejo v okviru zadolžitve, ki so jih sprejeli s sporazumi. Opazovalci morajo biti nepristranski in odgovorni do pooblaščenih oblasti. Njihove zadolžitve lahko obsegajo poročanje in kontrolo, nadzorovanje, preiskovanje pritožb in prekrškov, pogajanje in mediacije in posredništvo med sprtimi stranmi.

Nadzor nad premirji navadno izvajajo vojaške formacije, ki so bile v območje spora vpeljane s specifičnim mandatom. Tudi v tem primeru je strinjanje vpletenih strani obvezno. V operacijah za nadzor premirij so sile občutno številčnejše kot pri misijah opazovanja, zaradi narave misije imajo tudi večja pooblastila (FM 100-23, Peace Operations 1995).

OZN definira ohranjanje miru kot pomoč državam, ki so raztrgane od konfliktov, pri ustvarjanju okoliščin za vzdržljiv mir. Mirovniki OZN-a (vojaki, policisti in civilno osebje) spremljajo in opazujejo mirovne procese, ki se pojavijo v postkonfliktnih situacijah, ter pomagajo vpletenim stranem pri implementaciji določil sporazuma. Pomoč s strani mirovnikov obsega več oblik: podporo varnosti ljudi, sredstva za izgradnjo zaupanja, sporazume o delitvi moči, podporo volitvam, spodbujanje vladavine zakona ter ekonomski in socialni razvoj.

UL poklanja VS moč in odgovornost za sprejetje kolektivne akcije za zagotavljanje mednarodnega miru in varnosti, zaradi česar mednarodna skupnost pričakuje, da bo operacije za ohranjanje miru avtoriziral prav ta. Večina operacij poteka pod poveljstvom OZN-a, ko pa to ni primerno oz. mogoče, VS pooblasti regionalno ali kako drugo mednarodno organizacijo, kot so EU, NATO, AU itd. ali koalicijo držav za izvedbo določenih funkcij ohranjanja ali vsiljevanja miru (What is peacekeeping 2006).

Operacije vsiljevanja miru (Peace Enforcement)

Operacije vsiljevanja miru so operacije, ki predstavljajo uporabo vojaške sile ali grožnjo z uporabo le-te, navadno v skladu z mednarodno odobritvijo, da se nekoga prisili v sodelovanje s splošno sprejetimi rešitvami in sankcijami. Namen operacij vsiljevanja miru je vzdrževati ali ponovno vzpostaviti mir in podpirati diplomatska sredstva ter s tem doseči trajno politično rešitev. Ker so to operacije po sedmem poglavju UL, lahko pride tudi do vojaških akcij z natančno določenimi končnimi cilji. Pri teh operacijah strinjanje vpletenih strani ni potrebno, saj se lahko sile, ki operacijo izvajajo, pri izpolnjevanju svoje misije

spustijo v spopade z vsemi stranmi, ki ne spoštujejo sporazuma. Kot primer takšne operacije je tu navedena operacija v Somaliji leta 1992.

Ta tip operacij se običajno izvaja v več fazah, od katerih lahko prva vsebuje tudi vrinjenje hitro razmestitvenih bojnih enot z namenom vzpostavitve vojaške prisotnosti. V naslednjih fazah se ta prisotnost lahko preobrazi v pomoč pri vzpostavljanju stabilne civilne oblasti.

Sile, ki delujejo v operacijah vsiljevanja miru, lahko opravljajo naslednje vrste misij: ponovna vzpostavitve in vzdrževanje reda in stabilnosti, varovanje humanitarne pomoči, dovoljenje ali prepoved premikanja, vsiljevanje sankcij, vzpostavitve in nadzor nad zaščitenimi območji, nasilna ločitev vojskujočih se strani ter drugih operacij, ki jih določi poveljujoč organ.

Glavne razlike med operacijami za vzdrževanje miru in operacijami vsiljevanja miru so v stopnji privolitve, stopnji sile, ki je v konfliktu uporabljena oz. dovoljena, in nepristranskosti. Pri operacijah za vzdrževanje miru gre za privolitev glavnih vpletenih strani, pri operacijah vsiljevanja miru pa to ni potrebno. Stopnja sile je v slednjem tipu operacije vedno na višji ravni kot pri operacijah ohranjanja miru. Pri vprašanju nepristranskosti gre predvsem za to, kako vpletene strani vidijo nepristranskost mirovnih sil, saj lahko v primeru, da vpletene strani začutijo veliko pristranskost mirovnih sil, pride do eskalacije spopadov (FM 100-23, Peace Operations 1995).

Podpora diplomaciji (Support to Diplomacy)

Podporo diplomaciji predstavljajo operacije za ustvarjanje miru (Peacemaking Operations), operacije za graditev miru (Peace Building Operations) in operacije preventivne diplomacije (Preventive Diplomacy). Ti tipi operacij se izvajajo tako v miru kot konfliktu, pri čemer se skuša konflikt preprečiti ali prekiniti. Vojaške operacije so tu podrejene civilnemu delu misije in so mu predvsem v pomoč.

Operacije za ustvarjanje miru predstavljajo uporabo diplomacije, pogajanj, mediacij ter drugih mirovnih sredstev, da pride do rešitve spora in vzrokov, ki so do njega pripeljali. Vojaški del predstavlja predvsem pomoč pri varnostnih vprašanjih.

Operacije za graditev miru, so, kot nam že samo ime pove, uporabljene v postkonfliktnih območjih. Najprej se z mirnimi diplomatskimi sredstvi zagotovi, da do konflikta ne pride več, pozneje pa se na teh območjih uporablja mehanizme, ki omogočijo ponovno vzpostavitev medsebojnega zaupanja in blagostanja ter rekonstrukcijo ekonomije.

Vojaško pomoč diplomaciji predstavljata predvsem nadzor nad izvedbo volitev in demobilizacija strani, ki so bile udeležene v spopadu.

Preventivna diplomacija pa prav nasprotno predstavlja akcije, ki so izvedene še preden do kriz sploh pride, da se prepreči ali omeji nasilje. V bolj napetih operacijah preventivne diplomacije lahko sodeluje tudi vojaška komponenta s preventivnimi namestitvami ali drugimi načini za izkazovanje sile. Cilj je vztrajanje in predanost mirni rešitvi spora, istočasno pa se poudarja možnost uporabe sile (FM 100-23, Peace Operations 1995).

Preventivna diplomacija predstavlja akcijo, ki preprečuje porast spora med dvema stranema, preprečuje eskalacijo že obstoječih sporov v konflikt in omejuje razširitev konfliktov, ko se le-ti pojavijo (An Agenda for Peace Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping, 1992). Lahko deluje v obliki mediacije, conciliacije ali pogajanj. Ključnega pomena sta zgodnje opozarjanje, zaradi česar OZN budno spremlja dogajanje po celotnem svetu, in zaznava groženj mednarodnemu miru in varnosti. To VS in GS omogoči izvajanje preventivnih akcij (Basic facts about the United Nations 2004: 69).

V uvodu Letnega poročila 1959/60 za 15. generalno skupščino je Dag Hammarskjöld opisal svoj pogled na vlogo OZN-a na področju vzdrževanja miru in varnosti. Že v samem začetku prizna, da je glede na organizacijo in strukturo OZN-u izjemno težko vplivati na probleme, ki so očitno znotraj interesov velesil. To ne pomeni, da je neodvisno delovanje nemogoče, ampak da so glavni okvirji učinkovitega delovanja že določeni.¹ Med velesilami je dogovor mogoč zaradi skupne želje, da se lokalni konflikt ne prenese v sfero blokavske politike. Skupnost interesov vseh, da se območja konfliktov omejijo, predstavljajo temelj za skupno akcijo do rešitve ali vsaj do lokalizacije konfliktov, kar se pozneje lahko uporabi za vzvod pri širjenju diplomatskih ali političnih akcij s strani OZN-a. S temi akcijami Dag Hammarskjöld opisuje preventivno diplomacijo in preventivno ukrepanje. Preventivna akcija naj bi zapolnila vakuum moči, preden se katera od velesil umeša. Na osnovi te diplomacije je potrebno hitro ukrepanje, ki pa ga VS ali GS ne moreta izvrševati, tako da se generalnemu sekretarju za misijo podeli široko paleto nalog, s katerimi se ta lažje prilagaja trenutnim izzivom misije. Hammarskjöld je ta tip diplomacije uporabil in še dodatno izdelal na misiji UNEF, zaradi njene uporabnosti se je odločil za podoben prijem tudi v primeru Konga (Abi-Saab 1978: 1–5).

---

¹ To naj bi bili konflikti, ki so izhajali iz neuvrščenih držav.

3. DEMOKRATIČNA REPUBLIKA KONGO

3.1 Geografske značilnosti Konga

Demokratična republika Kongo leži v ekvatorialni Afriki. Na vzhodu jo omejuje vzhodnoafriško višavje, na zahodu pa si z Atlantskim oceanom deli 40 kilometrov obale. Na zahodu meji na angolsko eksklavo Cabindo in Kongo (Brazzaville), na severu na Centralnoafriško republiko in Sudan, na vzhodu na Ugando, Ruando, Burundi in Tanzanijo, na jugovzhodu na Zambijo ter na jugozahodu na Angolo. Za Sudanom in Alžirijo je z 2 344 858 kvadratnimi kilometri tretja največja država na afriškem kontinentu. Glavno mesto Kinšasa leži ob reki Kongo nasproti Brazzavilla, ki je glavno mesto sosednjega Konga. Za lažje razlikovanje držav se v literaturi pogosto DR Kongo in Kongo poimenujeta s pomočjo njunih glavnih mest: Kongo (Kinšasa) in Kongo (Brazzaville). Med leti 1971 in 1997 sta DR Kongo kot tudi reka Kongo pod Mobutujevo vladavino nosila ime Zaire (Congo 2007).²

Večji del države leži v z nizkimi višavji obkroženi Kongovski kotlini, ki je po večini zapolnjena z rečnimi naplavinami. Zaradi tega so tla v Kongu precej nerodovitna, razen na vzhodu, kjer so vulkanske kamnine. Ob jezeru Kivu v gorovju Virunga so še dandanes delujoči ognjeniki. Najvišji vrh Margherita Peak (5109 m) se nahaja severno od Edvardovega jezera v gorovju Ruwenzori (Natek 2006: 429).

Podnebje je v osrednjih delih ekvatorialno, kar pomeni, da tu prevladujejo visoke temperature in obilne padavine. Tu raste tudi drugi največji tropski deževni gozd na svetu. Proti severu in jugu na prehodu v savansko podnebje je padavin manj in je zaradi tega tu izrazitejša sušna doba. Rastje tega področja predstavljajo visoko travna in nizko travna savana (Natek 2006: 429–430).

Demokratična republika Kongo je zelo bogata z vodami, saj sama reka Kongo teče skoraj čez celotno državo, poleg tega pa ima (oziroma si deli) Kongo tudi več velikih sladkovodnih jezer. Reka Kongo je dolga 4700 kilometrov in s tem predstavlja drugo največjo reko v Afriki. Njeno porečje, ki se razprostira po skoraj celotnem Kongu in mnogih sosednjih državah, pa obsega 3 457 000 kvadratnih kilometrov. S svojimi pritoki predstavlja največji del afriških plovnih poti, ki so pogosto ovirane s slapovi (Congo River 2007).

---

² DR Kongo se je v zgodovini imenovala tudi Svobodna država Kongo (1885–1908), Belgijski Kongo (1908–1960), Kongo (1960–1964) in Zaire (1971–97) (Congo, 2007).

Slika 3.1.1: Fizična karta DR Kongo

Vir: prirejeno po: Žnideršič 2001: 81.

Kongo poseljuje okoli 200 etničnih skupin³, nekatere največje pa so: Lubiji v pokrajini Šaba (Katanga), Kongi južno od Kinšase (Leopoldville), Mongi v osrednjem delu Kongovske kotline, Ruandi okoli jezera Kivu, Bangi, Ngali, Rundi, Tekeji in Čokvi. V Kongovski kotlini še vedno živi tudi okoli 50.000 Pigmejcev. Po veroizpovedi je večina prebivalstva katoliškega

³ Prav toliko je tudi jezikov in narečij. Sporazumevanje je olajšano s pomočjo štirih nacionalnih jezikov: svahili, kiluba, lingala in kikongo, ter francoščine, ki je edini uradni jezik (Congo 2006).

in protestantskega (Natek 2006: 430).⁴ Uradni jezik je francoščina, pogovorno pa se uporabljajo predvsem lingala, kingwana, kikongo in kshiluba (CIA 2008).

Prebivalstvo je najgosteje naseljeno v urbanih predelih, kar 20 odstotkov države pa je neposeljene (Natek 2006: 430). Glede na število prebivalstva se Kongo s 65 751 512 ljudmi uvršča na devetnajsto mesto na svetu. Zaradi okuženosti z virusom HIV (1,1 milijon) je v državi visoka umrljivost, in sicer 10,34 smrti/1000 prebivalcev. Kot je značilno tudi za ostalo podsaharsko Afriko, je tudi tu zelo visoka rodnost, in sicer 42,96 rojstev/1000 prebivalcev. Povprečna pričakovana starost celotne populacije je 57,2 leti (CIA 2008).⁵ Glede na število prebivalstva je Kinšasa⁶ s 7 930 000 ljudmi na devetindvajsetem mestu na svetu, do leta 2020 pa naj bi s 4,24-odstotno rastjo prišla na enaindvajseto mesto (Demographia World Urban Areas 2007).

Večji del gospodarstva danes kot tudi v preteklosti predstavljajo naravna bogastva. Pokrajina Katanga je bogata z bakrom, kobaltom, cinkom, kositrom, manganom, premogom, srebrom, kadmijem, germanijem, zlatom, paladijem in platino. Zaradi tega je bila v preteklosti in tudi danes še vedno žrtev evropskih interesov. V pokrajini Kivu se nahajajo najdišča kositra, volframa, berilija, zlata itd. Pod jezerom Kivu se nahajajo velike zaloge metana in drugih ogljikovih in dušikovih plinov. V tej pokrajini so še najdišča železove rude, industrijskih diamantov in draguljev (diamantov). V severovzhodnih predelih Konga lahko najdemo zlato in železovo rudo. Zaradi deževnega gozda, ki je drugi največji na svetu, je Kongo zelo bogat tudi z lesom (Natek, 2006: 430). Prebilič (2006b: 28) navaja, da je ena izmed najbolj iskanih surovin koltan⁷, ki naj bi ga bilo v Kongu kar 80 odstotkov svetovnih zalog. Kljub temu da je glede na mineralne surovine Kongo ena najbogatejših držav, vseeno sodi med najbolj nerazvite države na svetu in je s 300 dolarji BDP na prebivalca na dnu svetovne lestvice (CIA 2008).

Hydroenergetske zmogljivosti Konga predstavljajo zaradi številnih brzic na reki Kongo kar trinajst odstotkov celotne zemeljske kapacitete. Termično energijo bi lahko pridobivali

---

⁴ Podatki o veroizpovedi se precej razlikujejo. Na Ciini internetni strani (2008) dobimo naslednje podatke: rimokatoliki 50 odstotkov, protestanti 20 odstotkov, muslimani 10 odstotkov, kimbanguisti 10 odstotkov, 10 odstotkov pa predstavljajo ostali kulti in prvotna verstva. V literaturi (Natek 2006: 430) pa dobimo nekoliko drugačne podatke, saj predstavljajo muslimani le en odstotek prebivalstva.

⁵ Ocena iz junija 2007 (CIA 2008).

⁶ Ostala večja mesta so še Kananga, Lubumbashi (prej Elisabethville), Kisangani (prej Stanleyville) in Mbuji-Mayi, Likasi, Bukavu, Kikvit, Matadi in Mbandaka. Vsa ta mesta z izjemo Likasija, ki je industrijsko središče, predstavljajo tudi provincialna središča (Congo 2007).

⁷ Iz koltana (kolumbit-tantalit) se po obdelavi dobi tantal, ki je ena izmed ključnih surovin pri izdelavi baterij za mobilne telefone, prenosne računalnike, igralne konzole in računalniške čipe (Prebilič 2006b: 28).

tako iz velikanskih zalog lesa ter najdišč nafte in premoga kot tudi z najdišč urana v Katangi (Congo 2006).

3.2 Zgodovina Konga do neodvisnosti

Evropejci so Kongo prvič odkrili pozno v petnajstem stoletju, ko je populacija Konga štela okoli 20 milijonov ljudi. Takrat je predstavljal dom 250 drugačnim etničnim skupinam, od katerih jih je večina govorila jezik bantu, kljub temu pa se med seboj niso razumeli. Eno izmed prvih ljudstev, ki je naselilo Kongovsko kotlino, so bili Pigmejci, za njimi pa se je v kongovski bazen naselilo ljudstvo Bantu (Edgerton 2002: 7–12).

Leta 1482 je izkušen portugalski kapetan Diogo Cão s svojo karavelo zaplul južneje kot kateri koli pomorščak prej in pristal na obalah današnjega Konga. Cão je reko namesto Nzere poimenoval Zaire, kakor se je imenovala še dolgo po tem, dokler je niso poimenovali Kongo, po ljudstvu Bakongo, ki je živelo ob reki. Preden je Cão zaplul nazaj na Portugalsko s štirimi ugrabljenimi veljaki ljudstva Bakongo, je tu vzdignil kamen s križem na vrhu, v znak, da je to portugalski dominion. Cão se je čez tri leta, ko je poskušal najti pot do Indije, spet vrnil v Kongo in zaplul nekaj sto kilometrov po reki v notranjost Konga (Edgerton 2002: 7–12).

Že leta 1491 je s Portugalske prišla ekspedicija delavcev, duhovnikov, zidarjev in drugih rokodelcev, ki so kmalu začeli graditi kamnite cerkve, šole in prostore za bivanje. Leta 1495 pa je kralj Alfonso I. (afriški kralj) iz Konga pregnal vsiljive Portugalce, ker so v Kongu kupovali in lovili sužnje. Kljub temu pa se je lovljenje sužnjev nadaljevalo, še posebej po odkritju Brazilije, ko so se povečale potrebe po delavcih za delo v rudnikih in na plantažah. Veliko sužnjev iz Konga je končalo tudi na Portugalskem. Trgovcem s sužnji so vedno sledili misijonarji, ki so ponujali odrešitev in »civilizacijo«. Krstil se je tudi sam kralj Alfonso I., ki je na vse načine poskušal ustaviti suženjstvo. Zaradi preganjanja tujcev so se skoraj vsi misijonarji do njegove smrti leta 1560 v Kongu počutili nezaželene in se vrnil na Portugalsko. Zaradi nizozemske moči na morju so portugalski trgovci s sužnji morali zapustiti Kongo. Vse več Portugalcev se je odločilo umakniti v Angolo, kjer jih je leta 1665 kralj ljudstva Bakongo Antonio I. napadel. Ta napad ni uspel, tudi sam Antonio I. je skupaj s stotinami Bakongo veljakov izgubil življenje (Edgerton 2002: 12–20).⁸

---

⁸ S smrtjo kralja Alfonsa so se v Kongu začeli spopadi za prevlado med plemeni, kar so izrabili Portugalci in začeli v še večjem obsegu loviti sužnje in izkoriščati najdišča bakra ter zlata (Prebilič 2006b: 25–26) .

Pod pokroviteljstvom Kraljevega geografskega društva (*Royal Geographical Society*) so David Livingstone, Verney Lovett Cameron in Henry Morton Stanley raziskali Kongo in ga predstavili širšemu svetu. Prav po ukazih tega društva je Livingstone na eni izmed ekspedicij moral proučiti mineralne in kmetijske potenciale območja. Za njim je prišel raziskovalec Verney Lovett Cameron, mlad častnik Britanske mornarice, ki pa je Kongo prepotoval po kopnem in izdal knjigo Čez Afriko, ki opisuje to potovanje. Najslavnejši raziskovalec je bil gotovo Henry Stanley, ki se je odpravil na ekspedicijo, da dobi Livingstona, ki se z zadnje ekspedicije ni vrnil. Potem ko je Livingstona dobil, je prek Tanzanije prišel do reke Kongo in ji sledil do izliva (Edgerton, 2002: 39–62).

Stanley je to območje predstavil kot zelo bogato, a so evropske države oklevale, saj naj bi bili kapitalski vložki preveliki, preden bi prišlo do dobičkov. Leopold II. je bil prepričan, da bi lahko Belgija z izkoriščanjem kolonialne posesti postala svetovno pomembnejša država in je zato poslal Stanleya na ozemlje Konga, da bi proučil možnosti za izgradnjo železnice od Atlantika v kongovsko kotlino. Pravi cilj Stanleya pa je bil, da v imenu Leopolda prek pogajanj ali s silo pridobi ozemlja v osrednji Afriki (Prebilič 2006a: 26).

Leta 1885 so Kongo podelili v roke Belgiji, ki do tedaj ni bila kolonialna sila, saj je postala neodvisna šele leta 1831. Nemčija, Anglija in ZDA niso hotele, da bi ta država padla v roke Franciji ali Portugalski, ki sta bili že tako močni, zato so Kongo podelili Belgiji. Francija je ob tem dobila ozemlje na severu nad reko Kongo (Congo-Brazzaville in Centralnoafriško republiko), Portugalska pa ozemlje današnje Angole. Belgijski kralj Leopold II. je ta teritorij poimenoval Svobodna država Kongo in dramatično napovedal, da bo osvobodil Afričane v Kongu (Edgerton 2002: 77–79).

Benko (1997: 78) piše, da so že takrat obstajala pravnoteoretična vprašanja, ali so vojne proti avtohtonemu prebivalstvu pravične, ter ali je odvzemanje zemlje temu prebivalstvu zakonito. Večina teoretikov je zaradi tega kolonizacijo zagovarjala zaradi političnih in ekonomskih ciljev kolonizatorjev. Vojne proti avtohtonemu prebivalstvu pa so se lahko začele tudi, če kolonizatorjem ni bil dovoljen prehod ozemlja, če z njimi niso trgovali ali pa v imenu pokristjanjenja.

V Kongu je še naprej obstajala trgovina s sužnji. Na zahodu so to še vedno počeli Portugalci, v notranjosti in na vzhodu pa so lovili sužnje in izkoriščali naravna bogastva Arabci. Med Belgijci in Arabci je v letih 1892 in 1893 prišlo celo do vojne zaradi nadzora nad

bogastvi iz Konga. Ta vojna je privedla tudi do porasta kanibalizma v Kongu, ki je bil že prej razvit v nekaterih plemenih (Edgerton 2002: 79–86).⁹

Da bi se končal spopad z Arabci je Henry Stanley ponudil Tippu Tipu¹⁰ guvernerski položaj v mestu Stanley Falls, ki ga je Tippu Tip presenetljivo sprejel. Henryju je do leta 1888 uspelo ustanoviti »Ljudsko vojsko¹¹«, ki so jo vodili Evropejci, vojaki pa so bili Afričani, nekateri celo sužnji. Leta 1892 je Ljudska vojska štela 12 častnikov in okoli 3.000 afriških vojakov, podpirala pa jih je močna vojska plemenskih vojščakov. Do januarja 1894 je bila vojna v Kongu končana, zmagala pa je Ljudska vojska, ki je v odločilni bitki oktobra 1893 porazila Arabce in med drugim ubila tudi poveljnika Tippu Tipovega sina Sefuja (Edgerton 2002: 93–105).

Po končani vojni je kralj Leopold II. začel pospeševati prodajo slonovine in kavčuka, obdavčil je prebivalce, ki jih je doletela smrtna kazen v primeru, če davka niso mogli plačati. Po celotni državi so trgovci pretepali, mučili in pobijali prebivalstvo, ki ni zbralo dovolj slonovine in kavčuka. Včasih je za zahteve trgovcev poskrbela kar Ljudska vojska, včasih pa so nad vasi, ki niso dosegle kvot, spustili pripadnike kanibalskih plemen, ki so napadli, raztrgali in pojedli svoje žrtve. Vsaki žrtvi, ki so jo ubili, so tudi odsekali desno roko kot dokaz za Leopoldove agente. Po mnenju Adama Hochschilda je Leopoldov režim v Kongu zahteval več kot 10 milijonov življenj. Svet je za grozote, ki jih je Leopold II. storil v Kongu, zvedel prek raznih misijonarjev in drugih dobrotnikov, ki so se trudili izboljšati stanje v državi (Edgerton 2002: 109–112).

15. novembra 1908 je belgijska vlada predvsem pod pritiskom Velike Britanije in ZDA prevzela Kongo izpod Leopoldove oblasti. Leopold je s požigom v kraljevi palači takoj uničil vse dokaze o dogajanju v Kongu med njegovo vladavino. Podobno so požari izbruhnili tudi v Kongu. Naslednje leto je Leopold II. umrl, ne da bi kdaj koli bil v Kongu. Populacija Konga se je od leta 1880 do leta 1908 zmanjšala z 20 na nekaj več kot 6 milijonov (Edgerton 2002: 141–157).

Belgija je bila za vladanje Kongu povsem nepripravljena in je zato nadaljevala po stopinjah Leopolda, tako da je velikim belgijskim korporacijam podeljevala koncesije za izkoriščanje zemlje in rudnikov za delež dobička. Belgijske korporacije niso imele le koncesij, ampak tudi precejšen vpliv na vlado, kar je pripeljalo do velike gospodarske rasti.

---

⁹ Nekatera plemena, kot je Zappo Zap, so prodajala sužnje sosednjim plemenom, kljub temu da so vedeli, da jih bodo pojedli. Spet druga plemena pa so jedla celo svoje preminule člane (Edgerton 2002: 86).

¹⁰ Tippu Tip ali Ahmed bin Mohamed bin Juma el Marijibi je bil trgovec iz Zanzibarja, zloglasen lovec na sužnje, lastnik plantaž in guverner (Wikipedia, The Free Encyclopedia 2007a).

¹¹ »Force Publique«

Gospodarska rast je pripeljala do eksodusa mladih moških in žensk z otroki s podeželja v mesta, ki so postajala vse bolj nasičena. Podeželje zaradi tega ni proizvajalo dovolj hrane, kar je pripeljal do lakote, mnogih bolezni in s tem do 24-odstotne umrljivosti Afričanov v mestih. Po I. svetovni vojni se je po železniški infrastrukturi, ki je bila zgrajena že prej, pričelo graditi najprej ceste, pristanišča, električna omrežja in elektrarne, rafinerije, tovarne in tudi bolnišnice ter šole. Do leta 1929 so imeli Afričani v Elisabethsvillu najboljšo hrano in najboljše hiše v celotni centralni Afriki. Tudi drugod po Kongu so se razmere počasi izboljševale. V II. svetovni vojni je Kongo spet doživel visoko rast, saj so bile potrebe po njegovih surovinah¹² velike. Prišlo je do velikega porasta prebivalstva (Edgerton 2002: 157–173).

Rasno razlikovanje je bilo uradno prepovedano, vendar je še vedno obstajalo, predvsem v mestih. V šolah, kjer so Afričani lahko sodelovali, je bil pouk posebej prilagojen njim, do njih so bili tudi bolj strogi. Na univerzo v Elisabethsvillu so prve temnopolte študente spustili šele leta 1956 (Ki-Zebro 1977: 452).

Po vojni so veliko vložili v razvoj zdravstvene nege in šol. V letih 1958 in 1959 je 97 odstotkov osnovnošolskih otrok obiskovalo rasno ločena predavanja, le dva odstotka pa jih je nadaljevalo na srednjo šolo. Nekateri Afričani so s pomočjo katoliških in protestantskih šol prišli tudi do univerzitetne izobrazbe. Iz teh izobražencev se je pozneje izoblikovala struja »*évoluéjev*«. To so bili Afričani, ki so se sporazumevali v francoskem jeziku, nosili evropska oblačila in se sploh čim bolj trudili zlititi z evropsko kulturo. Kljub temu pa so bili takrat skoraj vsi javni prostori rasno segregirani, kjer tudi *évoluéji* niso bili dobrodošli (Edgerton 2002: 175–182).

3.3 Politično dogajanje pred neodvisnostjo

Belgijski projekt kolonializma je bil zgrajen okoli politike paternizma, v katerem je bil bel človek oče in Afričan sin. Eden izmed rezultatov tega sistema je bil tudi pojav elitnega socialnega razreda Afričanov, *évoluéjev*, ki so imeli višjo izobrazbo in so opravljali pomembnejše funkcije. Ta razred je predstavljal simbol misije civilizacije iz tradicionalnega plemenskega črnca v razvitega črnca z zahodno kulturo. *Évoluéji* so tudi dobili izkaznico o državljski zaslužnosti,¹³ ki je dokazovala, da živijo po načelih civiliziranosti. Veliko

---

¹² Baker, kositer, cink in kobalt.

¹³ *Fr. Carte du mérite civique.*

Afričanov je to izkaznico zavračalo in do leta 1958 je kolonialna država priznavala le 1.557 Afričanov kot civilizirane. Prav *évoluéji* so od Belgije zahtevali večje pravice pri vodenju države. Začeli so izdajati tudi publikacijo, ki je izhajala po celotni državi in postala nosilec domačih idej in umetnosti (Encyclopedia of African History 2005).

S temi idejami se je začel razvijati tudi nacionalizem, ki pa je bil prepogosto zasnovan na plemenskih, etničnih ali religioznih temeljih. Po teh temeljih so se pozneje oblikovala tudi gibanja v državi. Leta 1955 je belgijski profesor Antonie van Bilsen objavil razpravo, po kateri na bi se Kongo osamosvojil v tridesetih letih. V tem času naj bi se oblikovala elita, ki naj bi zamenjala Belgijce, ki so takrat vodili državo. Po neredih v Leopoldvillu januarja 1959 je belgijska vlada objavila program, po katerem naj bi Kongo pripeljali do neodvisnosti v petih letih (Wikipedia, The Free Encyclopedia 2007b).

V tem času so se oblikovale tudi stranke, ki so bile zasnovane, kot sem prej omenil, po plemenski pripadnosti. Joseph Kasavubu¹⁴ je ustanovil največjo kulturno in politično organizacijo ABAKO, Antone Gizenga je ustanovil stranko PSA in Albert Delvaux stranko PNP. Patrice Lumumba¹⁵ je že oktobra 1958 oblikoval stranko MNC, ki pa je imela nacionalni značaj in ni bazirala na plemenski pripadnosti. Pozneje se je stranka razdelila na dve ločini, in sicer MNC-L, ki je sledila Lumumbi, in MNC-K, ki je sledila Albertu Kalonjiju (Wikipedia, The Free Encyclopedia 2007b).

Tako Lumumbo kot Kasavubuja so po izgredih oktobra 1959 zaprli, a so ju morali januarja 1960 izpustiti zaradi pritiskov njunih somišljenikov. Skupaj z dvesto drugimi Kongovci sta odpovala v Bruselj, kjer sta prisostvovala mesec dolgi konferenci in se pogajala z Belgijci o prihodnosti Konga. Do 20. februarja so v Bruslju sprejeli najbolj radikalen plan¹⁶ za dekolonizacijo¹⁷ afriške države, saj država sploh ni imela kadra, ki bi jo lahko vodil, povrh vsega pa se je v njej razvilo že kar 120 strank, ki so si bile med seboj

---

¹⁴ V nekaterih virih je njegov priimek zapisan kot Kasa Vubu ali Kasa-Vubu.

¹⁵ Do leta 1958, ko se je začela njegova kariera politika, je opravljal delo poštnega uradnika (Democratic republic of the Congo, Permanent mission - United Nations 2005).

¹⁶ Belgijci so vztrajali pri vsaj tri- do štiriletnem prehodnem obdobju, a so morali popustiti pritiskom kongovskih predstavnikov, ki so zahtevali neodvisnost najkasneje v nekaj mesecih (Wikipedia, The Free Encyclopedia 2007b).

¹⁷ Pojem dekolonizacije se nanaša na doseganje neodvisnosti s strani evropskih kolonij in protektoratov v Afriki in Aziji. Proces dekolonizacije je bil še posebej aktiven med leti 1945 in 1960. Do neodvisnosti je med dekolonizacijo prišlo z miroljubnimi pogajanji ali pa z vstajo ali uporom koloniziranega naroda (Decolonization 2008). Chapman in Baker (v Prebilih 2006c: 53) pravita, da so temeljni razlogi za začetek spopadov v Afriki nejasno definirani srednjeročni in dolgoročni cilji držav, saj jim je neodvisnost predstavljala kratkoročni politični cilj. V resnici pa je neodvisnost daljši proces, ki je povezan z izgradnjo administrativnega aparata, političnih elit in struktur, ki so sposobne vladati samostojni državi. Gospodarstvu so afriške države posvečale premalo pozornosti in si s tem niso zagotovile gospodarske samostojnosti, ki je za preživetje vlade obvezna.

sovražne, etnične skupine v Kongu pa so bile nenehno v sporu. Nasploh je bila država popolnoma nepripravljena na samostojnost (Edgerton 2002: 182–183).

Zaradi zunanjih pritiskov je Belgija leta 1955 izdelala načrt, v katerem je predvidevala 30-letno obdobje za oblikovanje političnih in upravnih elit, ki bi lahko vodile Kongo. Upravljanje Konga nadaljnjih 30 let bi pomenilo veliko izdatkov, ki jih Belgija ni bila pripravljena kriti, saj ni imela več dohodkov iz kolonialnega izkoriščanja. Poleg tega pa je vedno bolj močno gibanje ABAKO zahtevalo umik Belgije iz Konga in izvajalo proteste (Pierre v Prebilič 2006a: 27).

4. SAMOSTOJNOST IN ZAČETEK MISIJE ONUC

Kralj Baudouin je 19. marca razglasil *Loi Fondamentale*, ki naj bi Kongu služil namesto ustave, 30. junija 1960 pa je Kongo postal neodvisna država s premierjem Patricem Lumumbo in predsednikom Josephom Kasavubujem (The Blue Helmets 1996: 176).

29. junija je bil med Kongom in belgijsko vlado podpisan sporazum o prijateljstvu, pomoči in sodelovanju, ki pa ni bil nikoli ratificiran. Ta sporazum je narekoval, da v Kongu ostane večina kolonialnega administrativnega osebja, ki naj bi pomagala novi kongovski vladi. Poleg tega je sporazum narekoval, da vojaške baze Kamine in Katona ostanejo v rokah belgijske vlade. Na prošnjo kongovske vlade bi se sile v teh dveh bazah lahko uporabile za vzdrževanje reda in miru v državi. Nova vlada v Kongu je upala, da bo tranzicija uspešna in mirna, in se pri tem zanašala na 25.000 mož veliko Ljudsko vojsko, ki je v kolonialnih časih uspešno vzdrževala mir v državi. Januarja 1960 je Kongo obiskal tudi generalni sekretar OZN-a Dag Hammarskjöld, ki se je zavedal problemov kongovske tranzicije in je zato ponudil tudi pomoč s strani OZN-a. V Kongo je napotil svojega podsekretarja Ralpa M. Bouncheja (The Blue Helmets 1996: 176).

Premier Lumumba je za poveljnika Ljudske vojske postavil belgijskega generalpodpolkovnika Emilla Janssena z belgijskimi častniki, kar je pripeljalo do tega, da se je prav vojska, na katero se je vlada zanašala, 5. julija v Leopoldvillu uprla in zahtevala zvišanje plač ter možnost napredovanja. Generalpodpolkovnik Emill Janssen je njihovo peticijo zavrnil in dal vojski vedeti, da kljub osamosvojitvi razmere v vojski ostajajo enake.¹⁸ Upor se je tako razširil še na druga mesta in kmalu so začeli vojaki napadati Belgijce in druge Evropejce.¹⁹ Belgijski ambasador je premierja večkrat prosil, naj dovoli intervencijo s strani belgijskih vojakov, vendar je Lumumba to zavrnil in se odločil, da se bo z vojsko skušal dogovoriti o reformah. Vojsko je preimenoval v Armee nationale congolaise (ANC), odstavil generalpodpolkovnika Emilla Janssena, za poveljnika vojske postavil Victorja Lundula s činom generalmajorja in za pomočnika Josepha Mobutuja s činom polkovnika (The Blue Helmets 1996: 176).²⁰

Ralph Bunche, ki je bil medtem še vedno v Kongu, je belgijskemu ambasadorju svetoval, naj ne pokliče belgijskih vojakov brez privolitve nove kongovske vlade, istočasno je bil tudi v stiku s samo vlado in generalnim sekretarjem Hammarskjöldom, da bi s pomočjo

¹⁸ Na tablo je napisal enačbo: pred osamosvojitvijo = po osamosvojitvi (De Witte 2002: 6).

¹⁹ V nekaterih primerih so zagrešili tudi posilstva in druga hudodelstva (The Blue Helmets 1996: 176).

²⁰ Tudi ostala častniška struktura je bila zapolnjena z afriškimi vojaki (The Blue Helmets 1996: 176).

OZN-a uvedli nadzor in okrepili kongovsko vojsko. Tudi sam Hammarskjöld se je trudil, da bi v Kongo čim prej poslali vojaško osebje za tehnično pomoč, saj bi to lahko storil sam, ne da bi se obrnil na Varnostni svet. Kongovska vlada je 10. julija tudi uradno zaprosila za omenjeno pomoč, ki naj bi jim pomagala pri razvoju vojske in vzpostavljanju reda in miru v vojski (The Blue Helmets 1996: 176). 11. julija sta Lumumba in Kasavubu odletela v Luluabourg pomiriti vojake in prepričati Belgijce, naj ne odidejo, medtem pa so trije ministri zaprosili ameriškega ambasadorja za 3000 ameriških vojakov, ki bi pomagali vzpostaviti mir in red. Ambasador jim je seveda svetoval, naj svojo prošnjo naslovijo na OZN. Ta dogodek in njemu podobni nam pravzaprav pokažejo, kako nepripravljeni oz. nepoučeni so bili novi kongovski voditelji (Abi-Saab 1978: 8).

4.1 Resolucija VS OZN 143 (1960) in začetek misije v Kongu

11. julija so se razmere že zaostriale, saj je belgijska vlada ukazala svojim silam posredovanje z namenom zaščite belgijskih državljanov ter povrnitve reda in miru.²¹ Belgijske sile so pristale v Leopoldvillu, Matadi, Lulabourgu in Elisabethsvillu in s tem še povečale napetost in nered v državi (The Blue Helmets 1996: 176).

Povrhu vsega je 11. julija, kmalu po tem, ko so v Katangi pristale belgijske sile, provincialni predsednik najbogatejše province Katange Moise Tshombe razglasil njeno neodvisnost. Premier Lumumba in predsednik Kasavubu sta v odgovor takoj poslala telegrama Hammarskjöldu, v katerih sta prosila OZN za vojaško pomoč in obrazložila, da jo potrebujeta izrecno za odgovor na belgijsko agresijo in ne za pomoč pri vzpostavitvi prejšnjega stanja znotraj države (The Blue Helmets 1996: 176).

Istočasno sta telegram poslala tudi Hruščovu, kjer sta ga prosila, naj situacijo budno spremlja, in mu napovedala, da bosta morda potrebovala sovjetsko pomoč (Abi-Saab 1978: 8).

Po 99. členu²² UL OZN je generalni sekretar Dag Hammarskjöld zaradi telegramov Lumumbe in Kasavube 13. julija sklical izredno sejo VS. Še v isti noči, s 13. na 14. julij, je VS sprejel Resolucijo 143 (1960), v kateri je pozival belgijsko vlado, naj iz Konga umakne svoje sile ter pooblastil generalnega sekretarja za sprejetje potrebnih ukrepov pri posvetovanju

---

²¹ V Leopoldvillu je belgijska vlada namestila 1500 padalcev in do 18. julija pod pretvezo humanitarne moči sile povečala na 10.000 mož (Lahood 2006: 229).

²² Generalni sekretar ima pravico pred VS predložiti vsako vprašanje, ki bi po njegovem mnenju lahko ogrozilo vzdrževanje mednarodnega mira in varnosti (Ustanovna listina 1945).

s kongovsko vlado. S predlaganimi ukrepi bi zagotovil vojaško pomoč kongovski vladi, dokler nacionalne sile ne bi same zmogle v celoti opravljati svojih nalog (glej prilogo I). Resolucija je bila sprejeta z osmimi glasovi za, nobenim proti, trije pa so se vzdržali (The Blue Helmets 1996: 177).²³

Dag Hammarskjöld je v tej misiji, kjer je prišlo do razpada nove neodvisne države, po umiku kolonialne sile videl primerno rešitev v preventivni diplomaciji, ki naj bi zapolnila novonastali vakuum. S pomočjo OZN-a naj bi Kongo prebrodil to kritično obdobje, v katerem bi država sama izdelala svoje rešitve brez vplivov in intervencij s strani velesil. Abi-Saab (1978: 5–6) namiguje, da je Hammarskjöld v kongovski misiji videl izziv in priložnost, da izvede praktičen prikaz veljavnosti njegove doktrine.

S tem, ko je Hammarskjöld prevzel iniciativo, si je zagotovil večjo moč nad vodenjem pogovorov v smeri proti sprejetju resolucije. Ni mu bila pomembna karakterizacija misije, ampak predvsem to, ali bo prišlo do akcije ali ne. Če bi belgijsko intervencijo označil za agresijo, resolucija zaradi kolonialnih sil zagotovo ne bi bila sprejeta. Z označenjem situacije kot razpada sistema bi na nek način upravičil belgijsko posredovanje, kar bi pomenilo nasprotovanje s strani vzhodnega bloka in Afroazijskih članic. Naprej navaja (prav tam), da četudi bi bila ta obsodba mogoča, ne bi bilo mogoče izvesti operacije s kolektivnimi sredstvi OZN-a in ne bi imelo vpliva na belgijsko intervencijo. V VS je bilo mogoče slišati predloge tako ene kot druge strani²⁴, a je bilo jasno, da se ne bi mogli zediniti, tako da so predlogi ostali le kot mnenja vsake strani. Prav zaradi tega se je Hammarskjöld odločil za tako nevtralno karakterizacijo misije, saj so vsi člani lahko glasovali za resolucijo, ne da bi nasprotovali svojim stališčem. Četudi ta resolucija ne bi bila sprejeta, bi Hammarskjöld poskrbel, da se to vprašanje uvrsti na red generalne skupščine, kjer bi brez dvoma dobil večino glasov za ukrepanje (Abi-Saab 1978: 10–16).

Belgijska vlada je skušala intervencijo v Kongu prikazati kot humanitarno akcijo²⁵ ter tako dobiti legitimacijo za že storjeno akcijo. V tej akciji naj bi branila ljudstvo v interesu Konga in mednarodne skupnosti. Z začetkom mandata OZN-a naj bi belgijske sile postale del misije oz. sile, ki bi delovale v sodelovanju z misijo. V začetnem delu seje VS je belgijski predstavnik izjavil, da upa, da bode sile OZN-a pripravljene pomagati in sodelovati pri

---

²³ Vzdržale so se Kitajska, Francija in Velika Britanija (De Witte 2002: 9).

²⁴ Italijanski član je stanje opisal kot začasno varnostno stopnjo in ne kot intervencijo, predstavnik Velike Britanije pa je menil, da Belgijci v Kongu izvršujejo humanitarne akcije, za katere bi morala biti mednarodna skupnost hvaležna. Tunizijski predstavnik je nasprotoval, češ da je belgijska intervencija neupravičeno dejanje agresije. K resoluciji je celo predlagal amandma, ki je obsojal belgijsko intervencijo, a je bil amandma zavrnjen (SCOR v Abi-Saab 2002: 12).

²⁵ Podobno taktiko sta ubrali Francija in Velika Britanija med sueško krizo (Abi-Saab 1978: 21).

ponovnem vzpostavljanju varnosti in zaščite človeških življenj, kjer trenutno to počnejo belgijske sile. Ta opredelitev je bila Kongovcem in članom VS, ki so zastopali njihovo mnenje, popolnoma nesprejemljiva, v nasprotju je bila tudi s Hammarskjöldovim razumevanjem operacije. Omenjene opredelitve niso podpirali niti belgijski zavezniki v VS. Hammarskjöld je nasprotoval tudi temu, da bi sile OZN-a od Belgijcev postopoma prevzemale pozicije v Kongu, izogibati so se morale tudi vsem vrstam sodelovanja z belgijskimi silami (Abi-Saab 1978: 21–24).

V primeru, da do sodelovanja ne bi prišlo, so si Belgijci zamislili drugačen načrt. Prikazati so hoteli nekakšno nadaljevanje njihove intervencije z misijo OZN, kar bi jim prineslo določeno mero legitimnosti. Kontinuiteto med operacijama so zahtevali tudi nekateri drugi člani v VS, ki so zastopali podobna stališča,²⁶ tisti, ki so belgijsko intervencijo razumeli kot agresijo, pa so zahtevali takojšnji umik, neodvisen od sil OZN-a.²⁷ Tukaj je tudi razvidno, zakaj se je generalni sekretar odločil za karakterizacijo misije kot pomoč zaradi propada reda in miru, saj mu je le-ta omogočala nastanek misije. Na nek način bi to lahko razumeli kot tiho strinjanje z Belgijo. Po vsej verjetnosti je bila to njegova taktična poteza, da se ne bi odkrito postavil proti njim. Hammarskjöld je upal, da bo kmalu prišlo do belgijskega umika, s čimer se mu do tega problema ne bi bilo treba opredeliti (Abi-Saab 1978: 21–24).

4.1.1 Načela generalnega sekretarja pri vodenju sil OZN

Hammarskjöld je v svojem prvem poročilu o izvrševanju resolucije poudaril načela, ki bodo vodila organizacijo in aktivnosti Operacije Združenih narodov v Kongu (v nadaljevanju ONUC):

- Prvo načelo razlaga, da naj se enote OZN-a razume kot začasno varnostno silo, ki bo postavljena v Kongu s privolitvijo kongovske vlade, dokler ne bodo, po mnenju vlade, nacionalne sile v celoti sposobne opravljati svoje naloge.
- V drugem načelu razlaga odnos sil OZN-a do kongovske vlade. Sile OZN-a so podrejene izključno poveljstvu OZN-a, pa čeprav se mogoče razumejo kot podaljšana roka kongovske vlade, in zato ne bodo sodelovale v notranjem konfliktu.
- Tretje načelo navaja, da naj bi tako kongovska vlada kot tudi OZN delovala v dobri veri do vzajemnih sil.

---

²⁶ Američani so svoje stališče zagovarjali s poudarjanjem, da so resolucijo podprli le zato, ker so razumeli, da bo do umika belgijskih sil prišlo šele po uspešni namestitvi sil OZN-a (SCOR v Abi-Saab 2002: 23).

²⁷ To so bili predstavniki Sovjetske zveze, Tunizije in Poljske (SCOR v Abi-Saab 2002: 23).

- Združeni narodi naj bi imeli prost dostop do območja operacij in prosto gibanje vključno s komunikacijami in drugimi pripomočki, ki bi jim omogočali opravljanje nalog.
- Peto načelo govori o tem, da avtoriteta, ki je podeljena OZN-u v Kongu, ne more biti uporabljena ne v tekmovanju ne v sodelovanju z nacionalnimi silami v nikakršnih skupnih operacijah. Akcije OZN-a morajo biti ločene in jasno razvidne od operacij drugih nacionalnih avtoritet.
- Potem izrecno navaja, da sile OZN-a ne smejo postati udeležene v notranjem konfliktu, ne smejo biti uporabljene za vsiljevanje političnih rešitev neodločenih problemov in ne smejo vplivati na politično ravnotežje, ki bi bilo odločilno za te probleme.
- Podrobno tudi opredeli, da se ta pravila nanašajo na celotno osebje OZN-a, razvrščeno v operaciji v Kongu.
- V zadnjem členu še posebej poudari, da sile OZN-a lahko uporabljajo silo le v primeru samoobrambe. Pri uporabi sile ne smejo prevzeti iniciative, imajo pa pravico odgovoriti na uporabo sile, četudi je ta sila namenjena k temu, da jih preženejo s položajev, ki so jih zasedli po ukazu poveljnika, ki deluje pod avtoriteto VS (The Blue Helmets 1996: 177–178).

Hammaršköld je natančno opredelil tudi zasnovo sil OZN-a, da bi bilo čim manj nesporazumov. V operacijo naj ne bi bile vključene enote stalnih članic OZN-a in enote držav, ki bi se iz geografske lege ali kakega drugega razloga lahko smatrale, da imajo posebne interese v konfliktu. Jedro sil naj bi bilo sestavljeno iz enot afriških držav, prisostvovala pa naj bi tudi enote iz drugih regij, da bi misija dobila mednarodni značaj (De Witte, 2001: 9).

Da bi bile sile pripravljene kar najhitreje, je sprejel ponudbo s strani Etiopije, Gane, Gvineje, Maroka, Tunizije in kasneje še od Malija. S hitro nastanitvijo teh 4000 mož veliko silo naj bi se končala prva faza. Za drugo fazo je Hammaršköld zaprosil za enote iz treh evropskih držav, ene latinskoameriške države in ene azijske države. Za eno izmed evropskih enot je zaprosil za začasno premestitev švedskega bataljona, ki je sodeloval v operaciji UNEF v Gazi. Končna sestava je tako štela osem bataljonov. Poleg tega je za logistično podporo in letala zaprosil tudi mnoge druge neafriške države (The Blue Helmets 1996: 178). V operaciji so bile prvič uporabljene policijske enote Gane²⁸ in Nigerije za pomoč pri vzdrževanju reda (Police functions in police operations 2003). Hammaršköld je zavrnil vso bilateralno pomoč s

---

²⁸ Ganski kontingent v Kongo v okviru ONU-a je štel 2340 pripadnikov (od skupno 8396), od katerih je bilo 370 pripadnikov policijskih enot (Eisenhower, Nkrumah and the Congo Crisis 2001).

strani Moskve, Gane, Gvineje in drugih držav ter vztrajal, da mora vsa pomoč iti prek OZN-a (De Witte, 2001: 9).

Za svojega posebnega odposlanca v Kongu je Hammarjsköld določil kar Ralpa Buncha, za vrhovnega poveljnika sil v Kongu pa je določil švedskega generalpodpolkovnika Carla C. von Horna, ki je do tedaj zasedal mesto poveljnika v misiji UNTSO na Bližnjem vzhodu. Tudi njegov štab naj bi bil začasno sestavljen iz častnikov, ki so sodelovali pri misiji UNTSO. Že 48 ur po sprejetju Resolucije 143 so v Kongu pristale prve enote. Ralph Bunche, ki je bil do prihoda von Horna začasno postavljen za poveljnika sil, je hitro razporedil enote na najbolj občutljive lokacije v Leopoldvillu, Stanleyvillu, Matadi, Thysvillu in Coquihatvillu. Von Horn je 18. julija, ko je prispel v Leopoldville, takoj vzpostavil glavni štab na letališču (The Blue Helmets 1996: 178–179).

4.1.2 Mandat ONUC

Hammarjsköld je v svojem prvem poročilu glede na svoje razumevanje navedel bolj natančno karakterizacijo misije. Do misije je prišlo na pobudo premiera in predsednika republike Kongo zaradi zloma vladnih instrumentov za zagotavljanje zakona in reda,²⁹ kar je pripeljalo do grožnje miru in varnosti. Četudi je obstajala možnost, da bi se OZN znašla v konfliktu med dvema stranema, to ni bilo v njegovem pogledu bistvenega pomena za zagovarjanje misije. Pozorni moramo biti tudi na to, da je kriza karakterizirana kot situacija in ne kot spor, kar bi nujno pomenilo, da sta udeleženi dve strani. Istočasno je bil problem z belgijsko intervencijo postavljen na stranski tir, saj je obstajala možnost, da bi rešitev prvega problema pripeljala tudi do rešitve drugega. Operacija je delovala pod mandatom pomoči vladi pri vzdrževanju zakona in reda in ni imela nobenega neposrednega vpliva na umik belgijskih sil, posredno pa je Belgiji omogočala umik iz Konga (S/4389 v Abi-Saab 1978: 16–17). Lahood (2005: 235) navaja, da je Hammarjsköld jasno označil ONUC kot misijo po VI. poglavju UL OZN, kjer je uporaba sile dovoljena le v primeru samoobrambe. ONUC naj bi delovala kot stabilizacijska sila, ki bi Kongu omogočala rešitev političnih nasprotij in domačih problemov.

---

²⁹ Ključni člen mandata ONUC-a je bil zaščita življenja in lastnine, mandat pa ni predvideval delovanja brez privolitve Centralne vlade. Zaradi tega so bili napotki Hammarjskölda, da ščitijo pred napadi vse civilno prebivalstvo ne glede na to, pod katero oblastjo oborožene sile delujejo, sporni. ONUC-u namreč ni bilo v nobenem primeru dovoljeno vsiljevanje miru (McDonald 2001).

Za uporabo določenih pravil v specifični situaciji je potrebna interpretacija pravil in legalna karakterizacija dejanskih okoliščin, v katerih bodo uporabljena. Proces interpretacije mandata je za generalnega sekretarja zelo pomemben, saj ju lahko kljub temu, da sta mandat in akcija, ki sta potrebna, v neki situaciji jasna, v GS ali VS nekateri člani lahko še vedno razumejo različno. Konsenz glede akcije je med člani, ki pripadajo drugačnim ideologijam, imajo drugačne interese in poglede, zelo težko dosegljiv. Medtem, ko je konsenz v primeru, da je mandat bolj splošen in da na kritičnih točkah ni točno definiran, veliko lažje dosegljiv (Abi-Saab 1978: 18–20).

Mandat se v praksi OZN-a podeli skupini držav, generalnemu sekretarju ali podrejenim telesom. V primeru, da je mandat podeljen skupini držav, obstaja možnost, da bodo te države izkoristile operacijo za doseganje nacionalnih interesov in ne za doseganje ciljev organizacije. V teh primerih je vprašanje legalnosti operacije veliko večje kot v primeru, da operacijo prevzame generalni sekretar ali druga telesa znotraj OZN-a,³⁰ kar pa ne pomeni, da ne more priti do različnih interpretacij in posledično konfliktov. V teh primerih ima generalni sekretar še vedno možnost, da se obrne na telo, ki mu je mandat podelilo, in zaprosi za primerno interpretacijo. Če v Varnostnem svetu naleti na veto na implementacijo mandata, je še vedno enako težko pridobiti veljavno interpretacijo kot prekiniti operacijo. Podobno velja tudi za GS, kjer je potrebna dvotretjinska večina za ponovno interpretacijo mandata ali za prekinitev le-tega, kar je običajno vseeno lažje kot ovira veta. Prav to so verjetno glavni razlogi, zakaj se je Hammarskjöld odločil za tako nedoločen in širok mandat, saj je kljub temu, da je moral stalno poročati in iskati potrditev v VS, dobil dokaj široke meje za implementacijo in prilagajanje akcije za spreminjajoče se stanje (Abi-Saab 1978: 18–20).

4.1.3 Umik belgijskih sil z območja Konga z izjemo Katange

Belgijci so 11. julija razorožili pripadnike nacionalne kongovske vojske in Tshombe³¹ je takrat razglasil neodvisnost najbogatejše province Katange. Neodvisnost je lahko podprl le z belgijsko pomočjo, ki se je zelo zavzemala obdržati svojo nadvlado nad provinco.³² Bunche je v svojih telegramih Hammarskjöldu celo predstavil Tshombeja kot lutko v rokah Belgijcev.

---

³⁰ Tudi v primeru, da mandat poteka pod okriljem generalnega sekretarja, ni izključena možnost, da pride do zlorab (Georges Abi-Saab 1978: 20).

³¹ Imenovali so ga tudi Blagajna in Žid (Political Assassinations: Patrice Lumumba 2007).

³² To je lahko razvidno iz mnogih dopisov med predstavniki belgijske vlade in kralja Baudouina, ki so Tshombeja odkrito podpirali (De Witte 2002: 11–12).

25. julija, ko je bil Lumumba v tujini, je Tshombe Kasavubuju predlagal srečanje, na katerem bi »razmislili« o oblikovanju Konga kot federacije. Kralj Baudouin je med drugim pisal tudi Hammarskjöldu v zaupnem pismu, naj zavrne vsako zahtevo kongovske vlade po nadvladi Katange (De Witte 2002: 11–12).

Tshombe je bil zelo naklonjen belgijski industriji, ki je v Katangi izkoriščala najdišča bakra, zlata in urana.³³ Vedel je tudi, da bi brez Katange kongovska vlada izgubila velik del prihodkov, kar bi jo še dodatno oslabilo (Heart of Darkness 1999).

S pomočjo Belgije so v Katangi preoblikovali že obstoječo žandarmerijo³⁴ v vojaško silo, ki so ji poveljevali plačanci. UMHK se je zavarovala tudi sama, saj se ni mogla zanesti na zaščito s strani Elisabethsvilla. Velike pošiljke orožja je v Katango pretihotapila prek Angole z železniškim in letalskim transportom, nekaj orožja je Katangi »zapustila« Belgija, priskrbeli so tudi veliko letal in helikopterjev za podporo belgijskim silam. Union Miniere je najela na stotine zloglasnih plačancev, ki so prej služili v tujski legiji (Heart of Darkness 1999).

Tudi v Katangi ni šlo brez konfliktov, saj se je na severu pod vodstvom stranke BALUBAKAT začelo upirati ljudstvo Luba. Januarja 1961 so celo razglasili svojo neodvisnost od Katange (Wikipedia, The Free Encyclopedia 2007b).

Prve enote OZN-a, razporejene v okolici elektrarne, radijske postaje in ob glavni prometni žili skozi mesto v Leopoldville, so prispele 15. julija 1960. Pomirjujoč učinek enot je bil takoj očiten. Ralph Bunche je Hammarskjöldu poročal, da bodo sile OZN-a, ki naj bi prispele v naslednjem tednu, sposobne zagotoviti varnost v celotnem Leopoldvillu, tako Afričanom kot Belgijcem. Na podlagi te zagotovitve je bilo odločeno, da belgijske enote pričnejo z umikom iz Leopoldvilla 20. junija in da bo umik v celoti izpeljan do popoldneva 23. julija. Ta rok je bil Lumumbi in Kasavubuju še vedno predolg in sta zaradi tega Hammarskjöldu 17. julija poslala ultimatum, v katerem sta ga opozarjala, da bosta zaprosila za pomoč iz sovjetske unije, če se Belgijci ne umaknejo v 48 urah.³⁵ Ko je generalni sekretar ta problem predložil VS, je 22. julija prišlo do nove Resolucije VS OZN 145 (1960), ki je Belgijo pozivala k hitrejšemu umiku sil, vse države pa naj se vzdržijo vseh dejanj, ki bi nasprotovala vzpostavitvi reda in ki bi lahko negativno vplivala na celovitost ozemlja Konga. V resoluciji je bilo tudi »povabilo« vsem specialnim agencijam OZN-a, da generalnemu

---

³³ *Union Minière du Haut-Katanga* (v nadaljevanju UMHK), ena najpomembnejših korporacij v Katangi, je svet oskrbovala z bakrom, kobaltom in velikimi količinami urana. Zaradi tega je bila za zahodni svet zelo pomembna, kar je bilo razvidno v njenih povezavah z belgijsko vlado in vojsko (Heart of Darkness 1999).

³⁴ Iz fr. *Gendarmerie*.

³⁵ Na Hammarskjöldu so pritiskali tudi podporniki kongovske Centralne vlade na OZN-u in predstavniki Sovjetske zveze (Abi-Saab 1978: 19).

sekretarju nudijo takšno pomoč, kot jo bo potreboval (glej prilogo J). Sam je že prej predlagal vzpostavitev vzporedne civilne operacije, ki bi pomagala Centralni vladi pri prehodu (Abi-Saab 1978: 26–27, SCOR in S/4405 v Abi-Saab 1978: 16–27 in *The Blue Helmets* 1996: 179–180).

Belgijci so se na vse pretege trudili ločiti vprašanje umika iz Katange ter baz Kamine in Kitone od umika iz ostalega Konga. To so podprli tudi z argumenti, da so Belgijci tam na prošnjo regionalne oblasti, da je to edini del Konga, kjer vlada red in da bi njihov umik pomenil odhod Evropejcev, kar bi pripeljalo do zloma ekonomije. Prisotnost v Katangi je v Belgiji v tistem času uživala veliko podporo, med drugim je bil tam Lumumba označen kot upornik in secesija Katange kot legalna. Intervencijo je podpiral tudi belgijski kralj Baudoin (Abi-Saab 1978: 25).

Resolucija je bila nekakšno nadaljevanje prve resolucije, ki je bolj natančno definirala mandat generalnega sekretarja glede na razvoj krize. Glavni namen je bil vršiti večji pritisk na Belgijo, med drugim tudi s sprejetjem Konga kot celote v OZN (Abi-Saab 1978: 27–28).

Sile OZN-a so nadaljevale z namestitvijo po položajih, ki so jih nadzirali Belgijci. Razmestili so se v okolici Thysvilla, Matade, Luluaburga, Coquilhatvilla in Stanleyvilla. Belgijci so se do začetka avgusta 1960 umaknili iz celotnega Konga, razen Katange in dveh vojaških baz (*The Blue Helmets* 1996: 179–180).³⁶

Iz Katange se Belgijci zaradi finančnih interesov niso hoteli umakniti, saj jim je še vedno prinašala dobičke.³⁷ V Kongu je pet družb nadzorovalo devetdeset odstotkov vseh kapitalskih naložb.³⁸ V centru je bila družba Societe Generale de Belgique in njej podrejena UMHK³⁹ s sedežem v Bruslju, ki je imela pod nadzorom velike rudarske in industrijske

---

³⁶ Lumumba s potekom misije ni bil zadovoljen. Zaradi tega je odpotoval v ZDA na srečanje s Hammarskjöldom, od katerega je zahteval, da se sile OZN-a uporabijo za napad na Katango. Hammarskjöld je to zahtevo odločno zavrnil. Nato se je srečal še z državnim sekretarjem Christianom Herterjem (predsednik Eisenhower in podpredsednik Nixon Lumumbe nista hotela sprejeti) in ga prosil za denarno pomoč, posojilo ali pa za letala s posadkami. Sekretar je prošnjo Lumumbe zavrnil (Edgerton 2002: 191–192). Lumumba so v ZDA, čeprav z njim niso simpatizirali, sprejeli kot uradnega voditelja države in mu tako izkazali določeno mero priznanja, s čimer pa Belgijci niso bili zadovoljni. To je za njih pomenilo, da bo Lumumba v Kongu užival več spoštovanja in oni posledično manj (*Presidentialism in post-colonial foreign policy: Ghana, Nigeria, and the Congo* 2003).

Tik preden je zapustil Washington, je Lumumba dal izjavo še za sovjetski časopis, v kateri je Sovjetsko zvezo hvalil kot edino velesilo, ki Kongo podpira od samega začetka. Naprej se je še zahvalil ljudstvu Sovjetske zveze in predsedniku Nikiti Hruščovu za moralno podporo, ko so jo najbolj potrebovali proti kolonialistom in imperialistom. Iz Washingtona je Lumumba odpotoval še v Kanado, od koder je prav tako odpotoval praznih rok (Edgerton 2002: 191–192).

³⁷ UMHK je nadzirala okoli sedemdeset odstotkov celotne ekonomije Belgijskega Konga, v začetku konflikta (1960) pa je pridobivanje bakra celo povečevala (De Witte 2002: 31–32).

³⁸ V belgijske družbe so kapital vlagali tudi Američani. Z nakupom šeststo tisoč delnic so si Američani zagotovili izključno pravico do izčrpanja uranove in bakro-kobaltove rude (Savnik 1960: 176).

³⁹ De Witte (2002: 1–32) nam v svoji knjigi našteje več povezav med belgijsko vlado, vodstvom UMHK in svetovalci v secesijski vladi Katange ter v vladi sami. Vplivni Belgijci v Kongu so oblikovali Mistbel (Mission

komplekse. Poleg nje so v Kongu delovale še COMINERE, Unilever, Brufina in C.F.L. UMHK je imela na svojih skoraj štiriintrideset tisoč kvadratnih kilometrih zemlje tudi rudnik urana, ki naj bi bil najbolj zastraženo področje v celotni Afriki (Savnik 1960: 174–175). Ta družba je na več načinov bolj ali manj odkrito podpirala secesijsko politiko Tshombeja:

- Skoraj vse davke je plačevala provincialni Tshombejevi vladi in ne Centralni vladi v Leopoldvillu, kot bi morala.
- Svoje proizvode ni pošiljala prek tradicionalnih nacionalnih poti, ampak prek portugalske Angole, kar je omogočalo prenos trdne valute na račun provincialne vlade.
- Delež delnic v lasti Centralne vlade je bil zadržan v Bruslju.
- Svoje industrijske komplekse v Elisabethsvillu in drugje je dajala v uporabo žandarmeriji za vojaške namene, vključno za izdelovanje vojaške opreme (The Blue Helmets 1996: 189).

4.2 ONUC in Katanga

Po umiku vseh belgijskih enot iz ostalega Konga je Hammarskjöld, ki je pripotoval v Leopoldville, 4. avgusta v Katango poslal Ralpa Buncha, kjer naj bi se ta s predstavniki province dogovoril o vstopu sil OZN-a na ozemlje Katange. Zaradi ostrega nasprotovanja secesijske vlade je Bunche presodil, da vstop enot OZN-a ni mogoč brez prelivanja krvi. Belgijske sile so zaradi nasprotovanja oblasti v Katangi do vstopa sil OZN-a tudi same nasprotovale umiku svojih sil.⁴⁰ Bunche je na obisku v Elisabethsvillu presodil, da so oborožene sile, ki jih ima Katanga pod poveljstvom, precej močnejše in da bi bilo število žrtev, v primeru spopadov, visoko. Presodil je tudi, da načrti OZN-a niso predvidevali takih zapletov in da so zaradi tega pomanjkljivi.⁴¹ Hammarskjöld se je zato odločil, da načrtovani vstop sil

---

technique belge), kjer so se dejansko sprejemale odločitve o Katangi. Kot tutorje katanške vlade izpostavlja predvsem:

- Harolda d'Aspremont Lyndena, ki je vodil Mistbel, nečaka Goberta d'Aspremont Lyndena, glavnega uradnika na belgijskem dvoru in pooblaščenca Societe Generale.³⁹ Kasneje je Harold postal minister za afriške zadeve in s tem desna roka premiera Gastona Eyskensa.
- Roberta Rothschilda, ki je d'Aspremont Lyndena zamenjal na poziciji voditelja Mistbela in
- Reneja Clemensa, ki je vodil svetovalni biro³⁹ potem, ko je bil oktobra 1960 Mistbel ukinjen. Na sejah svetovalnega odbora ni smel prisostvovati noben Afričan.

⁴⁰ Generalni sekretar je v Bruslju dobil zagotovilo vlade, da belgijske enote ne bodo nasprotovale namestitvi sil OZN-a (Urquhart in Hoskyns v Abi-Saab 1978: 28).

⁴¹ Piere Davister, belgijski novinar, ki je simpatiziral s Tshombejem, je menil, da so celotne sile Katange le prevara, sestavljena iz parade na letališču, petih tovornjakov, enega oklepnika in kupa sodov z nafto za

ONUC-a 6. avgusta do nadaljnega prestavi in nastalo situacijo predstavi VS (S/4417 v Abi-Saab 1978: 30–31).

9. avgusta 1960 je v VS OZN-a spet potekala seja glede vprašanja Konga, na kateri so sprejeli Resolucijo št. 146 (1960). Ta je Belgijo pozival k takojšnjemu umiku enot iz Katange na hiter način pod nadzorom generalnega sekretarja. V resoluciji je bilo spet poudarjeno, da kljub temu, da je vstop sil v Katango obvezen za celotno implementacijo resolucije, te sile nikakor ne smejo intervenirati v notranjem konfliktu v Kongu ali vplivati na izid takega konflikta (glej prilogo K). Resolucija je bila sprejeta z devetimi glasov za, medtem ko sta se Francija in Italija vzdržali (The Blue Helmets 1996: 180).

Hammarskjöld je v svoji interpretaciji navajal, da situacija v Katangi nima korenin v vplivu Belgije in da problem ni niti v tem, da se hoče del vlade v Katangi odcepiti od Konga, ampak v tem, ali bodo OZN s svojo operacijo podredile Katango Centralni vladi proti njihovi želji (S/4117 v Abi-Saab 1978: 32). Problem se je pojavil tudi s samo naravo mandata, saj je imel Hammarskjöld dvome, da lahko vstopi v Katango pod mandatom, ki je veljal. Vprašanje je bilo, ali spremeniti mandat ali pa dobiti druge možnosti, ki bodo generalnemu sekretarju omogočile implementacijo mandata v še dovoljenih mejah. Te meje so bile postavljene s kompromisom, da vstop sil OZN-a v Katango ne sme na noben način vplivati na politična nasprotja med Elisabethsvillom in Stanleyvillom (Abi-Saab 1978: 32–33).⁴²

Tu se pojavi nov problem, ker osamosvojitve Katange ni potekala z lastnimi močmi, saj so belgijske enote v Katangi zasedle »vse pomembne centre«, za razliko od ostalega Konga, kjer so bile belgijske sile nameščene le v krajih, kjer so nudile zaščito belgijskemu prebivalstvu. Poleg tega so belgijske enote v Katangi takoj nevtralizirale vojaške sile, ki so bile zveste Centralni vladi, in začele z vzpostavljanjem žandarmerije. Nekatere članice VS so prav zaradi tega protestirale, da tu ne gre za intervencijo v notranje zadeve, ampak za operacijo, ki bi uničila rezultate belgijske intervencije. Iz prvih dveh resolucij je razvidno, da je bila v VS bolj priljubljena ideja o enotnem Kongu (Abi-Saab 1978: 38–42). Generalni sekretar je o tem problemu razmišljal tako: »Trdno verjamem, da OZN na misiji ne bi bila

---

blokiranje cest. Katanške sile naj bi po njegovem obsegale le nekaj sto žandarjev in prostovoljcev, ki so jih vodili Evropejci (Hoskyns v Abi-Saab 1978: 31).

⁴² Tshombe je pred vstopom sil v Katango »zahteval« od OZN-a, da enote iz Gane in Gvineje ne smejo biti poslani v to provinco, kar mu je bilo ugodeno (Lumumba and the UN and American role, 2000). Da ne bi prišlo do preliivanja krvi in za uspešnost mandata je Hammarskjöld deloma pristal tudi na nekatere izmed drugih Tshombejevih zahtev. Tako transport OZN-a ni smel biti uporabljen za prevoz ne civilnih ne vojaških oseb Centralne vlade, sile OZN-a niso smele pri vzdrževanju reda in miru nuditi vojaškemu in civilnemu osebju Centralne vlade več zaščite, kot jo je predvideval dosedanji mandat misije. Za razjasnitev pojmov pa je Hammarskjöld poudaril, da ne bodo nasprotovali Centralni vladi pri nobeni akciji, ki jo bo ta izvedla z lastnimi sredstvi (S/4117 v Abi-Saab 1978: 38).

uspešna, če bi vzpostavila mir, medtem ko bi bila kršena demokratična načela (SCOR v Abi-Saab 1978: 43).

12. avgusta je generalni sekretar sam povedel prvo enoto OZN-a v Katango. Postopoma so se belgijske sile⁴³ umaknile iz celotne Katange in iz vojaških baz Kamine in Kitone, ki so ju pod nadzor prevzele enote OZN-a (The Blue Helmets 1996: 180).

Lumumba je ostro kritiziral Hammarskjölda glede izvršitve resolucije VS (The Blue Helmets 1996: 180). Obsodil ga je, da uporablja sile OZN-a za vplivanje na končni izid konflikta med Katango in Centralno vlado. Postavil je tudi pet zahtev:

- V Katango naj bi bile poslane le afriške in kongovske enote,
- da se iz Katange umaknejo vse neafriške enote,
- da OZN priskrbi letala za transport kongovskega vojaškega in civilnega osebja v Katango,
- da se zajame vse orožje in strelivo, ki so ga Belgijci razdelili v Katangi, in se ga preda Centralni vladi ter
- da se varovanje vseh letališč prepusti izključno kongovski vojski in policiji namesto enotam OZN-a (S/4117 v Abi-Saab 1987: 47).

Hammarskjöld je zato celotno situacijo spet predstavil VS dne 21. avgusta, resolucija, za katero bi VS lahko glasoval, ni bila oblikovana.⁴⁴ Generalni sekretar je ob tej priliki še napovedal svojo namero, da bo za potrebe misije ustanovil svetovalni komite, ki bo sestavljen iz članov držav, ki so prispevale enote (The Blue Helmets 1996: 180).

Kljub temu da je ONUC na svojem vrhu sestavljalo skoraj 20.000 vojakov, je bila naloga vzdrževanja reda in miru izjemno težka. Problem je bil predvsem ta, da sile ANC-a niso opravljale svojih nalog, pa tudi uradna vlada v Kongu ni dovolj sodelovala z ONUC-em. Notranje razmere, ki so bile posledice plemenskih nasprotij, so še nadalje otežile delo silam OZN-a (The Blue Helmets 1996: 180).

Stanje v državi se je poslabšalo, ko je 14. junija 1960 Južni Kasai zaradi etničnih konfliktov in nesoglasja s Centralno vlado napovedal neodvisnost province in razglasil Federativno republiko Južni Kasai.⁴⁵ Za predsednika je bil imenovan voditelj stranke MNC-K, Albert Kalonji. Tudi ta provinca je bila podobno kot Katanga zelo bogata, saj so se tu nahajali številni rudniki diamantov (Wikipedia, The Free Encyclopedia 2007b).

---

⁴³ Potrebno je povedati, da so se umaknile le tiste enote, ki so bile neposredno pod belgijsko vlado.

⁴⁴ Osnutek resolucije Sovjetske zveze je bil umaknjen z dnevnega reda zaradi prenizke podpore (SCOR v Abi-Saab 1978: 48).

⁴⁵ 8. avgusta je bila razglašena Rudarska republika Južni Kasai (*Mining State of South Kasai*) (Wikipedia, The Free Encyclopedia 2007b).

Pod vodstvom Mobutuja so kongovske sile (ANC) zlahka zadušile Kalonjijev upor in pri tem pobile več kot 1000 pripadnikov plemena Baluba. Lumumba je bil nad pokolom zgrožen in zato Mobutuju odvzel poveljstvo nad silami⁴⁶ (Edgerton 2002: 193).

4.3 Bilateralna sovjetska pomoč Kongu

V Kongo je v tem času prispela pomoč iz Sovjetske zveze, za katero je Lumumba zaprosil po neuspešnih pogajanjih v ZDA in Kanadi. Poslali so 15 velikih transportnih letal, tovornjake s posadkami in opremo ter prevajalce.⁴⁷ Vlada ZDA je bila nad tem zgrožena, pri čemer je sam Eisenhower izrazil zaskrbljenost glede interesov SZ v Afriki ter jih opozoril, naj njihova letala umaknejo. Po njegovem ukazu so ZDA poslale tik pred ustje reke Kongo letalonosilko USS Wasp. CIA je takoj pričela s pripravami, kako se Lumumba, ki so mu naredili nadimek *Stinky*, znebiti. Agent CIE je Larryju Devlinu, ki je bil šef CIE v Kongu, prinesel smrtonosni strup, ki pa ga Devlin kot vdan katolik ni hotel uporabiti oz. kot je sam rekel, ni hotel zakriviti umora (Edgerton 2002: 193–194). 8. avgusta je Devlin direktorju CIE poslal telegram, v katerem je izražal zaskrbljenost, saj je Lumumba, komunist ali ne, privabljal vedno več vpliva vzhodnega bloka. Opozoril je, da zmanjkuje časa, v katerem bi morali ukrepati, da se izognejo še eni Kubi (Assassination Planning and the Plots: Congo 2001).

Lumumba je kolonialnim silam v Afriki predstavljal ogromnega nasprotnika, saj je strogo zagovarjal suverenost in dekolonizacijo, česar se je Zahod bal. Njegova karizma mu je omogočala, da je vplival na spremembe v celotni Afriki in ne le v Kongu. Podpiral je samostojno gospodarstvo v bivših kolonijah brez asistencije evropskih držav. (The Congo: From Leopold to Lumumba 2007). Njegova »napaka« je bila predvsem ta, da je hotel mineralna in druga bogastva, ki jih je Kongo posedoval, uporabiti za napredek v združeni državi, s čimer pa se zahodne države, ki so to bogastvo izvažale, niso strinjale (They had to die 2006).

Problem bilateralne pomoči v Kongu je kritiziral tudi Hammarskjöld, čeprav do Sovjetske zveze ni bil tako kritičen kot do Belgije. Vseeno pa je ugovarjal, da je ta pomoč v nasprotju z resolucijami OZN-a, bal se je tudi, da bi Kongo postal novo žarišče hladne vojne. Sovjeti so odgovorili, da pomoč Centralni vladi s strani prijateljskih držav ni sporna, da pa je

---

⁴⁶ Mobutu je to dejanje Lumumbi globoko zameril (Edgerton 2002: 193).

⁴⁷ Sprva je bila ta pomoč obljubljena pod okriljem OZN-a.

sporna pomoč, ki jo nekatere države nudijo silam, ki nasprotujejo legalni vladi (Abi-Saab 1978: 55).

Hamarskjöld je potezi Lumumbe, ki je prosil za bilateralno pomoč, odkrito nasprotoval. Še bolj pa se je spor med Lumumbo in Hamarskjöldom zaostрил, ko je prišlo do poboja ljudstva Bakwanga, saj se ta ne bi pripetil, če Kongovci ne bi imeli ruskih transportov. Hamarskjöld je zaradi tega pred VS OZN-a predstavil nekaj spornih predlogov, po katerih bi bilo potrebno začasno razorožiti enote ANC-a v Južnem Kasajju, ker predstavljajo oviro pri ponovnem vzpostavljanju reda in miru. Ukaz je bil sporen zaradi tega, ker so to bile legalne sile, ki so delovale pod okriljem Centralne vlade. Zaradi ostrih kritik Lumumbe in Sovjetske zveze je te predloge pozneje upravičil s tem, da obstajajo dokazi, da so te sile ušle nadzoru Centralne vlade, ki jih ni zmožna več nadzirati (Abi-Saab 1978: 48–53).

4.4 Ustavna kriza v Kongu

V začetku septembra 1960 je bilo v Kongu vse več etničnih konfliktov in politično dogajanje je postajalo vse bolj napeto. 5. septembra je predsednik Kasavubu po radiu odstavil Lumumbo s premierskega mesta⁴⁸ ter na njegovo mesto postavil Josepha Ileo (The Blue Helmets 1996: 182). Kmalu zatem je Lumumba storil isto in odstavil predsednika Kasavubuja.⁴⁹ Istočasno je pozval tudi OZN, naj ne pozabi svoje naloge in naj rešitev tega spora prepusti parlamentu (De Witte 2002: 19–20). Na presenečenje vseh, tako v Kongu kot mednarodni skupnosti, je naslednji dan, 7. septembra, dobil večino v obeh domih parlamenta, ki ga je ponovno potrdil za premiera (Lumumba and the UN and American role 2000). Kasavubu je kmalu zatem razpustil oba doma parlamenta. Tu je potrebno omeniti, da je ob tem času Ralph Bunche zapustil Kongo, ki ga je začasno, do prihoda Indijca Rajeshwar Dayala, na mestu posebnega odposlanca generalnega sekretarja v Kongu nadomestil Andrew Cordier, čigar funkcija je bila proučitev celotne dotedanje administracije ONUC-a (Abi-Saab 1978: 59). Cordier je s svojimi odločitvami neposredno pripomogel k planom Belgije ter ZDA za odstranitev Lumumbe in podpori OZN-a Kasavubuju. To je resno ogrozilo nepristranskost s strani OZN-a (The Cold War comes to Africa 2001).

6. septembra je OZN želela preprečiti nasilje z zaprtjem letališča v Leopoldvillu ter s tem preprečiti prihod sovražnih enot. Naslednji dan je zaradi nasilnih demonstracij zaprla še

---

⁴⁸ Pri tem se je skliceval na pravico, ki mu jo je dovoljeval *Loi Fundamentale* (The Blue Helmets 1996: 182).

⁴⁹ Po ustavi je imel le predsednik pravico odstaviti premiera, če ga je pri tem podprejo ministri. V nobenem primeru pa ne more po kongovski ustavi premier odstaviti predsednika (Abi-Saab 1978: 67).

radijsko postajo v Leopoldvillu (The Blue Helmets 1996: 182). Ukrepi, ki jih je Cordier izvedel s pooblastilom generalnega sekretarja, so v OZN-u sprožali mnoge polemike, saj bi ti ukrepi, očitno naklonjeni predsedniku Kasavubuju, lahko bili sprejeti le v dogovoru s Centralno vlado. Hammarskjöld je na to odgovoril, da takrat ni bilo nikogar, na kogar bi se v tistem trenutku lahko obrnili, in da so morali ravnati po svoji odgovornosti znotraj mandata, da bi se lahko spoprijeli s prihajajočo krizo.⁵⁰ Tako Hammarskjöld kot Cordier sta bila očitno bolj naklonjena Kasavubuju, kar je razvidno iz telegramov in raznih izjav (Abi-Saab 1978: 61–67).⁵¹ Krizni ukrepi so bili odpravljeni 13. septembra, ko so se razmere umirile (The Blue Helmets 1996: 182). Ironično so zasedbo radia izvedle sile Gane, ki jih je Kwame Nkrumah, prvi predsednik Gane in velik prijatelj ter simpatizer Lumumbe, v Kongo poslal zato, ker je hotel utrditi položaj Lumumbe. Nkrumah je 12. septembra ostro protestiral pri Hammarskjöldu, češ da so ganske sile uporabljene predvsem zato, da omejujejo Lumumbo pri uporabi radijske postaje, medtem ko nasprotniki iz Brazzavilla širijo propagando proti zakoniti Lumumbovi vladi. Istočasno so dovoljevali tudi oddajanje propagandnih sporočil na radiu v Elisabethsvillu. Nkrumah je še zagrozil, da bo v primeru, da OZN ne popravi storjenih krivic, umaknil svoje sile iz misije in jih dal na razpolago Lumumbovi vladi, česar pa ni storil (Lumumba and the UN and American role 2000).

Enote ONUC-a so v naslednjih dneh varovale tako Lumumbo kot tudi Kasavubuja ter druge predstavnike vlade. Lumumba in Kasavubu sta v tem času tekmovala, kdo bo prevzel nadzor nad vojsko, saj je ANC v teh dneh menjavala strani skoraj iz ure v uro (De Witte 2002: 24). Lumumba si je s pomočjo parlamenta kmalu spet pridobil rahlo prednost pred Kasavubujem, ustanovljena je bila tudi komisija, ki naj bi zgladila razlike med predsednikom in premierjem. Kasavubu v tem času ni počival in je s pomočjo Josepha Ilea sestavil novo vlado, ki se je sploh ni trudil legitimirati v parlamentu (Abi-Saab 1978: 75). Prek radia v Brazzavillu je spet najavil, da je vlada Lumumbe razpuščena. 12. septembra je premierja dal v hišni pripor, iz katerega je s pomočjo zvestih vojakov kmalu zbežal (Wikipedia, The Free Encyclopedia 2007b). Dan kasneje je parlament kljub nezadostnemu številu članov Lumumbi podelil začasno »polno moč«, v odgovor pa je Kasavubu naslednji dan razpustil parlament za en mesec (Abi-Saab 1978: 75).

---

⁵⁰ Pod vprašanje je tukaj postavljeno tudi tesno sodelovanje Cordierja z ameriškim ambasadorjem v Kongu Clarom Timberlakom glede na to, da so se ZDA pripravljale na »eliminacijo« Lumumbe (Abi-Saab 1978: 66).

⁵¹ Cordier je v telegramu Hammarskjöldu napisal, da se je ustavna stranka odločila, da bo sledila OZN-u (Urquhart v Abi-Saab 1978: 67). Hammarskjöld, ki je že pred tem izrazil svoje nezadovoljstvo z Lumumbo, pa je pred VS zagovarjal legalnost dejanja Kasavubuja, ki je odstavil Lumumbo in nasprotno izjavil, da Lumumba ni imel nobene ustavne pravice, da odstavi predsednika Kasavubuja (SCOR v Abi-Saab 1978: 67).

Naslednji dan se je Mobutu⁵² vrnil v Leopoldville in izvedel državni udar. Prek radia je izjavil, da bo 31. decembra 1960 nevtraliziral sprti vladi in s tem razpustil parlament in ustavo. Da bi nekoliko legitimiziral ta državni udar, je za predsednika obdržal Kasavubuja in na oblast postavil Kolegij pooblaščenecv,⁵³ ki so ga pod vodstvom bivšega ministra Justina Bambokoja sestavljali mladi intelektualci.⁵⁴ Tem dogodkom so takoj sledili izgon čeških in sovjetskih diplomatov in odpoved sovjetske bilateralne pomoči (Abi-Saab 1978: 76). 20. septembra je Mobutov kolegij potrdil tudi Kasavubu, nadalje se je zavzel še za njegovo idejo okroglih miz, kjer bi se sprte strani dogovorile o bodoči ustavi in ureditvi Konga, kljub temu pa ni preklical Ilove vlade. Tako je imel po novi ureditvi izvršno moč, ki se je v najboljšem primeru razlegala le po glavnem mestu, Kolegij s podporo vojske (Abi-Saab 1978: 77).

V Kongu je v tem času vladalo »štirivladje«. Mobutu je s Kolegijem pooblaščenecv vladal v Leopoldvillu z okolico,⁵⁵ Antoine Gizenga je po zaprtju Lumumbe v njegovem imenu v Stanleyvillu ustanovil opozicijsko vlado, ki je moč izvajala nad vzhodnim delom Konga.⁵⁶ Ta vlada je bila kasneje priznana s strani mnogih držav članic OZN-a. V Južnem Kasaiju je bila vlada v rokah Alberta Kalonjija, Katangi pa je še vedno vladal Tshombe (The Blue Helmets 1996: 183).

5. septembra je Cordiera zamenjal Rajeshwar Dayal, kar je prineslo nekatere spremembe. Ob zamenjavi se s Cordierom nista posvetovala o odločitvah, ki jih je nameraval sprejeti, tako da je Dayal za trenutek celo pomislil na odstop z mesta posebnega odposlanca (Abi-Saab 1978: 77).⁵⁷

Že štiri dni po prevzemu misije se je po posvetovanju s Kasavubujem, Lumumbo in parlamentarnimi voditelji dogovoril o odprtju radia in letališč v miroljubne namene, ki bodo na razpolago vsem političnim opcijam enako.⁵⁸ Ravno v teh, za ONUC ključnih dneh, ko je Dayal popravljajal predhodnikove napake, je prišlo do Mobutovega prevzema vlade (Abi-Saab 1978: 78).

---

⁵² Mobutu je brez vladinega dovoljenja končal operacijo v Južnem Kasaiju (Abi-Saab 1978: 76).

⁵³ *College of Commissioners*

⁵⁴ V tem času so se v notranje razmere vmešale tudi ZDA oz. CIA, ki je Mobutuju štiri dneve pred državnim udarom dala prek OZN-a en milijon dolarjev, ki jih je razdelil med vojsko in s tem pridobil njihovo podporo (De Witte 2002: 27–28).

⁵⁵ Na drugih območjih ni imel nikakršne moči, ne politične ne vojaške (The Blue Helmets 1996: 183).

⁵⁶ Stanleyville je imel moč nad celotno provinco Oriental, delom Kasaija, delom Equateurja, skoraj celotnim Kivujem in celo nad delom Katange (The Blue Helmets 1996: 183).

⁵⁷ Čeprav nekatere odločitve OZN-a ni podpiral, jih je še vedno vztrajno zagovarjal, a jih je razveljavil, kolikor hitro je bilo to mogoče (Urquhart v Abi-Saab 1978: 77).

⁵⁸ To naj bi bilo narejeno po navodilih Hammarskjölda (Urquhart v Abi-Saab 1978: 78).

15. septembra sta Kasavubu in Ileo od Dayala zahtevala, da aretira Lumumbo, kar je slednji zavrnil, češ da je to izven pristojnosti OZN-a.⁵⁹ Tudi ko je Centralna vlada sama želela aretirati Lumumbo, se je Dayal temu uprl, saj je nalog za aretacijo štel za ilegalnega, predvsem zaradi premierove parlamentarne imunitete. Kasavubu je tej odločitvi nasprotoval, saj je to akcijo razumel kot poseganje v notranje zadeve. V svoj zagovor je Dayal dejal, da kljub temu, da OZN ne sme interpretirati njihovega zakona, mora še vedno ukrepati, ko gre za popolno zanemarjanje le-tega (Abi-Saab 1978: 79).

Potek krize v Kongu so obravnavali tudi na izredni seji VS od 14. do 17. septembra. Ker VS ni sprejel odločitve, so proučitev te krize predložili generalni skupščini na izredni seji, ki je potekala od 17. do 20. septembra. Po Resoluciji 1474 (ES-IV),⁶⁰ ki je bila sprejeta 20. septembra, je skupščina prosila generalnega sekretarja, naj nadaljuje z odločnimi akcijami v skladu z napotki VS. Obrnila se je na kongovsko ljudstvo, naj poskuša z mirnimi sredstvi najti rešitve notranjih sporov, ki bi pripeljale do konca ustavne krize. Na vse države pa je naslovila prošnjo, naj med trajanjem misije v Kongo ne uvažajo orožja, drugega vojaškega materiala in osebja, razen skozi misijo OZN-a. Svetovalnemu odboru so podelili nalogo ustanovitelja upravne komisije,⁶¹ ki bo Kongu pri tej nalogi pomagala (The Blue Helmets 1996: 183) (glej prilogo L). Kasavubu je protestiral pri OZN-u, da komisije ne smejo poslati v Kongo brez njegove privolitve, saj naj bi bilo v njej kar osem od petnajstih članov privrženecv Lumumbe (Abi-Saab 1978: 83).

Edina »vlada«, ki je v tem času izvajala vsaj kanček oblasti v Leopoldvillu, je bil Mobutov Kolegij. Kljub temu da OZN te vlade ni priznavala kot legalne,⁶² je bila primorana z njo sodelovati, saj alternative praktično ni bilo. Dayal je v svojem drugem poročilu o napredku zapisal, da se stanje v Kongu slabša, saj vojska vse bolj posega v politiko ter postaja samovoljna. Kritiziral je tudi Belgijce, katerih vpliv je spet narastel potem, ko jih je Kolegij povabil nazaj kot svetovalce. Predvsem je v svojem poročilu polagal pozornost na parlament, ki naj bi prinesel nekaj legalnosti. Na to poročilo so se ostro odzvali Mobutu, belgijska vlada in presenetljivo tudi ameriško zunanje ministrstvo (Abi-Saab 1978: 83).

V zadnjih mesecih leta 1960 je bilo opaziti vse več sprememb, med njimi tudi vse večji vpliv Belgije na Centralno vlado, saj je Kasavubuju pri vladanju pomagalo kar nekaj

---

⁵⁹ Predvsem je bila to zavrnitev delovanja pod »navodili« ene izmed frakcij (Abi-Saab 1978: 79).

⁶⁰ Sprejeta je bila s 70 glasovi za in 11 vzdržanimi (države vzhodnega bloka, Francija in JAR), kar je Hammarskjöld štel kot veliko zaupnico njegovemu vodenju misije (G.A.Res. v Abi-Saab 1978: 74).

⁶¹ Iz ang. *conciliation commission*. Spravna komisija je bila sestavljena iz predstavnikov Etiopije, Malajske federacije, Gane, Gvineje, Indije, Indonezije, Malija, Maroka, Nigerije, Pakistana, Senegala, Sudana, Tunizije in Združene arabske republike (The Blue Helmets 1996: 183).

⁶² Mobutov Kolegij je stal predvsem na vojaški moči (Abi-Saab 1978: 83).

belgijskih svetovalcev (De Witte 2002: 50), prav tako se je spreminjal tudi Lumumbov položaj. Med sejo GS njegova delegacija ni bila sprejeta, saj je tudi Kasavubu poslal svojo. Dva meseca kasneje je na redno sejo generalne skupščine pripotoval Kasavubu sam kot vodja delegacije. Po vroči razpravi je Kasavubu dobil dovoljenje, da se lahko udeleži skupščine (The Blue Helmets 1996: 183).⁶³ OZN je odločitev o kongovskem predstavništvu⁶⁴ predala mandatnemu odboru.⁶⁵ Gvinejski predsednik je v osnutku resolucije predlagal, da do odločitve mandatnega odbora mesto zasedejo predstavniki Centralne vlade (Lumumbove). 28. oktobra so predstavniki nekaterih afriških držav predlagali resolucijo, ki je Hammarskjölda pozivala, naj poskrbi, da se parlament v Kongu kar najhitreje sestane, kar bi spet pripeljalo Lumumbo na vlado. Z druge strani pa je bilo vedno bolj čutiti pritiske Američanov, da se v GS posede predstavnike Kasavubujeve vlade. Mandatni odbor je odločil, da bodo Kongo v GS zastopali Kasavubujevi delegati, saj Lumumbovi niso imeli priporočila s strani Centralne vlade, da jo lahko zastopajo. Američani so nato začeli široko kampanjo, da bi v GS dobili zadostno podporo za sprejem odločitve mandatnega odbora.⁶⁶ Po ostrih spopadih v GS je bilo 24. novembra priporočilo mandatnega odbora sprejeto brez dvotretjinske večine, saj se je predsednik GS odločil, da to ni potrebno (Abi-Saab 1978: 80–88).⁶⁷

Analiza s strani Catherine Hoskyns (v De Witte 2002: 51) kaže na to, da je večina držav prestopila na Kasavubujevo stran šele po pritiskih držav zahodnega zavezništva. Dayal je to delovanje opisal kot slepeč primer množično organizirane uporabe groženj in pritiskov.

4.4.1 Delovanje ONUC-a med ustavno krizo

V času kongovske ustavne krize so se sile ONUC-a trudile preprečevati sovražnosti med mnogimi kongovskimi frakcijami. V Južnem Kasajju je ONUC pripomogel k sklenitvi premirja med Kalonjijevimi silami in ANC-om in ustanovil nevtralne cone pod svojim nadzorom. Poveljnike ANC-a je ONUC prepričal, naj umaknejo svoje sile z meje s Katango, na severu Katange pa je v sovražnostih med Tshombejevo žandarmerijo in ljudstvom Baluba prišlo do skupnega dogovora o prekinitvi bojevanja in ustanovitvi nevtralnih con pod zaščito

---

⁶³ Zanj je to pomenilo veliko priznanje in ugled (The Blue Helmets 1996: 183).

⁶⁴ V OZN-u so se že od samega začetka trudili pustiti prazen stol predstavnika Konga.

⁶⁵ Iz ang. *Credentials Committee*. Sestavljen je bil iz predstavnikov Kostarike, Haitija, Maroka, Nove Zelandije, Filipinov, Španije, SZ, ZAR in ZDA (Abi-Saab 1978: 85).

⁶⁶ Hammarskjöld je tej ameriški kampanji ostro nasprotoval (Urquhart v Abi-Saab 1978: 87).

⁶⁷ Vsi člani upravne komisije, z izjemo Senegala, so glasovali proti ali pa so se vzdržali. Nigerija na glasovanju ni sodelovala (GAOR (XV) v Abi-Saab 1978: 88).

ONUC-a. Ozemlja pod zaščito OZN-a so se ustanovljala na različnih mestih ob različnih časih in nudila zaščito vsem ogroženim osebam, tako Afričanom kot tudi Evropejcem. Nevtralne cone pa so se ustanovljale za zaustavitev plemenskih konfliktov. Kadar koli je bilo mogoče, so sile ONUC-a izvajale tudi akcije reševanja in evakuiranja ogroženih Evropejcev. Strani, ki so bile vmešane v konflikte, so se obračale k ONUC-u za prepoznanje in podporo, ONUC pa se je trudil, da je ostal nepristranski. Misija ONUC je v tem obdobju imela veliko žrtev.⁶⁸ Zaradi pomanjkanja sil ONUC ni mogel vedno posredovati oz. preprečiti nasilja, ko je prišlo do ogrožanja reda in miru ali kršenja človekovih pravic (še posebej, če so bile kršene s strani bolj ali manj legitimnih vlad), je pa v teh primerih skušal vplivati s prepričevanjem ali dobrimi uslugami. Kljub vsem naporom misija ONUC ni mogla zapreti vseh poti, po katerih so v Kongo tihotapili orožje, saj tudi sila 20.000 mož ni dovolj velika za državo teh dimenzij (The Blue Helmets 1996: 182–183).

4.4.2 Smrt Lumumbe

Poseben problem je predstavljala tudi odstranitev, umor ali eliminacija Lumumbe, ki se je od njegovega prevzema vlade naprej pripravljala s treh strani. Američani so odstranitev Lumumbe načrtovali pod nadzorom Larryja Devlina,⁶⁹ tudi Belgijci so imeli načrt za njegovo odstranitev, imenovan Operacija Baraccuda.⁷⁰ Za eliminacijo Lumumbe sta ZDA in Belgija pritiskali in pomagali tudi raznim političnim opcijam v Kongu. 1. decembra 1960 je A.N.C. ujel Lumumbo, a se mu je že drugi dan uspelo zateči h ganskim vojakom pod poveljstvom OZN-a, ki so mu zaradi direktnih ukazov generala von Horna odrekli pomoč in zatočišče. Stališče OZN-a glede na nastalo situacijo je bilo, da je Lumumba zapornik zakonite oblasti v Kongu in zaradi tega niso mogli uporabiti sile za njegovo rešitev, zato pa so uporabili vse

---

⁶⁸ Novembra so patroljo enajstih Ircev napadli plemenski vojščaki in jih osem ubili. Tudi Tunizijci so imeli eno smrtno žrtev, ko so pripadniki ANC-a napadli gansko ambasado (The Blue Helmets 1996: 182–183).

⁶⁹ Odstranitev Lumumbe naj bi se s tajnim imenom imenovala Project Wizard (Projekt Čarovnik) (Weissman 2002). CIA je v Kongo poslala znanstvenika Gottlieba, ki je prinesel strup, s katerim naj bi Lumumbi namazali zobno ščetko. A.N.C. je zajel Lumumbo in prekinil to operacijo (De Witte 2002: 47–48 in Political assassinations 2007).

⁷⁰ Vendar o njej ni znanega skoraj nič, razen nekaj telegramov med belgijskim zunanjim ministrom Pierrom Wignyjem, d'Aspremontom Lyndenom in Mistbelom, v katerem so omenjali »dokončno eliminacijo« Lumumbe. Večina ukazov se je prenašala ustno (De Witte 2002: 47–51).

možne pritiske, da bi Lumumbi zagotovili varno, zakonito in humano ravnanje (De Witte 2002: 47–54 in *The Blue Helmets* 1996: 183).⁷¹

Decembra je več držav v GS z osnutki resolucij zahtevalo, da generalni sekretar poskrbi za takojšno izpustitev Lumumbe in drugih političnih nasprotnikov, da poveljstvo ONUC-a razoroži Mobutujeve sile in da Belgija takoj umakne svoje vojaške in paravojaške sile iz Konga, vendar nobena med njimi ni bila sprejeta (Abi-Saab 1978: 92–95).⁷²

Pod Bombokovim predsedovanjem Kolegiju je Centralna vlada obema secesijskima voditeljema ponudila predajo Lumumbe, vendar sta predajo zavrnila. Januarja je zaradi vse bolj politično napetega ozračja premestitev Lumumbe postala nujna. Odpeljali so ga v Katango, kjer so ga tudi umorili.⁷³ Okoliščine tega umora je kasneje raziskovala tudi komisija OZN-a (De Witte 2002: 93–124 in *Political Assassinations* 2007).

Po smrti Lumumbe so frakcije, ki so bile za Lumumbo, in tiste, ki so bile proti, izvršile hitre eksekucije političnih voditeljev, mnoge sile so umaknile svoje enote iz ONUC-a, v VS pa je Sovjetska zveza obtožila Hammarskjölda, da je odgovoren za smrt Lumumbe, in zahtevala, da odstopi z mesta generalnega sekretarja.⁷⁴ Hammarskjöld tega ni storil, Sovjetska zveza pa ga zato od takrat naprej ni priznavala kot generalnega sekretarja (*Opening the Secret Files on Lumumba's Murder* 2002 in *The Blue Helmets* 1996: 183–184).⁷⁵

---

⁷¹ Tudi sam Hammarskjöld je Kasavubuju večkrat izrazil svojo zaskrbljenost glede stanja in poudarjal, kako pomembno je, da zaporniku zajamčijo vse njegove zakonite pravice. Pritisk na Kasavubuja je izvajal tudi posebni odposlanec generalnega sekretarja Rajeshwar Dayal (*The Blue Helmets* 1996: 183).

⁷² Ta resolucija seveda ni bila sprejeta. Prvi osnutek resolucije je predlagala SZ, ki pa ni bila sprejeta. Na naslednjo resolucijo, ki so je predlagale Argentina, Velika Britanija, Italija in ZDA, je SZ vložila veto. Sprejeta pa ni bila niti resolucija, ki jo je predlagala Poljska, v kateri je zahtevala, da se poskrbi za takojšno izpustitev vseh političnih zapornikov s parlamentarno imuniteto. Debata se je v GS nadaljevala 16. decembra, kjer sta bila spet predstavljena dva osnutka resolucije, ki tudi tokrat nista bila sprejeta, zaradi česar je Hammarskjöld sklepal, da se misija nadaljuje po prejšnjih resolucijah (Abi-Saab 1978: 92–95).

⁷³ 17. januarja so Lumumbo skupaj s še dvema političnima zapornikoma Josephom Okito in Mauricem Mpolo premestili v Elisabethville v Katango. Tam so zvečer najprej ubili Okita ter Mpolo in kot zadnjega še Lumumbo. Nato so jih zakopali, vendar so jih v strahu, da je preveč dokazov, spet izkopali ter jih zakopali nekje ob rodezijski meji. 23. januarja sta Gerard Soete in njegov brat s pomočjo nekaj Afričanov izkopala trupla, jih razžagala na kose in polila z žvepleno kislino. Ostanke kosti so potem razdrobili in raztresli po poti (De Witte 2002: 93–124 in *Political Assassinations* 2007).

⁷⁴ Sovjeti so tu še enkrat zahtevali, da se ukine pravica generalnega sekretarja, da sam po svojem razumevanju interpretira in izvršuje mandate, ki mu jih podelita VS in GS, saj naj bi okoliščine misij postale prezahtevne (Abi-Saab 1978: 115).

⁷⁵ Leta 1975 je v ZDA Churchov odbor preiskoval umore tujih voditeljev in vpletenost ameriške vlade vanje. Pred odbor je bil poklican tudi Allen Dulles, direktor CIE med 1953 in 1961, ki je izdal ukaz za umor Lumumbe. Churchov odbor sicer ni neposredno okrivil predsednika Eisenhowerja, čeprav je več uradnikov trdilo, da je ukaz izviral prav od njega, in razsodil, da je Dulles ravnal na svojo roko. Po razpletu dogodkov v Kongu strup ni bil uporabljen, saj ga niso uspeli uporabiti, dokler je bil zanesljiv. Churchov odbor je še ugotovil, da je CIA še naprej budno spremljala dogajanja v zvezi z eliminacijo Lumumbe in ponudila Kongovcem pomoč pri njeni izvršitvi. (*The Congo 1960–1964*, 2002 in *A killing in Congo* 2000).

4.4.3 *Resolucija VS OZN 161 (1961)*

Takoj po Lumumbini premestitvi v Katango je množica držav zahtevala srečanje VS.⁷⁶ Šele 15. februarja je nov predstavnik ZDA predstavil novo vizijo misije, ki naj bi bila pod Kennedyjevo administracijo do Konga bolj fleksibilna. To ni bila, saj je bil tudi nov predlog precej podoben prejšnjim. Do osnutka nove resolucije je prišlo 17. februarja, ko so Cejlon, Liberija in ZAR predlagale neko srednjo pot, ki jo bodo podprli tako Američani kot Sovjeti (Abi-Saab 1978: 97–99). Po dolgi debati je VS 21. februarja sprejel težko pričakovano Resolucijo VS OZN 161 (1961).

Resolucija je:

- Pozivala OZN, naj takoj sprejme vse potrebne ukrepe za preprečitev državljanske vojne v Kongu, vključujoč priprave za premirja, zaustavitev vseh vojaških operacij, preprečitev spopadov in uporabe sile, kjer je kot zadnje sredstvo dovoljena tudi uporaba sile.
- Pozivala k takojšnjemu umiku in evakuaciji vsega belgijskega in drugega tujega vojaškega ter paravojaškega osebja in političnih svetovalcev, ki ne delujejo pod OZN-om, in plačancev.
- Poziva države, naj iz svojih teritorijev preprečijo odhode zgoraj naštetih na ozemlje Konga in naj jim zavrnejo prehod ter druga sredstva.
- Odločila, da se takoj uvede preiskava, ki bo raziskala okoliščine, v katerih so umrli Lumumba in njegovi kolegi, in da se krivci kaznujejo.

Nadalje ta resolucija poziva, naj se v Kongu čim prej sestane parlament, za kar naj se sprejmejo vsi potrebni varnostni ukrepi, naj se oborožene sile v Kongu reorganizirajo ter se podredijo disciplini, da ne bodo več uporabljene za doseganje političnih ciljev. Resolucija je bila sprejeta z devetimi glasovi za in nobenim proti, Francija in SZ sta se vzdržali (Resolucija 161 (1961), 1961) (glej prilogo M).

Tukaj je potrebno poudariti, da ta resolucija pomeni precejšen napredek pri reševanju krize v Kongu, saj je ta šele tu definirana kot grožnja mednarodnemu miru in varnosti. Spremenil se je tudi sam karakter misije,⁷⁷ saj je bila dovoljena uporaba orožja tudi v primeru, ko ne gre za samoobrambo, če se izvršuje mandat misije, predvsem za preprečitev državljanske vojne (le v primeru, da je uporabljena kot zadnje sredstvo). Prvič je v tej

---

⁷⁶ Pogovori so se začeli že 1. decembra, vendar se do 13. februarja, ko se je razvedelo, da je bil Lumumba ubit, niso premaknili v nobeno smer (Abi-Saab 1978: 97–99).

⁷⁷ Kljub temu da je Hammarskjöld simpatiziral s to resolucijo, je še vedno ostro nasprotoval razširitvi mandata (Abi-Saab 1978: 102).

resoluciji pozvano, da se iz Konga umakne in evakuira vse belgijsko in ostalo tuje vojaško ter paravojaško osebje, plačanci in »politični svetovalci«. V drugem delu resolucije, ki je bil dodan na željo Sovjetov in afriško-azijskih članic, se je pozvalo Kongo, da se spet skliče parlament in da pride do reorganizacije A.N.C.-a. Zelo pomembno dejstvo te resolucije je, da na nobeni točki ne omenja generalnega sekretarja, kar je po vsej verjetnosti posledica sovjetskih pritiskov. To je Hammarskjöld zelo zameril, je pa tudi poudaril, da se bo v bodoče za interpretacijo obračal na svetovalni odbor (Abi-Saab 1978: 100–103).

Posebnega pomena v celotni resoluciji je tudi besedna zveza »kot zadnje sredstvo«, saj jo je poudarjal sam Hammarskjöld, ko je pojasnjeval svojo interpretacijo mandata,⁷⁸ pri čemer so ga podpirale predvsem zahodne države, še posebej ZDA. Hammarskjöld je resolucijo razumel kot razširitev področja delovanja (preprečitev krize), ne pa kot načina delovanja (uporaba sredstev). Takšno razumevanje je bilo v nasprotju z idejo, ki so jo hoteli predlagatelji v resoluciji doseči, a je na koncu vseeno prevladala Hammarskjöldova interpretacija. Edina novost, ki jo je ta resolucija prinesla, je torej možnost vmešavanja v spopade med pripadniki raznih režimov v Kongu (Abi-Saab 1978: 103–106).⁷⁹

To obdobje je bilo ključno tudi za misijo ONUC, saj se je že tako majhna sila, razdrobljena po celi državi, težko spopadala z zahtevno nalogo, poleg tega so se njene sile zaradi odhoda nekaterih članic še naprej krčile. Problemi so se še povečali, saj so imele vlade v Elisabethsvillu in Leopoldvillu zadnjo resolucijo za poskus podreditve s silo. V odgovor so ukazale več ukrepov proti ONUC-u in njegovemu osebju. Hammarskjöld se je zaradi tega odločil povečati sile v Kongu in za to zaprosil države članice. Z novimi okrepitvami je ONUC aprila 1961 štela 18.000 mirovnikov. Stanje v državi se je kmalu izboljšalo, nekoliko zaradi povečanja sil, nekoliko pa tudi zaradi sporazuma glede Resolucije 161, ki je bil sprejeta s Kasavubujem 17. aprila.⁸⁰ V obdobju po sprejetju misije, natančneje po januarju leta 1961, si je tudi v Kongu več voditeljev prizadevalo za rešitev nastale krize. Kasavubu se je odločil, da Kolegij zamenja z začasno vlado pod vodstvom Josepha Ilea, kar so v OZN-u ocenili za pravilno potezo (The Blue Helmets 1996: 184–186).

K omejeni uporabi sile, ki jo je resolucija omogočala, so se morali pripadniki ONUC-a kmalu zateči v severnem delu Katange, kjer so se od sredine marca stopnjevali boji med

---

⁷⁸ Srž problema je predstavljalo razumevanje, ali se torej lahko deluje po 42. členu UL ali ne (Abi-Saab 1978: 103–106).

⁷⁹ Thakut in Schnabel (2001: 14) pravita, da obnovitev miru ni mogoča brez vzpostavitve zakona in reda. V državi, kjer je se oblast zrušila ali sploh ne obstaja, pa pade dolžnost vzpostavitve zakona in reda na rame OZN-a ali kakšni drugi tuji sili (ali koaliciji).

⁸⁰ Misija, podprta z mednarodnim civilnim in lokalno novačenim osebjem, je skupaj štela največ 19.828 pripadnikov (Republic of the Congo 2007).

Tshombejevo žandarmerijo pod vodstvom tujih plačancev in Tshombejevimi nasprotniki. Poveljnik ONUC-a je Tshombeja opozoril, naj z ofenzivo preneha, ker pa tega ni storil, so sile ONUC-a 30. marca zaustavile žandarmerijo in vzpostavile nadzor nad ozemljem med Kabalo in Albertvillom (The Blue Helmets 1996: 186).

Konec aprila so enote ANC-a v Port-Francquiju napadle ganski oddelek ONUC-a.⁸¹ Zaradi tega so se v poveljstvu ONUC-a odločili, da ne bodo več razporejali majhnih oddelkov na osamljena območja (The Blue Helmets 1996: 186).

Zelo napeta je bila tudi situacija v pristanišču Matadi, ki je bilo edino pristanišče v Kongu in zaradi tega strateškega pomena za ONUC. Sudanski oddelek se je moral v težkih napadih umakniti iz njega. V ONUC-u so se znašli v precepu, saj so imeli dve možnosti:

- da pristanišče spet zajamejo s silo ali
- da se mu odpovejo in s tem izgubijo osnovno pravico – svobodo gibanja (Abi-Saab 1978: 106–112).

Pojavile so se tudi polemike, ali lahko po novi resoluciji na silo prevzamejo pristanišče ali pa bi to pomenilo, da so delovali zunaj mandata. Hammarskjöld je menil, da bi napad lahko izvedli le ob uradni pooblastitvi VS in se je s Kasavubujem spustil v pogajanja. Poskušal mu je predvsem razložiti, da so resolucije VS obvezujoče za vse, tudi za državo gostiteljico, in da je zaradi tega nujno, da je silam ONUC-a spet dovoljen vstop v Matadi. V nasprotnem primeru bi mandat potekal po VII. poglavju UL OZN in ne bi potrebovali soglasja države gostiteljice. Kot vzvod je uporabil tudi »grožnjo«, da lahko pride do umika civilnega dela misije, kar bi kongovsko vlado prepustilo samo sebi (Abi-Saab 1978: 106–112).

Kasavubu je, po dolгих pogajanjih in prepričevanjih s strani generalnega sekretarja, 17. aprila s posebnimi odposlanci podpisal sporazum o spoštovanju resolucije VS, OZN pa je potrdil upoštevanje suverenosti države med izvrševanjem resolucije. Kasavubu si je s podpisom tega sporazuma zagotovil še večji ugled v mednarodni skupnosti kot legitimen predstavnik Konga. Pri tem je še posebej pomembno, da si je izboril pravico do revizije v primeru, da bi ONUC hotel deportirati »svetovalce«, ki so bili zaposleni pod njegovo avtorizacijo.⁸² Glede A.N.C.-a je bilo dogovorjeno, da se bo reorganiziral pod avtoriteto predsednika s pomočjo OZN-a (Abi-Saab 1978: 106–112).

---

⁸¹ V tem neusmiljenem pokolu je 44 ganskih vojakov izgubilo življenje. Podobni pokoli so se s strani ANC-a nadaljevali skozi celo leto (The Blue Helmets 1996: 186).

⁸² Ta dogovor je bil s Kasavubujem sklenjen tudi zato, da bi se ta nekoliko distanciral od Tshombeja, kar se je tudi zgodilo (Hoskyns v Abi-Saab 1978: 112).

4.4.4 *Proces sprave in konec ustavne krize*

V začetku marca 1961 je bila na predlog Tshombeja sklicana konferenca v glavnem mestu Madagaskarja Tananarivu, ki so se je udeležili vsi glavni predstavniki vlad v Kongu, razen Gizenge, ki je sprva svoj prihod napovedal.⁸³ Tshombe je na tej konferenci predlagal, da se Kongo preoblikuje v konfederacijo suverenih držav, v kateri bo Centralna vlada ukinjena, zakonodajne in izvršilne moči bodo v rokah posameznih držav. Predlagala se je tudi ustanovitev novih držav v Kongu, vendar brez kriterijev, po katerih bi se te države ustanovljale. Konferenca ni bistveno vplivala na status quo (The Blue Helmets 1996: 186).⁸⁴ Naslednje srečanje je sklical predsednik Kasavubu v Coquilhatvillu, ki se ga Gizenga zopet ni udeležil. Tshombe je na tem srečanju skušal obuditi predloge iz Tananariva, a jih je večina udeležencev zavrnila. Zaradi tega se je odločil srečanje bojkotirati.⁸⁵ Kljub temu so na srečanju sprejeli reorganizacijo vladne strukture po federativnih temeljih, ki jo mora potrditi tudi kongovski parlament. Kasavubu je 12. maja najavil, da bo ponovno sklical parlament ter pri tem OZN zaprosil za pomoč in zaščito (The Blue Helmets 1996: 187).⁸⁶

Parlamentarnega zasedanja so se zaradi zadostnega števila glasov morali udeležiti tako predstavniki iz Leopoldvilla in Stanleyvilla. Kljub ONUC-ovi nepristranski podpori je bilo med predstavniki čutiti nezaupanje zaradi smrti Lumumbe. Prvi zapleti so se začeli že pri izbiri kraja za srečanje, ki ga je Kasavubu želel imeti v Leopoldvillu, Gizenga pa je vztrajal pri Stanleyvillu. Po ONUC-ovih zagotovilih o zaščiti parlamentarcev sta se skupini iz Leopoldvilla in Stanleyvilla sestali na srečanju v glavnem štabu ONUC-a ter prišli do sporazuma glede ponovnega zasedanja parlamenta,⁸⁷ ki se ga je 22. julija udeležilo več kot 200 od skupno 221 članov. Predsednik Kasavubu je 2. avgusta premierja Cirilla Adoulo zaprosil za oblikovanje Vlade nacionalne enotnosti, ki je bila potrjena s strani obeh domov parlamenta. S tem je bilo konec ustavne krize, vlada pa je bila s strani generalnega sekretarja

---

⁸³ V Leopoldvillu je dva meseca pred konferenco potekala okrogla miza, ki pa ni imela velikega pomena, saj se je večina ključnih kongovskih akterjev ni udeležila (The Blue Helmets 1996: 186).

⁸⁴ Spomin na konferenco je kmalu zbledel, Kasavubu in ostali voditelji pa so poudarili, da bi bile odločitve iz Tananariva zakonite le v primeru, da bi jih odobril parlament (The Blue Helmets 1996: 186).

⁸⁵ Ko se je odpravljaj nazaj v Elisabethville, so ga v Leopoldvillu aretirali v imenu zakonite oblasti, a so ga čez en mesec izpustili (The Blue Helmets 1996: 187).

⁸⁶ ONUC je prizadevanja za mirno rešitev krize v Kongu vseskozi podpiral in v ta namen nudil zaščito na konferencah, zaščito pri potovanjih na konference, prevoze z njihovimi letali. Med drugim so zahtevali izpustitev Tshombeja (The Blue Helmets 1996: 187).

⁸⁷ ONUC-ovi predstavniki so Tshombeja in Kalonjija skušali prepričati v podpis sporazuma, ki sta ga sprejeli delegaciji iz Stanleyvilla in Leopoldvilla. Tshombe je protokol o ponovnem odprtju parlamenta sprva podpisal, a si je kasneje premislil (The Blue Helmets 1996: 187–188).

priznana kot Centralna vlada.⁸⁸ Gizenga je v tem času skušal osnovati novo stranko PANALU in izrazil več izrazito nasprotujočih si izjav proti vladi v Leopoldvillu, kar je pripeljalo do izglasovane nezaupnice proti njemu in posledično odpustitev z mesta namestnika premiera (The Blue Helmets 1996: 187–188).⁸⁹

4.5 Katanga

Po mnenju generalnega sekretarja so sile ONUC-a zagotavljale mednarodni mir in varnost in niso smele biti uporabljene za reševanje notranjih sporov v Kongu. Zaradi tega je nasprotoval uporabi teh sil za končanje secesije Katange. Po drugi strani se je zavedal, da ima stanje v Katangi mednarodne razsežnosti. OZN je zato spodbujala poskuse sprave in skušala odstraniti tuja vmešavanja, kar je bilo v primeru Katange ključnega pomena. Kljub Tshombejevim naporom njegovo secesijsko gibanje nikoli ni dobilo nikakršnega mednarodnega priznanja (The Blue Helmets 1996: 189–190).⁹⁰

ONUC je umaknil belgijske sile iz območja Katange, kar pa ni končalo njene secesije, saj je Tshombi s tujo pomočjo uspelo še okrepiti secesijski režim v Katangi. Z novo okrepljenimi silami⁹¹ je napadal plemenske ter politične nasprotnike. Poleg odstranitve tujih političnih, vojaških in paravojaških svetovalcev iz Katange je bila ena glavnih nalog ONUC-a tudi zaščita velikega dela prebivalstva pred napadi Tshombejeve žandarmerije. Prav zato je Resolucija 161 pozivala k takojšnjemu umiku in evakuaciji iz Konga vsega belgijskega in drugega vojaškega ter paravojaškega osebja, političnih svetovalcev ki niso delali pod okriljem poveljstva OZN-a in plačancev (The Blue Helmets 1996: 189–190).⁹²

Odnos belgijske vlade glede na dokumente Varnostnega sveta je bil dokaj mlačen, saj so v odgovor na Resolucijo 161 sprejeli naslednje odločitve:

- iz Katange bodo umaknili belgijske častnike.

---

⁸⁸ Sprva je vlado Aduole priznaval tudi Gizenga in se vrnil v Leopoldville, kjer je prevzel mesto namestnika premierja. V tem imenu je tudi pospremil Aduolo na konferenco neuvrščenih v Beograd (The Blue Helmets 1996: 187–188).

⁸⁹ Centralna vlada je Gizengo najprej poklicala v Leopoldville, kjer naj bi se zagovarjal zaradi obtožbe secesionizma, kar je slednji zavrnil. Po bojih med žandarmerijo, ki je podpirala Gizengo, in silami ANC-a, ki so bile lojalne vladi, so ga odpustili (The Blue Helmets 1996: 187–188).

⁹⁰ Po vzpostavitvi Centralne vlade je celo belgijski zunanji minister Paul-Henri Spaak javno izjavil, da vlada v Bruslju nasprotuje secesiji Katange (The Blue Helmets 1996: 189–190).

⁹¹ Plačance, ki so vse bolj zamenjevali belgijske vojake, je Tshombe prek trgovskih poti iz tujine oskrboval z orožjem in ostalo opremo, celo letali (The Blue Helmets 1996: 189–190).

⁹² Stališče belgijske vlade je bilo v začetku takšno, da belgijsko civilno oz. tehnično osebje v Kongu ne sme biti diskriminirano pri nujenju pomoči, medtem ko je vojaško osebje in plačance delilo v več kategorij. (The Blue Helmets 1996: 189–190).

- Pripadniki belgijske žandarmerije pripomorejo k izvajanju resolucije VS s tem, ko reorganizirajo in poveljujejo silam, ki so odgovorne za vzdrževanje reda.
- Preprečili naj bi nabor plačancev in jim prepovedali odhod. Nad tistimi plačanci, ki so že v Kongu, naj ne bi imeli moči.
- Nad političnimi svetovalci naj ne bi imeli nikakršne moči, saj so ti imeli pogodbe s kongovskimi oblastmi (S/4752 v Abi-Saab 1978: 125).

Prvi napredek pri sprejemanju in izpolnjevanju omenjenih odločitev se pokaže v prvi polovici leta 1961, ko pride do zamenjave belgijske vlade (S/4752 v Abi-Saab 1978: 125).⁹³

Tshombe v tem času še vedno ni sodeloval z ONUC-em.⁹⁴ Aprila 1961 so enote ONUC-a zajele pripadnike najemniške enote »Compagnie Internationale« in jih deportirale. V naslednjih mesecih se je iz Katange umaknilo še več plačancev. V začetku junija je poveljnik sil OZN po razpravi z oblastmi v Katangi sprožil vojaško misijo, ki naj bi pomagala oblastem odstraniti tuje elemente, ki so sodili pod Resolucijo 161.⁹⁵ Stališče belgijske vlade je kljub prizadevanjem generalnega sekretarja ostalo nespremenjeno, tako da glede prostovoljcev in plačancev niso mogli storiti ničesar (The Blue Helmets 1996: 189–192 in Hoskyns v Abi-Saab 1978: 125).

V začetku junija je poveljstvo ONUC-a iz strahu, da bi spet prišlo do poslabšanja razmer v celotnem Kongu, na Hammarskjölda naslovilo primernost načrta s silo hitro prevzeti Katango, saj miroljubne in civilizirane metode očitno niso obrodile sadov, vendar jih je Hammarskjöld zavrnil, saj bi to pomenilo prevelik odmik od odobrene politike (Urquhart v Abi-Saab 1978: 126).

Centralna vlada je 24. avgusta po zaostritvi odnosov s Katango OZN-u poslala odlok (70/1961), v katerem je uradno naprošala za pomoč pri izgonu tujega osebja iz Katange. O'Brian je Tshombi sporočil, da bo pod neposrednim ukazom generalnega sekretarja začel z izgonom vseh nekongovskih častnikov in plačancev.⁹⁶ V primeru, da z OZN-om ne bi sodelovali, bi bili primorani izgon izvesti z uporabo sile. Dva dni kasneje mu je izročil tudi

---

⁹³ 23 belgijskih državljanov, ki so v Katangi služili kot politični svetovalci, so poklicali nazaj, ukrepali pa so tudi proti najemanju plačancev. Pozneje so se s tem problemom še ostreje spopadli in neposlušnim Belgijcem odvzeli tudi potne liste (The Blue Helmets 1996: 189–192).

⁹⁴ Medtem ko je bil zaprt, je njegova vlada sestavila seznam osebja, ki je ustrezal Resoluciji 161, vendar so se na njem znašli posamezniki predvsem iz političnih razlogov (The Blue Helmets 1996: 189–192).

⁹⁵ V poročilu je bilo navedeno, da je bilo v žandarmeriji aktivnih 510 tujih, od tega 208 belgijskih profesionalnih vojakov in 302 plačanca ter le 142 kongovskih častnikov. Zasnovan je bil Eggov načrt, po katerem naj bi v času treh mesecev te častnike zamenjali pripadniki OZN-a (Hoskyns v Abi-Saab 1978: 125).

⁹⁶ Do 9. septembra 1961 je bilo deportiranih 273 plačancev in prostovoljcev, 65 pa jih je čakalo na izselitev. (Abi-Saab 1978: 133).

povabilo v Leopoldville, pri čemer bi ga zaščitili pripadniki OZN-a, a ga je odklonil (Urquhart v Abi-Saab 1978: 129).⁹⁷

OZN je zato 28. avgusta 1961 zjutraj začel z operacijo *Rumpunch*, kjer so zbirali evropske častnike in plačance v severni Katangi in Elisabethsvillu.⁹⁸ Operacija ni naletela na nikakršno nasprotovanje, Tshombe pa je izjavil, da se podreja odločitvam OZN-a ter da prekinja sodelovanje z vsemi tujci v Katangi (S/4940 v Abi-Saab 1978: 129).⁹⁹

Uspeh operacije se je izkazal za zelo kratkotrajnega, saj so operacijo že naslednji dan zaradi pritiska oz. prošnje belgijskega konzula prekinili, ki je obljubil, da bo poskrbel za predajo in odhod osebja iz Katange. Zastoj v operaciji se je izkazal le kot priložnost tistim tujcem, ki še niso bili zajeti, da pobegnejo in se skrijejo (Abi-Saab 1978: 133).

Zaradi dokaj odkrite podpore Američanov, Britancev ter Federacije Rodezije in Njase¹⁰⁰ je Tshombe spet dobil upanje, da je secesija mogoča. Konec avgusta se je končalo tudi sodelovanje Katange z ONUC-em (Abi-Saab 1978: 133). Istočasno je politična policija (Sûreté) pod poveljstvom tujih častnikov izvajala napade na protitshombovske pripadnike plemena Baluba¹⁰¹ v Elisabethsvillu. Oblasti v Katangi so se trudile, da bi svet prepričale, da kaos povzročajo sile ONUC-a. V odgovor je OZN zahteval evakuacijo tudi tujih pripadnikov varnostne policije, na kar je Tshombe odgovoril s silovitim napadom na sile ONUC-a v Elisabethsvillu, Kamini in Albertvillu (The Blue Helmets 1996: 189–192).

V začetku septembra se je sestal kongovski parlament in se odločil za aretacijo pripadnikov provincialne vlade v Katangi, za izvrševanje teh odločitev pa so kasneje z uradnim odlokom zaprosili OZN. Izdelan je bil tristopenjski plan,¹⁰² ki so ga predlagali Hammarskjöldu. Slednji je za zaustavitev krize predlagal dve rešitvi. Prva je bila pogajanje med Tshombejem in Leopoldvillom, druga možnost pa operacija Morthor, s katero bi

---

⁹⁷ Tshombejev odgovor je prišel nekoliko kasneje prek radia, kjer je izjavil, da mu je bil obisk v Leopoldvillu ukazán, čemur pa se ne namerava pokoriti (Urquhart v Abi-Saab 1978: 129).

⁹⁸ Iz varnostnih ukrepov so zavzeli poveljstvo žandarmerije, radijsko postajo ter pošto (S/4940 v Abi-Saab 1978: 129).

⁹⁹ To odločitev je že naslednji dan preklical (Abi-Saab 1978: 129).

¹⁰⁰ Danes samostojne republike Zambija, Zambezi in Malavi (Abi-Saab 1978: 133).

¹⁰¹ Ti napadi so bili izvedeni zaradi Kalonjijevega sodelovanja s Centralno vlado, čemur so v Elisabethsvillu ostro nasprotovali (O'Brian v Abi-Saab 1978: 128).

¹⁰² V prvi stopnji naj bi v Elisabethsvillu sprožili akcijo, s katero bi tuje konzule prepričali, naj podpirajo Tshombeja v njegovi politiki proti OZN-u. Tshombeja bi pozvali, naj na radiu prekine podžigajoče oddaje in ustavi preganjanje, ki ga je izvajala Surete. V primeru, da to ne bi delovalo, bi OZN spet zavzela radijsko postajo in aretirala tiste posameznike, ki povzročajo nered in spodbujajo k nasilju. Onemogočili bi tudi Surete in žandarmerijo. Od Tshombeja bi zahtevali dovoljenje za aretacijo Munonga in drugih kršiteljev zakona. Če bi Tshombe sodeloval, bi izvedli aretacije, če pa ne bi, bi provincialno vlado pozvali, da se podredi zakonu (Urquhart v Abi-Saab 1978: 134).

vzpostavili nadzor nad območjem Katange. Možna je bila le v primeru, da bi propadla vsa pogajanja in bi to bila edina pot za preprečitev izbruha državljanske vojne.¹⁰³

Tshombe je od poslancev, ki jih je imel v Leopoldvillu, izvedel o aretacijah, ki naj bi se izvršile, zato je Khiary predlagal, da se operacija izpelje čim prej. 12. septembra sta se Khiary in O'Brian srečala s Tshombejem in drugimi predstavniki njegove vlade, da bi dosegla zmanjšanje napetosti ter sodelovanje pri izgonu tujega osebja. Tshombe je zavrnil vse predloge predstavnikov OZN-a.

Operacija Morthor je bila zamišljena podobno kot operacija Rumpunch; hitra in natančna, bazirana pa je bila na tem, da bodo Tshombejevo hišo skupaj z njim obkolili. Tshombe naj bi potem prekinil secesijo in ukazal žandarmeriji, da sodeluje z OZN-om¹⁰⁴, kar bi jim omogočilo osamitev neafriških pripadnikov. Operacija je spodletela prav na tej kritični točki. Nasprotnikove sile so bile podcenjevane, tako da je razmeščanje ONUC-a pripeljalo do velikega števila žrtev in ranjencev (Abi-Saab 1978: 133–149).

Hamarskjöld operacije ni avtoriziral in je zato vztrajal pri tem, da se akcije ne nadaljujejo in da se skuša kar najhitreje doseči premirje. Zahteval je, da operacija ne sme izpasti prenaglana in provokativna, pa četudi bi povzročila propad secesije, je bilo pomembno, da ni delovala proti Katangi in žandarmeriji (Abi-Saab 1978: 133–149).

Na Hamarskjölda so se po neuspešni operaciji takoj začeli vršiti pritiski s strani Velike Britanije, ki je grozila z umikom svojih sil iz ONUC-a, in ZDA, ki so misiji nudile največji del logistične in finančne pomoči. Zahtevale so, da pride do sprave med Aduolo in Tshombejem, ter poudarjale, da bodo umaknile vso svojo pomoč, če na oblast pride Gizengova opcija. Poleg vseh teh pritiskov je obstajala še možnost intervencije iz Rodezije (Abi-Saab 1978: 133–149).

V času spopadov v Katangi, je v Leopoldville na povabilo premiera pripotoval tudi sam generalni sekretar, da bi se dogovorili o bodočih vidikih misije ONUC, ki bodo pripeljali do zaključka glavne naloge Resolucije 161. Njegova glavna naloga je bila vzpostaviti premirje med sprtimi stranmi, vendar je na poti umrl.¹⁰⁵ Mesto generalnega sekretarja je

---

¹⁰³ Hamarskjöld je v »navodilih« Linnerju in O'Brianu opisal svoj pogled o legalnosti ONUC-a, v katerem je precej omejil zgoraj omenjeni plan (Abi-Saab 1978: 133–149).

¹⁰⁴ Operacija bi s tem postala politično sprejemljiva, posledično legalna ter na koncu še uspešna.

¹⁰⁵ Odpravil se je v Ndolo v Severni Rodeziji, kjer naj bi se srečal s Tshombejem. Med letom je v noči s 17. na 18. september strmoglavilo letalo blizu meje med Kongom in Severno Rodezijo in Dag Hamarskjöld je skupaj s petnajstimi drugimi na letalu umrl (Dag Hamarskjöld 1961).

nasledil U Thant (The Blue Helmets 1996: 192, Abi-Saab 1978: 154 in Former Secretaries-Generals 2007).¹⁰⁶

20. septembra je Mahmoud Khiari, poveljnik civilnega dela ONUC, prevzel misijo generalnega sekretarja in podpisal premirje, v katerem je poudarjal, da se deportacija plačancev misije ONUC-a ne tiče. Prepovedani so bili premiki tako enot ONUC-a kot enot katangovske žandarmerije, streljanje je bilo dovoljeno le v primeru napada. Premirja se katangovske oblasti niso držale in celo izvajale zračne napade na meji med Kasajom in Katango, zato je ONUC okrepil svoje obrambne zmožnosti. Centralna vlada pa je iz obupa nad mirno rešitvijo spopadov oktobra na mejo s Katango poslala enote ANC-a (The Blue Helmets 1996: 192–193).¹⁰⁷

4.5.1 **Resolucija VS OZN 169**

24. novembra 1961 je VS OZN sprejel novo Resolucijo 169 (1961), ki je obsegala enajst točk in predstavljala mejnik v misiji ONUC. Med njimi je strogo obsojala secesijska dejanja Katange, tudi dejanja, ki so bila storjena proti silam ONUC-a, še enkrat je pooblastila generalnega sekretarja, da lahko v skrajnem primeru uporabi silo pri zajemanju in deportaciji tujega vojaškega in paravojaškega osebja.¹⁰⁸ Objavila je tudi podporo Centralni vladi in odločnost, da bo v skladu z odločitvami OZN-a kongovski vladi pomagala vzdrževati red in mir ter nacionalno celovitost. Razglašala je tudi, da so vsa secesijska dejanja proti Centralni vladi ilegalna, saj so v nasprotju z *Loi Fondamentale* in odločitvami VS ter ob tem pozivala vse države, da v skladu z odločbami OZN-a ponudijo pomoč Centralni vladi. Dopusčena je bila tudi možnost, da nasprotujoče si struje v Kongu same pridejo do dogovora o bodoči ustavni ureditvi (Resolucija VS OZN (1961), 1961) (glej prilogo N).

To spremembo v odnosu OZN-a do vprašanja Katange je prineslo predvsem novo razumevanje glede izvora secesijskih teženj v Katangi, saj se je spremenilo splošno mišljenje, da secesija ni imela izvora v zunanjih vplivih. Tshombe je tej interpretaciji ugovarjal, zahteval

---

¹⁰⁶ Sestavil dve preiskovalni komisiji: rodezijsko, ki je ugotovila, da je do nesreče prišlo zaradi človeške napake s strani pilota, in komisijo GS, ki je ugotovila pomanjkanje dokazov za določitev točnega vzroka smrti, ni pa zavrnila možnosti sabotaže ali zunanjega napada (Abi-Saab 1978: 154 in Former Secretaries-Generals 2007).

¹⁰⁷ Del sil ANC-a se je v začetku novembra skušal prebiti proti Kamini, a jih je žandarmerija kmalu odbila. Drugim enotam se je uspelo prebiti do Albertvillia, Nyunza, Kongola in drugih mest v severni Katangi. Pri tem je Centralna vlada zaprosila za pomoč s transportnimi letali ONUC-a, a so jih tudi sedaj zavrnili, saj bi to pomenilo vmešavanje v notranje konflikte (The Blue Helmets 1996: 192–193).

¹⁰⁸ Generalnega sekretarja je nadalje pozivala, naj temu osebju prepove vstop ali vrnitev. Isto je veljalo tudi za orožje, opremo in ostali material za podporo secesijskih aktivnosti (Resolucija VS OZN (1961), 1961).

pravico do samoodločbe¹⁰⁹ in začel z izrazito propagando proti ONUC-u (The Blue Helmets 1996: 193 in Abi-Saab 1978: 166–167).

Resolucija je bila sprejeta v trenutku, ki je bil za ONUC v Katangi precej kritičen, saj so jo slaba izvedba operacije Morthor, premirje in protokol, podpisan z oblastmi v Katangi, postavila v defenzivni položaj. Dodaten problem je povzročila še neuspešna operacija A.N.C.-a, ki je zamajala tedaj dokaj trdno pozicijo Aduolove vlade. Na drugi strani pa so se sile v Katangi nenehno krepile skupaj z njihovo politično močjo (Abi-Saab 1978: 162–163).

Vlada v Katangi je novo resolucijo razumela kot napoved vojne, kar je pripeljalo do poslabšanja razmer v tej provinci. Da se žandarmerija in ostale enote pod poveljstvom katanških oblasti ne bi spet okrepile, je ONUC izvedel več uspešnih napadov,¹¹⁰ vendar se je kljub temu U Thant odločil, da nadaljevanje operacije začasno prekine, predvsem zaradi pritiska nekaterih držav (Abi-Saab 1978: 168–172).¹¹¹

Decembra 1961. leta sta se s pomočjo ONUC-a in veleposlanika ZDA srečala Tshombe in Aduolo ter podpisala kitonsko Deklaracijo osmih točk, v kateri je bil potrjen *Loi Fondamentale* in priznana avtoriteta centralne oblasti nad Katango ter drugimi deli Konga.¹¹² Junija 1962 so bili pogovori, zaradi nepopustljivosti in Tshombejevega odlašanja, prekinjeni brez dogovora (The Blue Helmets 1996: 193–194).

Generalni sekretar OZN-a U Thant je po posvetovanju z več državami članicami predlagal načrt za nacionalno spravo, ki bi med drugim zajemal tudi federativno urejeno državo, v kateri bi bili državni dohodki in dohodki iz mednarodne trgovine razdeljeni med Centralno in provincialnimi vladami, skupno valuto, poenotenje in integracijo vseh vojaških in polvojaških enot ter enot žandarmerije v skupno strukturo državne vojske, rekonstrukcijo Centralne vlade ter svobodo gibanja osebja OZN-a v celotnem Kongu. Omenjen načrt so lahko sprte strani sprejele ali zavrgle v celoti. Strokovnjaki OZN-a so po sprejetju načrta za nacionalno spravo pripravili osnutek zvezne ustave (Abi-Saab 1978: 181–185).

---

¹⁰⁹ Temu je nasprotoval U Thant na podlagi dveh trdnih argumentov, saj vlada v Katangi po njegovem mnenju ni bila reprezentativna in Tshombejev režim je služil le za fasado interesom tujih držav (Abi-Saab 1978: 166–167).

¹¹⁰ Z njimi so uničili več katanških letal in del oklepnih sil. 16. decembra so sile ONUC-a že zajele večino strateških ciljev, kar je odprlo pot do pogajanj (Abi-Saab 1978: 168–172).

¹¹¹ Operacija je naletela na kritike od Belgije, Rodezije, Južne Afrike, Portugalske, Madagaskarja, Grčije, Francije, sosednjega Konga-Brazzavilla in Velike Britanije. Uživala pa je veliko podporo s strani ZDA (Abi-Saab 1978: 172–173).

¹¹² V tej deklaraciji je Tshombe priznal Kasavubuja kot predsednika, pristal, da bo spoštoval resolucije OZN-a ter obljubil, da bo poveljstvo nad žandarmerijo podelil predsedniku Konga (S/5038 v Abi-Saab 1978: 173).

4.5.2 *Konec secesije v Katangi*

Po uveljavitvi ekonomskih sankcij je žandarmerija v odgovor spet pričela s streljanem na položaje ONUC-a, ki pa na napade šest dni ni odgovoril in skušal situacijo rešiti s pogajanjem. Po propadu pogajanj pa so etiopske, indijske in irske sile ONUC-a do 30. decembra 1962 ponovno vzpostavile nadzor nad Elisabethsvillom in 20 kilometrov okoli mesta. Istočasno so ganske in švedske enote v dveh daljših napadih zasedle Kamino in okolico. S tem je bila prva faza operacij zaključena.

V drugi fazi so do 4. januarja 1963 sile ONUC-a v operaciji *Grandslam* osvojile mesti Jadotville in Kipushi in na osvojenih ozemljih zagotovile potek osnovnih služb ter zavarovale lokalno populacijo.¹¹³ Medtem je v sporočilu generalnemu sekretarju izražal pripravljenost na končanje secesije v Katangi ter pozival Centralno vlado, naj zagotovi amnestijo katangovski vladi in vsem, ki so zanjo delali (The Blue Helmets 1996: 194–196).

21. januarja so predstavniki ONUC-a po dogovoru s Tshombejem mirno vstopili v Kolwezi in do 21. januarja nadzorovali vse ključne dele Katange in na teh območjih zagotovili red in mir. S tem je katangovska žandarmerija prenehala obstajati kot organizirana bojna skupina (The Blue Helmets 1996: 194–196).¹¹⁴

Pri operaciji *Grandslam* se je spet pojavila potreba po ponovni interpretaciji mandata, saj vstop sil v Jadotville ni več spadal pod poglavje zagotavljanja samoobrambe glede na pravico prostega prehoda, vsaj ne v tolikšni meri. SZ je v VS že pred tem večkrat predlagala, da bi se ta pravica razširila tudi na to področje prostega prehoda sil OZN-a, saj bi to že v začetku misije dovolilo ONUC-u vstop v Katango, a je temu Hammarskjöld odločno nasprotoval (Abi-Saab 1978: 188–189).

Že v začetku januarja 1963 so v Elisabethsville prispeli visoki predstavniki centralne oblasti z ministrom Josephom Ileo, ki naj bi ob pomoči sil ONUC-a organizirali provincialno administracijo v skladu s Centralno vlado. Vse sile v Katangi so bile pod samostojnim poveljstvom ONUC-a (The Blue Helmets 1996: 194–196).¹¹⁵

V nadaljevanju so predstavniki Centralne vlade in predstavniki UMHK iz Belgije podpisali sporazum o zunanji trgovini, 9. januarja pa je kongovski monetarni svet prevzel nadzor nad Nacionalno katanško banko in zagotovil nadaljevanje vseh postopkov s pomočjo

---

¹¹³ Istočasno je na severu Katange potekala tudi ofenziva A.N.C.-a (S/5053 v Abi-Saab 1978: 184).

¹¹⁴ V 24 dneh spopadov je življenje izgubilo 10 pripadnikov ONUC-a, 77 pa jih je bilo ranjenih. Tudi na strani katanških sil naj bi bilo število žrtev nizko (The Blue Helmets 1996: 194–196).

¹¹⁵ Tudi pripadnikom žandarmerije je bilo obljubljeno, da bodo zadržali svoj čin, če se do določenega časa pridružijo A.N.C.-u (The Blue Helmets 1996: 194–196).

ONUC-a. S tem je bila secesija Katange končana in z njo pomemben del misije ONUC (The Blue Helmets 1996: 194–196).

4.6 Pomoč kongovski vladi

Glavni namen ONUC-a je bil Centralni vladi zagotoviti tehnično pomoč za potek vseh bistvenih služb in za trajen razvoj nacionalne ekonomije. Prva naloga je bila vzpostaviti in obdržati vsaj minimalne nujne javne službe.¹¹⁶ Med drugim so strokovnjaki ONUC-a pomagali tudi pri vzpostavitvi monetarne in devizne kontrole ter nadzora nad zunanjo trgovino, brez katerih bi se monetarni sistem v državi porušil. 20. septembra 1960 so v generalni skupščini z Resolucijo 1474 ustanovili Fond Združenih narodov za Kongo, ki je bil financiran¹¹⁷ iz samostojnih prispevkov (The Blue Helmets 1996: 196–197).

Ravno v tem času je v Kongu prišlo do ustavne krize, tako da so sile ONUC-a na nacionalnem nivoju lahko sodelovale le s predsednikom Kasavubujem, na regionalnih nivojih pa so sodelovale z oblastmi, ki so izvajale nadzor na določenih območjih. Zaradi lakote na nekaterih področjih je generalni sekretar ustanovil programe javnih del in pomoči za begunce.¹¹⁸ V šest mesecev dolgi humanitarni akciji s strani OZN-a je bilo pred smrtjo rešenih okoli četrtr milijona ljudi (The Blue Helmets 1996: 196–197).

Kljub ustavni krizi so v državi ves čas potekala usposabljanja za vse vrste strokovnjakov in kadrov, ki naj bi pomagali pri opravljanju bistvenih nalog. Pripravili so tudi program za reorganizacijo in ponovno usposabljanje A.N.C.-a ter kljub denarnim in drugim problemom nadaljevali s programi pomoči do leta 1964. Po priključitvi Katange je potreba po pomoči in tujih strokovnjakih še narasla, saj pred tem v Katangi niso delovali (The Blue Helmets 1996: 196–197).¹¹⁹

Do leta 1963 je bilo zaradi programov usposabljanja mogoče zamenjati več tujih svetovalcev OZN-a s kvalificiranimi Kongovci, v državo se je vrnilo tudi veliko

---

¹¹⁶ V državo so pod avtoriteto poveljnika civilnih operacij privedli inženirje, nadzornike zračnega prometa, vremenoslovce, radijske operaterje, poštno izvedence, fizike, učitelje in druge specialiste (The Blue Helmets 1996: 196–197).

¹¹⁷ V avgustu 1960 je OZN pristal na prošnjo Centralne vlade in odobril 5 milijonov dolarjev za financiranje nujnih vladnih služb in uvoz nujnih produktov (The Blue Helmets 1996: 196–197).

¹¹⁸ Najhuje je bilo v Južnem Kasaiju, kjer naj bi dnevno zaradi lakote, ki so jo povzročili plemenski spopadi, umrlo do 200 ljudi (The Blue Helmets 1996: 196–197).

¹¹⁹ V letih 1960 in 1961 je službe pobeglega belgijskega osebja opravljalo 600 strokovnjakov in tehnikov OZN-a iz 48 različnih držav. Ukvarjali so se s financami, ekonomijo, zdravstvom, prometom, javno upravo, kmetijstvom, civilnim letalstvom, rudarstvom in naravnimi surovinami, poštnimi uslugami, meteorologijo, telekomunikacijami, sodstvom, delom, izobraževanjem, socialo, usposabljanjem mladine ter razvojem skupnosti (The Blue Helmets 1996: 196–197).

zdravstvenega osebja, ki so se pod pokroviteljstvom WHO-ja izobraževali v tujini (The Blue Helmets 1996: 196–197).

Ena prednostnih nalog OZN-a je bila tudi pomoč Centralni vladi pri utrjevanju discipline v vojski. Vse sile naj bi se združile pod enotnim poveljstvom, tiste sile, ki bi se upirale, naj bi bile uničene, ostale pa reorganizirane in ponovno izurjene. Program je bil kasneje zaradi političnih bojev v celoti opuščen vse do oblikovanja nove vlade pod vodstvom Aduole. Tudi tokrat je prišlo do težav, saj je premier Aduola prosil generalnega sekretarja, naj od šestih držav¹²⁰ dobi vse potrebno za reorganizacijo in usposabljanje vojske. Generalni sekretar se je temu upiral, saj bi to pomenilo bilateralno vojaško pomoč in ne več pomoč pod okriljem OZN-a. Zaradi tega je Aduole prošnjo zavrnil in upal, da bo rešitev pri reorganizaciji A.N.C.-a ponudil ONUC, a se to ni zgodilo, saj se je ta program izpeljal zunaj okvirjev OZN-a (The Blue Helmets 1996: 197–198).

4.7 Zaključek misije ONUC

4. februarja 1963 je generalni sekretar Varnostnemu svetu poročal, kateri mandati ONUC-a so bili izvršeni in kateri še morajo biti. Ozemeljska celovitost in politična samostojnost Konga je bila zagotovljena, secesija Katange je bila končana, poleg tega v Kongu ni obstajala neposredna grožnja neodvisnosti od zunaj. Tudi mandata iz leta 1961, da se prepreči državljanska vojna in da se iz države prežene vse plačance, sta bila v večini izpolnjena (The Blue Helmets 1996: 198).

Vzdrževanje reda in miru v državi se je nadaljevalo z velikim napredkom, zato je prišlo do precejšnjega zmanjšanja sil ONUC-a. V naslednji fazi naj bi večji poudarek namenili civilnemu delu ONUC-a (The Blue Helmets 1996: 198).

27. junija je generalna skupščina na četrti posebni seji sprejela Resolucijo GS OZN 1876 (S-IV), na kateri je določila 31. december kot zadnji dan vojaškega dela misije ONUC v primeru, da ne bi prišlo do spopadov. Generalni sekretar je v poročilu VS 17. septembra 1963 napovedal, da bo do konca leta v skladu z Resolucijo 1876 začel z umikom vseh sil iz Konga (The Blue Helmets 1996: 199).

Na prošnjo Aduole je generalna skupščina 18. oktobra 1963 privolila, da v Kongu za krajši čas v začetku leta 1964 ostane manjša sila OZN-a, ki bi jo sestavljalo okoli 3000 častnikov in vojakov, vendar je generalni sekretar kongovsko vlado opozoril, da bo morala

---

¹²⁰ Belgije, Kanade, Izraela, Italije, Norveške in ZDA.

kmalu prevzeti odgovornost za varnost, mir in zakon v državi. Velikost sil ONUC-a se je tako postopoma zmanjševala od decembra 1963, ko je bilo v Kongu skupno 6535 pripadnikov ONUC-a, do junija 1964, ko je bilo ob koncu misije le še 3297 pripadnikov (The Blue Helmets 1996: 199).

Generalni sekretar je 29. junija 1964 izdal poročilo, v katerem je:

- izjavil, da je večina ciljev ONUC-a izpolnjenih,
- nakazal namero nadaljevanja s tehnično pomočjo tudi po umiku ONUC-a,
- izrazil zaskrbljenost glede poslabšanja stanja reda in miru v nekaterih predelih države,¹²¹
- poudaril, da je vzdrževanje reda in miru v pristojnosti Centralne vlade v Kongu in da misija ONUC-a predstavlja le pomoč vladi.
- Ponovno je omenil tudi nesodelovanje vlade pri reorganizaciji oboroženih sil in njihovo neusposobljenost pri obvladovanju večjih kriz,¹²²
- izpostavil je tudi dejstvo, da se Kongo ni zanimal za podaljšanje misije ONUC, kar je razumel kot njihovo stališče, da lahko sami prevzamejo odgovornosti za varnost, red in mir ter ozemeljsko celovitost v državi (The Blue Helmets 1996: 199).

30. junija so se sile OZN kot napovedano umaknile iz Konga. S koncem vojaškega dela operacije se uradno ni nadaljeval niti civilni del, a je program tehnične pomoči še naprej potekal pod odgovornostjo programa OZN za razvoj (The Blue Helmets 1996: 199).

4.8 Posledice misije ONUC na OZN

Misija v Kongu je zaradi nasprotij glede mandata in vplivov, ki jih je imela na notranje zadeve suverene države, razdelila VS, in OZN skoraj privedla do bankrota. Posledica tega je bila, da OZN ni uporabila primerljive sile še desetletja. Naslednjih petindvajset let so bile misije OZN-a omejene na majhne misije opazovanj ali prostovoljne misije, ki so predvsem nadzirale stanje po konfliktih. Misije ONUC ne gre jemati kot primer, na katerem bi se učili, ampak bolj kot napako, ki jo velja pozabiti. Krivce za finančno krizo OZN-a, ki jo je povzročila ONUC, gre iskati tudi pri državah članicah. Sovjetska zveza, Francija in Belgija niso hotele poravnati svojih dolžnosti, češ da ti stroški ne bi smeli pasti na OZN (Durch v Blue Helmet Blues 2003 in UN Operation in the Congo 2003).

---

¹²¹ Predvsem v Kwilu, Kivuju in severni Katangi (The Blue Helmets 1996: 199).

¹²² V tem času so njihove oborožene sile šteje 29.000 mož pod enotnim poveljstvom (The Blue Helmets 1996: 199).

ZDA je financirala večji del ONUC-a sama,¹²³ saj je od leta 1960 do leta 1963 kar 40 odstotkov od vse pomoči¹²⁴ izpeljala Kongu skozi OZN. Poleg tega je kongres predsedniku omogočil še dodatnih 10 milijonov takratnih ameriških dolarjev v primeru nuje. Celotna operacija je stala 400,1 milijona dolarjev (Lumumba and the UN and American role 2000 in Republic of the Congo: Facts and figures 2007).

Po Resoluciji 161 so ZDA prispevale OZN-u sedem in pol milijona takratnih ameriških dolarjev, saj je bil OZN zaradi razširitve mandata na robu stečaja, in s tem pridobile neke vrste vpliv na misijo (The United States and the United Nations Operation in the Congo 2006).

Že sama velikost misije je pomenila, da je izjemno draga. Na svojem višku moči je letno stala dvesto deset milijonov dolarjev, medtem ko je celoten proračun OZN-a znašal le petinsedemdeset milijonov dolarjev. Med drugim se je misija začela brez odobritve sredstev s strani GS, zato je bilo predlagano, da se ONUC kategorizira po 17. (2) členu UL. V tem primeru bi stroške misije nosile države članice, kakor bi to določila GS. SZ ter ostali vzhodni blok, tudi Francija, Belgija, Južna Afrika in Portugalska pa niso hoteli poravnati svojih finančnih dolžnosti,¹²⁵ zaradi česar so v GS decembra 1961 prvič v zgodovini izdali obveznice OZN-a v vrednosti dvesto milijonov dolarjev. Obveznice naj bi bile poplačane v roku 25-ih let skozi stalne izdatke OZN-a. ONUC je bila eno leto¹²⁶ financirana izključno s pomočjo obveznic (Romsbotham in Woodhouse 1999: 53–54).

Po koncu ONUC-a so v OZN-u ugotovili, da bi se morale večje mirovne misije financirati iz alternativnih virov, pri čemer naj bi se predvsem opirale na prostovoljne prispevke držav (Regional Public Goods 2002). Na podlagi izkušenj iz te misije mora generalni sekretar od leta 1973 za vsako operacijo odpreti poseben račun, stroške pa pokrijejo posamezne države članice glede na večstopenjsko lestvico držav, ki temelji na njihovi plačilni sposobnosti (Kopač 2006: 249).

Posledice ONUC-a lahko povzamemo kot velike finančne težave, v katerih se je OZN znašla, omejena vloga generalnega sekretarja na sledečih misijah, ki so v obdobju po ONUC-u imele kratke mandate z možnostjo stalnega podaljšanja teh s strani VS. To daje možnost veta stalnim članicam, v primeru, da se s samo misijo ne strinjajo več. V mnogih državah pa

---

¹²³ Kar osemindeset odstotkov operativnih stroškov ONUC-a so ZDA pokrile same, poleg tega pa so dale na uporabo svoja letala in pilote. Odkupile so tudi obveznice OZN-a v vrednosti sedem odstotkov civilnega dela operacije (Durch. v The United States and the United Nations Operation in the Congo 2006).

¹²⁴ Skupno 118,5 od 299 milijonov takratnih ameriških dolarjev (Republic of the Congo: Facts and figures 2007).

¹²⁵ Francija in SZ še dve leti nista pokrili svojega dela dolgov v OZN-u, zato so ZDA predlagale, da se jim glede na 19. člen OZN-a odvzame glas v GS. ZDA so kasneje predlog umaknile (Romsbotham in Woodhouse 1999: 54).

¹²⁶ Od polovice 1962 do polovice 1963 (Romsbotham in Woodhouse 1999: 53–54).

je OZN po ONUC-u postala vidna le kot orodje za doseganje ciljev ZDA (Romsbotham in Woodhouse 1999: 57).

ONUC je na strani OZN-a zahtevala dvesto petdeset žrtev, med katerimi je bilo pet pripadnikov civilnega dela misije (Republic of the Congo – Facts and figures 2007).

VS je konec leta 1964 izdal še eno resolucijo, v kateri je izražal skrb zaradi poslabšanja situacije v Kongu. V njej je še enkrat pozval vse države, da se vzdržijo vmešavanja v notranje zadeve države Kongo, ter slednjo pozval, da sklene prekinitev ognja in poskrbi za umik plačancev. Organizacijo afriške enotnosti so zaprosili, da v Kongu pomaga doseči narodno spravo, o tem redno obvešča VS in pri tem predlagali asistenco drugih držav članic. Generalni sekretar naj bi spremljal stanje v Kongu in o tem poročal VS OZN (Resolucija 199 (1964) 1964).

5. POTRDITEV HIPOTEZ IN SKLEP

Kongo bi moral biti glede na količino naravnih bogastev, rud in mineralov ter energetskega potenciala ena najbolj cvetočih in najbogatejših držav na svetu, vendar je stanje ravno obratno. Lumumba je v svojem govoru v parlamentu napovedal: »Pokazali bomo svetu, kaj zmore temnopolti človek, ko dela v svobodi, in bomo iz Konga napravili središče, ki bo izžarevalo svetlobo čez vso Afriko« (Savnik 1960: 422). To pa se ni zgodilo. Država je raztrgana od številnih vojn, medplemenska nestrpnost še vedno narašča, velik del ljudi se bori z lakoto, izhoda pa še kar ni videti (ali pač).

Prvo hipotezo, ki se je glasila: *Misija OZN-a v Kongu je bila z vidika mandatov uspešna*, lahko z gotovostjo potrdim. Kljub temu da je bila misija ONUC ena izmed prvih OZN-ovih misij in da je bila zelo obsežna, lahko njene mandate označimo kot uspešno izpolnjene, saj so bile do konca misije izpolnjene vse glavne točke resolucij. Prva Resolucija 143 je pozivala Belgijo, da umakne pripadnike svojih sil z območja Konga, in sile ONUC-a postavljala kot vmesno fazo, dokler nacionalne sile v Kongu ne bi bile sposobne same opravljati svojih zadolžitev. Resolucija 145 je Belgijo pozvala, da umik svojih sil izvede hitreje, misiji ONUC pa dodala še civilno komponento, ki naj bi pomagala kongovski vladi pri prehodu. Naslednja Resolucija št. 146 je Belgijce pozvala še k umiku sil z območja Katange. Vse glavne zahteve teh resolucij so bile izvedene, saj so se belgijske sile umaknile iz celotnega Konga, sile ONUC-a pa so v času trajanja mandata opravljale naloge zagotavljanja reda in miru, kolikor je bilo to glede na velikost sil sploh mogoče. Šele Resolucija VS 161, ki je sledila sklepu GS 1474, je prinesla večje spremembe v mandat misije. Resolucija je pozivala OZN, naj sprejme vse potrebne ukrepe za preprečitev državljanske vojne in kot zadnje sredstvo predvidevala tudi uporabo sile. Večji poudarek je namenila tudi problemu plačancev v Katangi. Po smrti Hammarskjölda je VS sprejel Resolucijo 169, ki je napovedala ostrejši boj proti plačancem in secesijskim oblastem. Na podlagi teh resolucij, s poudarkom na zadnji, so v začetku leta 1963 sile ONUC-a osvojile Katango in jo podredile centralni oblasti. V tem času so deportirale tudi večino plačancev in drugih »svetovalcev«, ki so bili v Kongu ilegalno in s tem preprečile izbruh državljanske vojne. Glavni cilji mandatov, kot so ozemeljska celovitost, politična samostojnost, suverenost, konec secesije v Katangi in izgon plačancev, so bili doseženi, po večini pa tudi ostali, bolj trivialni cilji. Prav tako je uspešno potekal civilni del misije, ki se je nadaljeval tudi po koncu vojaškega dela.

Naslednja hipoteza se je glasila: *Vpliv posameznih uradnikov OZN-a (generalni sekretar in njegovi odposlanci) je imel na izvajanje misije pomembne posledice.* Tudi to hipotezo lahko potrdim. Že sam Hammarskjöldov odnos do Lumumba in Kasavubuja je bil sporen, saj je ta očitno preferiral opcijo Kasavubuja, kar je večkrat jasno nakazal. Lumumba je kasneje obžaloval, da je OZN pod krmilom Hammarskjölda povabil v Kongo, saj je moral opazovati, kako so vojaki modrih čelad (Blue Helmets) razoroževali njegove vojake, medtem ko je bilo njegovim sovražnikom dovoljeno, da so se oboroževali (Wrecking the Congo: Colonialism, Race, Class, Ideology and Havoc, 2003). Sam Hammarskjöld je menil, da je Lumumba preveč zaletav in neizkušen politik, zaradi česar z njim ni hotel sodelovati, še posebej se mu je Lumumba zameril po poboju plemena v Južnem Kasaiju. Tudi pri posebnih odposlancih je bila jasno izražena privrženost Kasavubuju, še posebej v vmesnem obdobju, ko je to pozicijo zasedel Andrew Cordier. V tem času so se v Kongu zgodili veliki preobrati, saj se je ravno začela ustavna kriza, s katero je Lumumba začel izgublјati moč. Prav Cordier je bil tisti, ki je v Kongu zaprl letališča in radio ter Lumumbi prepovedal njegovo uporabo, medtem ko je Kasavubu imel možnost uporabe radia v Brazzavillu. S temi dejanji je ostro posegel v notranjepolitično dogajanje v Kongu in celo ogrozil nepristranskost misije. Ta poseg postane še bolj sporen, ko pozneje v podobni situaciji v Katangi radia ne zaprejo. Tudi pri varovanju Lumumba je prišlo do dvoumij, saj bi ga bili vojaki OZN-a dolžni ubraniti, če bi sumili, da je njegovo življenje ogroženo (to je veleval mandat že od samega začetka). Prav nasprotno so mu ganski vojaki pod poveljstvom OZN-a odrekli zaščito, ko mu je 1. decembra 1960 uspelo zbežati od enot A.N.C.-a. Ukaz, da Lumumbi ne smejo nuditi zatočišča, je prišel od poveljstva OZN-a. Različne prijeme lahko opazimo tudi pri samem reševanju krize, saj je skozi njen potek razvidno začetno obdobje, ko je vajeti imel Hammarskjöld, za katerega so značilni umirjeni mandati in čim bolj omejena uporaba vojaške sile. Kmalu zatem, ko je vajeti misije prevzel U Thant, so opazne večje vojaške akcije in sploh bolj odločni in trdni prijemi pri poteku misije, ki so končno pripeljali k rešitvi vprašanja Katange. V dopolnitev na drugo delovno hipotezo lahko zaključim, da sta imela tako generalna sekretarja kot tudi njuni odposlanci v Kongu velik vpliv na notranje dogajanje in sam potek misije, saj so lahko s svojimi smernicami, interpretacijami in akcijami do določene mere vplivali na potek krize.

Tretjo hipotezo, ki se glasi: *Vpliv zunanjih faktorjev (ZDA, belgijska vlada, korporacije) je prav tako zelo usmerjal misijo proti zelenemu izidu z njihove strani, s čimer je bila pod vprašaj postavljena legitimnost misije in organizacije OZN,* prav tako potrjujem. Tu je najprej potrebno izpostaviti belgijsko vlado in njene povezave, ki so bile pravzaprav odgovorne za začetek krize. Belgijo so na Kongo vezali predvsem gospodarski interesi, ki jih

je nameravala še dolgo uveljavljati, a ji je pot prekrizala osamosvojitve Konga. Kljub temu je osamosvojitve zasnovala tako, da bi Kongo še vedno vodila ona sama in bi ekonomsko »sodelovanje« z bivšo kolonijo še naprej nemoteno potekalo. Ker pa je v Kongu prišlo do nemirov, so Belgijci uporabili rezervni scenarij in svoj vpliv strnili na Katango, kjer jim je uspelo izvesti »odcepitev« s pomočjo Tshombeja. V zameno za uspešno poslovanje so vse davke namesto Centralni vladi nakazovali Katangi in jo oskrbovali z orožjem in plačanci, ki so vodili žandarmerijo. Ko govorimo o vplivu Belgijcev na stanje v Kongu, pa se ne smemo omejiti le na Katango, saj so imeli skoraj vsi voditelji glavne svetovalce Belgijce, ki so na ta način dosegali svoje interese. Belgijci so leta 2001 priznali tudi sokrivdo pri transportu in umoru Lumumbe v Katangi.

Velik vpliv so v Kongu imele tudi ZDA, kjer je obstajala bojazen, da bi se Lumumba obrnil k SZ in njih izrinil, s tem bi v Kongu izgubile velike kapitalske vloške in rudnike urana.¹²⁷ Poleg tega pa so se bali, da bi se z Lumumbo v Kongu razvil socializem in se od tam širil naprej po Afriki. Pomembnost vprašanja Konga za ZDA je bilo čutiti tudi v VS in GS, saj so se ZDA široko angažirale pri zbiranju glasov podpore za njihove predloge in resolucije. Kampanja, ki so jo izvedli za sprejetje Kasavubujeve delegacije v GS, je bila zelo obsežna, saj je to pomenilo za Lumumbo velik poraz. Tako kot Belgija so tudi ZDA načrtovale odstranitev Lumumbe. Larry Devlin je pred Churchovim odborom celo priznal, da so obstajali načrti za umor Lumumbe s pomočjo strupa v zobni kremi. S finančnim in drugačnim podpiranjem Mobutuja so si ZDA v Kongu zagotovile močnega zaveznika, saj je ta užival podporo vojske. Z njegovo pomočjo je bil Lumumba kasneje odstavljen in tudi ujet na begu v Stanleyville. ZDA so imele še dodaten vzvod vplivanja na potek krize v samem OZN-u, saj so nosile največji del finančnega bremena, nudile pa so tudi vso logistično podporo za misijo. Potem ko so se nekatere članice odločile, da dolgovi za Kongo ne bodo plačale, so delovanje OZN-a omogočale izključno ZDA. Za razliko od ZDA SZ v tistem času še ni imela izdelanih poti vplivov v tako oddaljenih območjih, saj se je le nekaj let prej ukvarjala predvsem z revolucijo znotraj zveze in je zato na potek misije vplivala predvsem prek VS OZN-a. Iz zgoraj navedenega je razvidno, da misija ONUC ni potekala neodvisno in samostojno, saj so bili na OZN prek diplomatskih poti vršeni pritiski, ki so vplivali na potek in zaključek misije same. Še posebej je tu potrebno izpostaviti vpliv ZDA, ki je zaradi financiranja večjega dela misije dobila nanjo velik vpliv. Tudi neposredna podpora ZDA Mobutuju je legitimnost misije postavila pod vprašaj.

---

¹²⁷ V teh rudnikih je bil med drugim pridobljen tudi uran za atomski bombi, ki sta bili odvrženi na Hirošimo in Nagasaki.

Zaradi boljšega poznavanja misije ONUC in presoje njene uspešnosti je pomembno tudi dogajanje v Kongu po koncu misije. Že v začetku leta 1964 se je v vzhodnih delih Konga začelo gibanje Simb,¹²⁸ ki so hitro zajele celoten severovzhodni del Konga. Da bi zaustavil njihovo širitev je premier Moise Tshombe najel plačance iz ZDA in Belgije, ki so gibanje Simb zatrli (A Country Study: Zaire (Former) 2003 in Edgerton 2002: 201–203). Že novembra 1965 je Mobutu Kasavubu z državnim udarom odvzel vlado. Kongo se je pod Mobutujevo vladavino¹²⁹ z uzakonitvijo enostrankarskega sistema 1971. leta preimenoval v Zaire. Tudi mesta in sami prebivalci so morali prevzeti bolj afriška imena, s čimer naj bi se končala že zgodovinsko tradicionalna razdeljenost Konga in začelo poenotenje nacije. V 80.-ih letih je v Kongu drastično padel standard življenja, rasla je Mobutujeva odvisnost od Francije, Belgije in ZDA. Leta 1997 je Laurent-Désiré Kabila s pomočjo Tutsijev iz Ruande pregnal Mobutuja iz države, sebe razglasil za predsednika in Zaire preimenoval v Demokratično republiko Kongo (Encyclopedia of African History 2005). Že leta 2001 je bil Laurent-Désiré Kabila ubit, nasledil pa ga je njegov sin Joseph-Désiré, ki je na demokratičnih volitvah leta 2006 postal predsednik. Boji se kljub temu nadaljujejo in odnos nove vlade do opozicije se je izrazito poslabšal, kar zna pripeljati do avtoritarnega režima (Conflict in Congo 2007).

Začetek 20. stoletja je Kongu napovedoval svetlo prihodnost, saj je bil ena izmed najbolj razvitih držav na afriški celini. Po drugi svetovni vojni, ko je z UL OZN postalo jasno, da se bodo morali Belgijci iz Konga umakniti, je začelo v Kongu počasi vreti. Navidezna samostojnost, ki so jo dobili leta 1960, jih je ujela popolnoma nepripravljene, čemur je zato sledil razpad sistema in belgijska intervencija. Za miren prehod iz krize je bila ustanovljena misija ONUC, ki bi morala državo stabilizirati in jo pripraviti na samostojno delovanje.

Leta 1964 je bila misija ONUC zaključena, deloma po želji voditeljev Konga, ki niso zaprosili za podaljšanje misije, deloma pa tudi zaradi finančnega stanja OZN-a, ki je bilo zelo kritično. Nepripravljenost za nadaljevanje misije se je čutilo tudi pri večini držav članic, saj niso hotele nositi finančnega bremena te misije. Še bolj pa je nekatere motil vpliv ZDA na celotno dogajanje v Kongu, saj so si v času misije prek Mobutuja pridobile velik vpliv. Kongo je tako po koncu misije ostal prepuščen sam sebi, kar so izrabili voditelji v Kongu in tudi tuje

---

¹²⁸ Simbe so bile prepričane, da jih »evropske« krogle ne morejo raniti. V boj so jih vodili šamani, ki so bili prav tako kot bojovníki omamljeni z marihuano (A Country Study: Zaire (Former) 2003).

¹²⁹ Mobutuizem je bil do konca 70.-ih let uzakonjen kot uradna ideologija, ki je temeljila na viziji in ideji le-tega. To gibanje je imelo veliko nasprotnikov, ki so izvedli upor leta 1977 in 1978 (Encyclopedia of African History 2005).

sile, ki so tam uveljavljale svoje interese. Tem silam je namreč bolj ustrezalo, da je bil Kongo v razsulu, in ne močna homogena država, kakor bi jo mogoče lahko ustvaril Lumumba.

6. SEZNAM LITERATURE

6.1 Tiskani viri:

1. Abi-Saab, Georges (1978): *The United Nations Operation in the Congo 1960–1964*. Oxford: Oxford University Press.
2. *Basic Facts about the United Nations* (2004). New York, United Nations.
3. Benčina, Dragoljuba in Vasko Simoniti (1994): *Mednarodne organizacije*. Ljubljana, DZS.
4. Benko, Vladimir (1997): *Zgodovina mednarodnih odnosov*. Ljubljana, Znanstveno in publicistično središče.
5. De Witte, Ludo (2002): *The Assassination of Lumumba*. London in New York: Verso.
6. Edgerton, Robert B. (2002): *The troubled heart of Africa, A history of the Congo*. New York: St. Martin's Press.
7. Jelušič, Ljubica (2003): Mirovne operacije (1. del). *Slovenska vojska* XI(5), 20–23.
8. Ki-Zebro, Yoseph (1977): *Zgodovina črne Afrike*. Ljubljana: Založba Borec.
9. Kopač, Erik (2006): Mirovne operacije – Naložba v mednarodni mir, varnost in stabilnost: Financiranje mirovnih operacij. V Marjan Malešič (ur.): *Varnost v postmoderni družbi*, 249. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
10. Lahood, Albert A. (2005): Intra-State Intervention and State Sovereignty: The Organisations des Nations Unites au Congo. V Eugene Joseph Palka in Francis Anthony Galgano (ur.): *Military Geography – From Peace To War*, 229–256. Boston: McGraw Hill Custom Publishing.
11. Natek, Karel in Marjeta, ur. (2006): *Države sveta*. Ljubljana: Založba Mladinska knjiga.
12. Prebilič, Vladimir (2006): Mirovne operacije – Naložba v mednarodni mir, varnost in stabilnost: Mirovne operacije v Afriki. V Marjan Malešič (ur.): *Varnost v postmoderni družbi*, 246–249. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
13. Prebilič, Vladimir (2006a): Kongo – velika dežela velikih težav. (1. del). *Slovenska vojska* XIV(10), 25–27.
14. Prebilič, Vladimir (2006b): Kongo – velika dežela velikih težav. (3. del). *Slovenska vojska* XIV(10), 25–27.
15. Romsbotham, Oliver in Tom Woodhouse (1999): *Encyclopedia of International Peacekeeping Operations*, 50–57. Oxford, ABC-Clio, inc.

16. Savnik, Dušan (1960) *Afrika včeraj in danes*. Ljubljana, Mladinska knjiga.
17. Thakut, Ramesh in Albrecht Schnabel (2001): Cascading generations of peacekeeping: Across the Mogandishu line to Kosovo and Timor. V Ramesh Thakut in Albrecht Schnabel (ur.): *United Nations peacekeeping operations: Ad hoc missions, permanent engagement*. 3–25. Tokyo, United Nations University Press.
18. United Nations Operation in Congo (UNOC) (1996): V *The Blue Helmets: A review of United Nations, Third Edition*, 175–199. New York: United Nations Publications.
19. Žnideršič, Martin (2001): *Družinski atlas sveta*. Ljubljana, Slovenska knjiga d. o. o.

6.2 Internetni in elektronski viri:

20. Airborne Operations (2000): *The congolese rescue operation (November 1964)*. Dostopno na <http://www.history.army.mil/documents/abnops/tabe.htm> (3. november 2005).
21. Archive: A journal of undergraduate history (2003): *Presidentialism in post-colonial foreign policy: Ghana, Nigeria, and the Congo*. Dostopno na <http://uwho.rso.wisc.edu/Archive/Archive%206%20Deborah%20Meiners.pdf> (12. december 2007)
22. BBC World (2007): *Timeline: Democratic Republic of Congo*. Dostopno na http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/africa/country_profiles/1072684.stm (15. december 2007).
23. Boateng, Osei (2000): Lumumba and the UN and American role. V *New African*. Dostopno na http://www.africasia.com/archive/na/00_02/nacs0203.htm (18. januar 2007).
24. Britain, Victoria (2006): *They had to die: Assassination against liberation*. Dostopno na <http://gess.wordpress.com/they-had-to-die-assassination-against-liberation/> (12. december 2007).
25. Carayannis Journal of Asian and African Studies (2004): *The Complex Wars of the Congo: Towards a New Analytic Approach*, Dostopno na <http://jas.sagepub.com/cgi/reprint/38/2-3/232> (20. marec 2007)
26. Church Committe Report (2001): *Church Committe Interim Report: Assassination Planning and the Plots: Congo*. Dostopno na [68](http://history-

</div>
<div data-bbox=)

- matters.com/archive/church/reports/ir/pdf/ChurchIR_3A_Congo.pdf (12. december 2007).
27. CIA (2008): *Democratic Republic of the Congo*. Dostopno na Democratic Republic of the (8. februar 2008).
  28. Collins, Carole J.L. (2001): *The Cold War comes to Africa: Cordier and the 1960 Congo crisis. (UN diplomat Andrew Wellington Cordier)*. Dostopno na <http://web.ebscohost.com/ehost/pdf?vid=10&hid=22&sid=2ce1714e-084e-4768-9f8a-397fb54a2265%40sessionmgr9> (27. december 2006).
  29. Congo (2007): Encyclopædia Britannica. *Encyclopædia Britannica 2007 Ultimate Reference Suite*. Chicago: Encyclopædia Britannica.
  30. Congo River (2007): Encyclopædia Britannica. *Encyclopædia Britannica 2007 Ultimate Reference Suite*. Chicago: Encyclopædia Britannica.
  31. Crisis Grup (2007): *Conflict in Congo, Curent situation*. Dostopno na <http://www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=2829&gclid=CMmuorPvopACFRZmEAodkXb2ng> (13. december 2007).
  32. Daniel G., Arce M. in Todd Sandler (2002): *Regional Public Goods: Typologies, Provision, Financing, and Development Assistance*. Dostopno na <http://www.egdi.gov.se/pdf/study/study2002.1.pdf> (12. december 2007).
  33. Griffin, Michele (1999) Blue Helmet Blues. V *SAGE Journals Online*. Dostopno na <http://sdi.sagepub.com/cgi/reprint/30/1/43> (22. avgust 2007)
  34. Headquarters department of the Army (1994): *Field Manual No. 100-23, Peace operations*. Dostopno na http://www.dtic.mil/doctrine/jel/service_pubs/fm100_23.pdf (12. december 2007).
  35. Headquarters United States Army, Europe operational division, Historical section (2000): *Operations Dragon Rouge and Dragon Noire*. Dostopno na <http://www.army.mil/cmh-pg/documents/glasgow/glas-fm.htm> (20. marec 2007).
  36. Jelušič, Ljubica (2003): *Mirovne operacije kot oblika globalne mirovne preventive pred širjenjem groženj*, 627-647. Dostopno na <http://dk.fdv.uni-lj.si/db/pdfs/tip20034jelusic.pdf> (20. marec 2007).
  37. Johnson, Robert Craig (1999): *Heart of Darkness: the Tragedy of the Congo, 1960-67*. Dostopno na <http://worldatwar.net/chandelle/v2/v2n3/congo.html> (3. november 2005).
  38. Library of Congress (2003): *A Country Study: Zaire (Former)*. Dostopno na <http://memory.loc.gov/frd/cs/zrtoc.html> (12. december 2007).

39. Mango, Anthony (2003) "UN Operation in the Congo (ONUC)". V *Encyclopedia of the United Nations and International Agreements*. Third edition. Routledge Reference Resources online. Dostopno na http://www.reference.routledge.com/subscriber/entry?entry=w032_w032b6175 (27. december 2006).
40. McDonald, Glenn Steven (2001): *Peace enforcement: Mapping the 'Middle Ground' in Peace Operations*. Dostopno na http://www.unige.ch/cyberdocuments/theses2001/McdonaldG/these_front.html (21. maj 2007).
41. McGowan, Sam (2007): *Operation Dragon Rouge*. Dostopno na http://www.historynet.com/magazines/military_history/3033941.html?showAll=y&c=y, (17. december 2007).
42. Misu, Takuya (2006) *The United States and the United Nations Operation in the Congo (ONUC)*. Dostopno na http://www.afrasia.ryukoku.ac.jp/jp/research/res_01.php?type=download&id=79&imgid=1 (19. december 2007).
43. Nwaubani, Ebere (2001): Eisenhower, Nkrumah and the Congo Crisis. V *Journal of Contemporary History* 36(4). London, SAGE Publications. Dostopno na <http://jch.sagepub.com/cgi/reprint/36/4/599> (1. december 2006)
44. Okojie, Paul (2003): *Wrecking the Congo: Colonialism, Race, Class, Ideology and Havoc*. Dostopno na <http://sra.sagepub.com/cgi/reprint/28/2/32> (20. marec 2007)
45. Prebilič, Vladimir (2006c): Vojne v Afriki – Afriški vsakdan. V *Geografski vestnik*, 78-1. Dostopno na <http://www.zrc-sazu.si/zgds/gv78-1-prebiloc.pdf> (21. maj 2007).
46. Ralph Bunche Education Site (2007): *Ralph Bunche the odyssey continues...: Crisis in the Congo*. Dostopno na http://ralphbunche.com/education/pdf_resources/Bunche_module10.pdf (12. december 2007).
47. Report of the Secretary-General (1992): *An Agenda for Peace, Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping*. Dostopno na <http://www.un.org/docs/SG/agpeace.html> (18.2.2008).
48. Sismanidis, Roxane D. V. (2003): *Police functions in police operations, Report from a workshop organized by the United States Institute of Peace*. Dostopno na <http://www.usip.org/pubs/peaceworks/pwks14.pdf> (17. september 2007)
49. The Graduate Institute of international and development studies. (2006): *The U.N. Secretary General between Law and Politics: Towards an Analytical Framework for Interdisciplinary Research, Putting law over politics: Congo and the retreat of UNEF*. Dostopno na <http://hei.unige.ch/publ/workingpapers/05/workingpaper%20I.pdf> (20. december 2006)

50. The Nobel Foundation (1961): *Dag Hammarskjöld*. Dostopno na http://nobelprize.org/nobel_prizes/peace/laureates/1961/Hammarskjöld-bio.html (12. december 2007).
51. The United Nations and decolonisation (2006): *History*. Dostopno na <http://www.un.org/Depts/dpi/decolonization/history.htm> (20. december 2007)
52. Third World Traveler (2002): *The Congo 1960-1964, The assassination of Patrice Lumumba*, Izpiski iz knjige *Killing Hope*, Williama Bluma. Dostopno na http://www.thirdworldtraveler.com/Blum/Congo_KH.html (3. november 2005).
53. United Nations (1945): *Ustanovna listina (Charter of the United Nations)*. Dostopno na <http://www.un.org/aboutun/charter/index.html> (12. december 2007).
54. United Nations (2007): *Democratic republic of the Congo, Permanent mission - United Nations*. Dostopno na <http://www.un.int/drcongo/index.html> (12. december 2007).
55. United Nations – ONUC (1960): *Resolution 142 (1960) of 7 July 1960*. Dostopno na <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/157/31/IMG/NR015731.pdf?OpenElement> (1. december 2006).
56. United Nations – ONUC (1960): *Resolution 143 (1960) of 14 July 1960*. Dostopno na <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/157/32/IMG/NR015732.pdf?OpenElement> (1. december 2006).
57. United Nations – ONUC (1960): *Resolution 145 (1960) of 22 July 1960*. Dostopno na <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/157/34/IMG/NR015734.pdf?OpenElement> (1. december 2006).
58. United Nations – ONUC (1960): *Resolution 146 (1960) of 9 August 1960*. Dostopno na <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/157/35/IMG/NR015735.pdf?OpenElement> (1. december 2006).
59. United Nations – ONUC (1960): *Resolution 161 (1961) of 21 February 1961*. Dostopno na <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/171/68/IMG/NR017168.pdf?OpenElement>, (1. december 2006).
60. United Nations – ONUC (1960): *Resolution 157 (1961) of 17. September 1961*. Dostopno na <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/157/46/IMG/NR015746.pdf?OpenElement> (1. december 2006).
61. United Nations General Assembly, Emergency special sessions (1960): *Resolucija generalne skupščine OZN 1474 (ES-IV)*. Dostopno na http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/4510&Lang=E (1. december 2006).

62. United Nations – ONUC (1960): *Resolution 169 (1961) of 24 November 1961*. Dostopno na <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0171/76/IMG/NR017176.pdf?OpenElement> (1. december 2006).
63. United Nations – ONUC (1960): *Resolution 199 (1961) of 24 November 1961*. Dostopno na <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0211/57/IMG/NR021157.pdf?OpenElement> (1. december 2006).
64. United Nations – ONUC (1960): *Republic of the Congo – Facts and figures*. Dostopno na <http://www.un.org/Depts/DPKO/Missions/onucF.html> (3. september 2007).
65. United Nations: Secretary-General (2007): *Former Secretaries-General*. Dostopno na <http://www.un.org/sg/thant.shtml> (12. december 2007).
66. United Nations Peacekeeping (2006): *What is peacekeeping?*. Dostopno na <http://www.un.org/Depts/dpko/dpko/faq/q1.htm> (12. december 2007).
67. U.S. News Online (2000): *A killing in Congo, Lumumba's death no longer seems a CIA plot*, Dostopno na <http://www.usnews.com/usnews/doubleissue/mysteries/patrice.htm> (14. junij 2007).
68. Wikipedia, The Free Encyclopedia (2007a): *Tippu Tip*. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/Tippu_Tip (12. december 2007).
69. Wikipedia, The Free Encyclopedia (2007b): *Congo Crisis*. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/Congo_Crisis (12. december 2007.)
70. Wikipedia, The Free Encyclopedia (2007c): *Pierre Mulele*. http://en.wikipedia.org/wiki/Pierre_Mulele (12. december 2007).
71. Wikipedia, The Free Encyclopedia (2008a): *Flag of the Democratic Republic of the Congo*. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/Flag_of_the_Democratic_Republic_of_the_Congo (2. februar 2008).
72. Wikipedia, The Free Encyclopedia (2008b): *Patrice Lumumba*. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/Patrice_Lumumba (2. februar 2008).
73. Wikipedia, The Free Encyclopedia (2008c): *Dag Hammarskjöld*. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/Dag_Hammarskjöld (2. februar 2008).
74. Wikipedia, The Free Encyclopedia (2005): *Congo dem demographie*. Dostopno na http://en.wikipedia.org/wiki/Image:Congo_dem_demographie.png (2. februar 2008).
75. Whitaker R. Birt (2004): *The Congo: From Leopold to Lumumba*. Dostopno na <http://www.stanford.edu/class/e297a/The%20Congo%20From%20Leopold%20to%20Lumumba.doc/> (19. januar 2007).

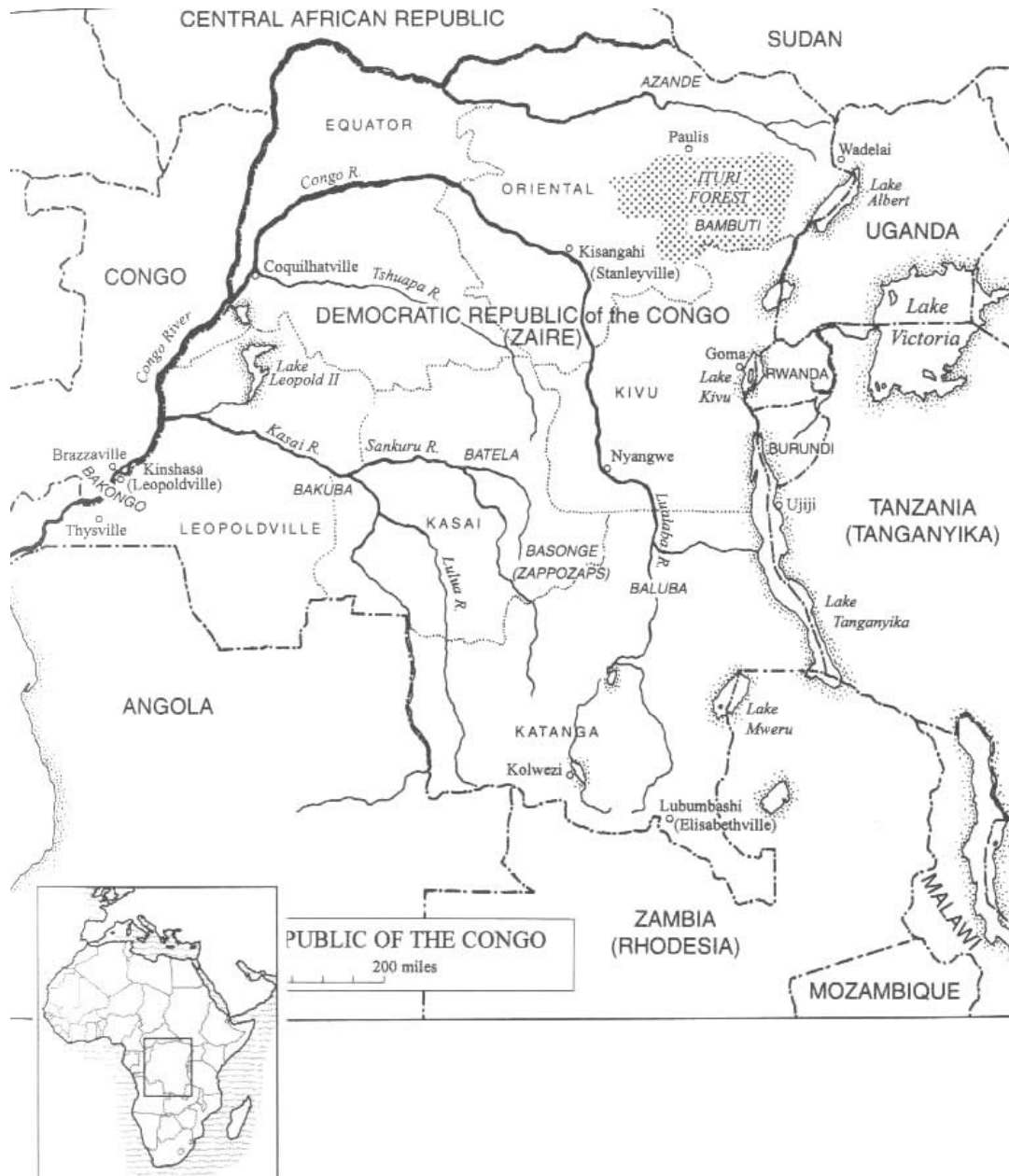
76. Weissman Stephen R. (2002): *Opening the Secret Files on Lumumba's Murder*. V *Washington Post* July 21. Dostopno na http://www.africawithin.com/lumumba/murder_of_lumumba.htm (22. maj 2007).
77. World Urban Areas: Population Projections: 2007 & 2020 (World Agglomerations) (2007): *Demographia*. Dostopno na <http://www.demographia.com/db-worldua2015.pdf> (8. februar 2008).

6.3 Dokumentarni film:

78. Giffer, Thomas (2007): *Political Assassinations: Assassination: Colonial Style: Patrice Lumumba, an African Tragedy*. CBC Newsworld.

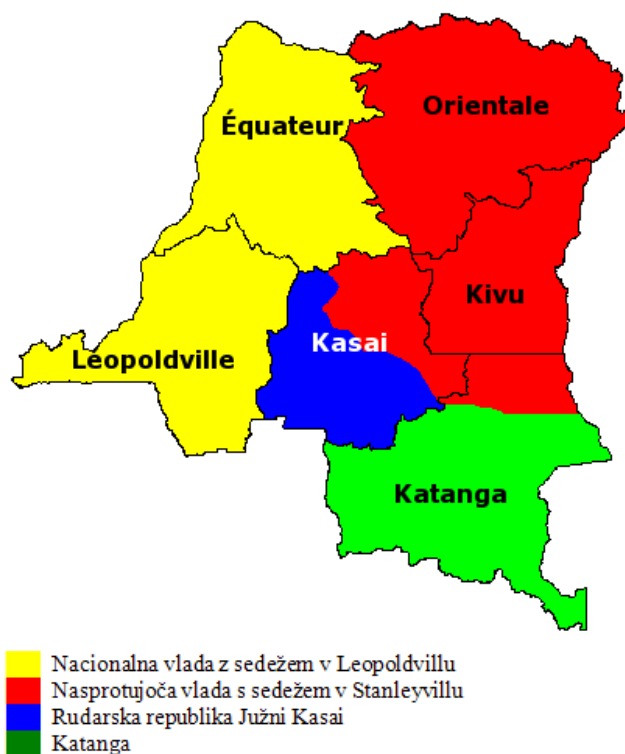
7. PRILOGE

Priloga A: Zemljevid Konga

Vir: Edgerton (2002): X.

Priloga B: Nadzor teritorija med ustavno krizo (1960–1961).

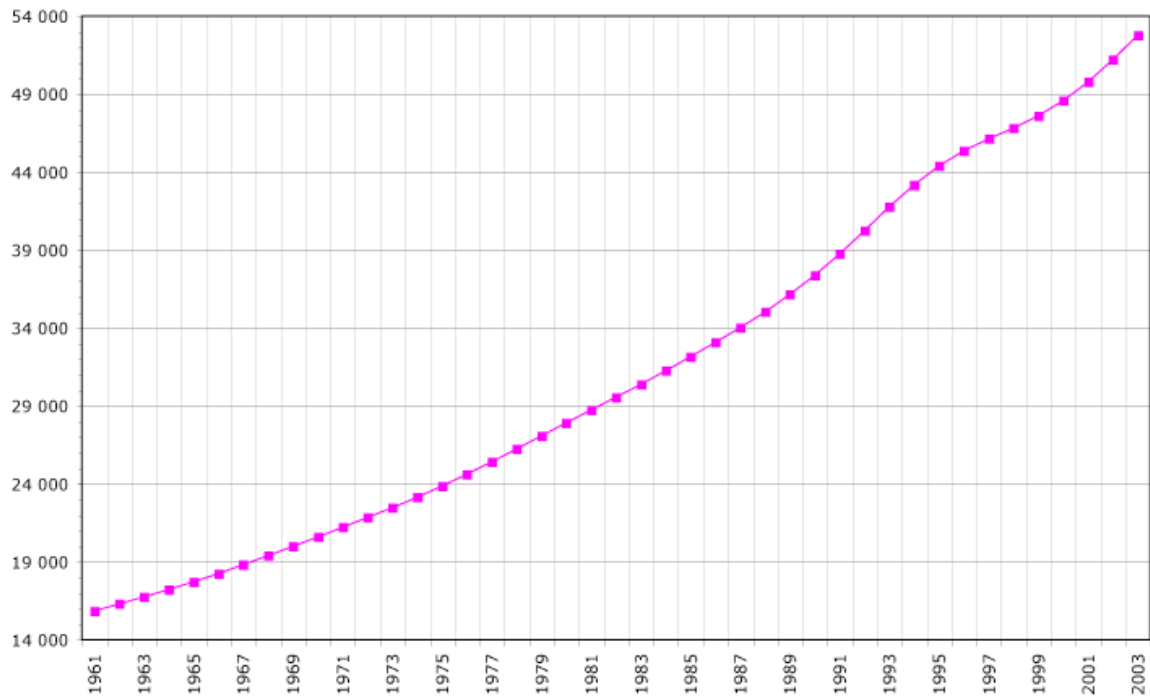
Vir: Wikipedia, The Free Encyclopedia 2007a.

Priloga C: Zastave Konga

Vir: Wikipedia, The Free Encyclopedia 2008a.

Priloga D: Prebivalstvo Konga v tisočih:

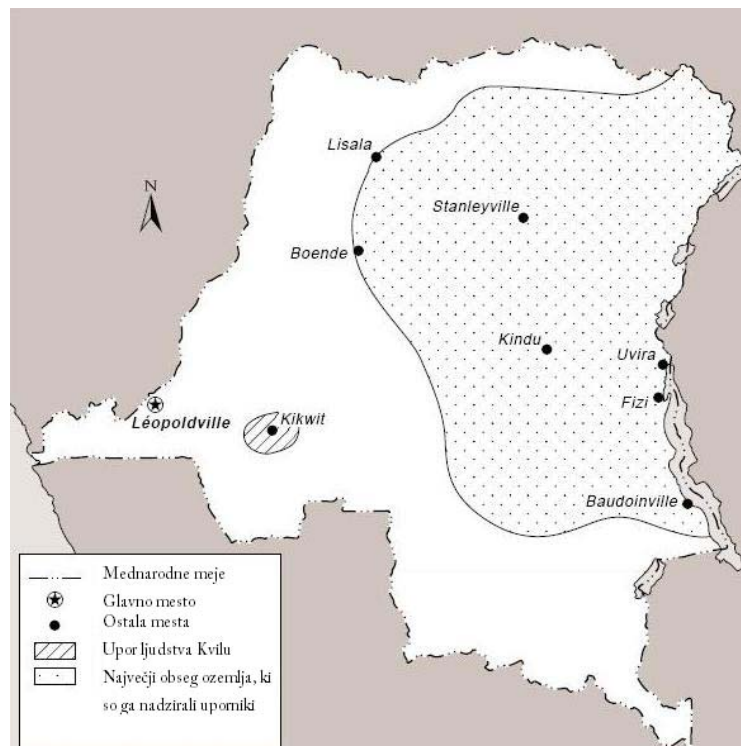
Vir: Congo dem demographie 2005.

Priloga E: Razlike med vrstami mirovnih operacij

Spremenljivke	Podpora Diplomacij	Operacije za ohranjanje miru	Operacije vsiljevanja miru
Stopnja privolitve	Visoka	Visoka	Nizka
Uporaba sile	Nizka	Nizka (samoobramba)	Koilikor je potrebno za podreditev
Nepriustranost	Visoka	Visoka	Nizka

Vir: Field Manual No. 100-23 1995.

Priloga F: Oblast nad deli Konga po misiji konec leta 1964

Vir: Country Study: Zaire (Former) 2003.

Priloga G: Patrice Lumumba

Vir: Wikipedia, The Free Encyclopedia 2008b.

Priloga H: Pokojni generalni sekretar Dag Hammarskjöld

Vir: Wikipedia, The Free Encyclopedia 2008c.

Priloga I: Resolucija VS OZN 143 (1960)

143 (1960). Resolution of 14 July 1960

[S/4387]

The Security Council,

Considering the report of the Secretary-General⁶ on a request for United Nations action in relation to the Republic of the Congo,

Considering the request for military assistance addressed to the Secretary-General by the President and the Prime Minister of the Republic of the Congo,⁷

1. *Calls upon* the Government of Belgium to withdraw its troops from the territory of the Republic of the Congo;

2. *Decides* to authorize the Secretary-General to take the necessary steps, in consultation with the Government of the Republic of the Congo, to provide the Government with such military assistance as may be necessary until, through the efforts of the Congolese Government with the technical assistance of the United Nations, the national security forces may be able, in the opinion of the Government, to meet fully their tasks;

3. *Requests* the Secretary-General to report to the Security Council as appropriate.

Vir: Resolution 143 (1960) 1960.

145 (1960). Resolution of 22 July 1960

[S/4405]

The Security Council,

Having considered the first report of the Secretary-General⁸ on the implementation of Security Council resolution 143 (1960) of 14 July 1960,

Appreciating the work of the Secretary-General and the support so readily and so speedily given to him by all Member States invited by him to give assistance,

Noting that, as stated by the Secretary-General, the arrival of the troops of the United Nations Force in Leopoldville has already had a salutary effect,

Recognizing that an urgent need still exists to continue and to increase such efforts,

Considering that the complete restoration of law and order in the Republic of the Congo would effectively contribute to the maintenance of international peace and security,

Recognizing that the Security Council recommended⁹ the admission of the Republic of the Congo to membership in the United Nations as a unit,

1. *Calls upon* the Government of Belgium to implement speedily Security Council resolution 143 (1960) on the withdrawal of its troops and authorizes the Secretary-General to take all necessary action to this effect;

2. *Requests* all States to refrain from any action which might tend to impede the restoration of law and order and the exercise by the Government of the Congo of its authority and also to refrain from any action which might undermine the territorial integrity and the political independence of the Republic of the Congo;

3. *Commends* the Secretary-General for the prompt action he has taken to carry out resolution 143 (1960) and for his first report;

4. *Invites* the specialized agencies of the United Nations to render to the Secretary-General such assistance as he may require;

5. *Requests* the Secretary-General to report further to the Security Council as appropriate.

Priloga K: Resolucija VS OZN 146 (1960)

146 (1960). Resolution of 9 August 1960

[S/4426]

The Security Council,

Recalling its resolution 145 (1960) of 22 July 1960, *inter alia* calling upon the Government of Belgium to implement speedily Security Council resolution 143 (1960)

of 14 July 1960 on the withdrawal of its troops and authorizing the Secretary-General to take all necessary action to this effect,

Having noted the second report of the Secretary-General¹⁰ on the implementation of the aforesaid two resolutions and his statement before the Council,¹¹

Having considered the statements made by the representatives of Belgium and the Republic of the Congo to the Council at this meeting,¹²

Noting with satisfaction the progress made by the United Nations in carrying out the Security Council resolutions in respect of the territory of the Republic of the Congo other than the province of Katanga,

Noting however that the United Nations had been prevented from implementing the aforesaid resolutions in the province of Katanga although it was ready, and in fact attempted, to do so,

Recognizing that the withdrawal of Belgian troops from the province of Katanga will be a positive contribution to and essential for the proper implementation of the Council's resolutions,

1. *Confirms* the authority given to the Secretary-General by Security Council resolutions 143 (1960) and 145 (1960) and requests him to continue to carry out the responsibility placed on him thereby;
2. *Calls upon* the Government of Belgium to withdraw immediately its troops from the province of Katanga under speedy modalities determined by the Secretary-General and to assist in every possible way the implementation of the Council's resolutions;
3. *Declares* that the entry of the United Nations Force into the province of Katanga is necessary for the full implementation of the present resolution;
4. *Reaffirms* that the United Nations Force in the Congo will not be a party to or in any way intervene in or be used to influence the outcome of any internal conflict, constitutional or otherwise;
5. *Calls upon* all Member States, in accordance with Articles 25 and 49 of the Charter of the United Nations, to accept and carry out the decisions of the Security Council and to afford mutual assistance in carrying out measures decided upon by the Council;
6. *Requests* the Secretary-General to implement the present resolution and to report further to the Security Council as appropriate.

Vir: Resolution 146 (1960) 1960.

Priloga L: Resolucija generalne skupščine OZN 1474 (ES-IV)

1474 (ES-IV). Question considered by the Security Council at its 906th meeting on 16 September 1960

The General Assembly,

Having considered the situation in the Republic of the Congo,

Taking note of the resolutions of 14 July,⁴ 22 July⁵ and 9 August 1960⁶ of the Security Council,

Taking into account the unsatisfactory economic and political conditions that continue in the Republic of the Congo,

Considering that, with a view to preserving the unity, territorial integrity and political independence of the Congo, to protecting and advancing the welfare of its people, and to safeguarding international peace, it is essential for the United Nations to continue to assist the Central Government of the Congo,

1. *Fully supports* the resolutions of 14 and 22 July and 9 August 1960 of the Security Council;

2. *Requests* the Secretary-General to continue to take vigorous action in accordance with the terms of the aforesaid resolutions and to assist the Central Government of the Congo in the restoration and maintenance of law and order throughout the territory of the Republic of the Congo and to safeguard its unity, territorial integrity and political independence in the interests of international peace and security;

3. *Appeals* to all Congolese within the Republic of the Congo to seek a speedy solution by peaceful means of all their internal conflicts for the unity and

⁴ *Official Records of the Security Council, Fifteenth Year, Supplement for July, August and September 1960, document S/4387.*

⁵ *Ibid.*, document S/4405.

⁶ *Ibid.*, document S/4426.

integrity of the Congo, with the assistance, as appropriate, of Asian and African representatives appointed by the Advisory Committee on the Congo, in consultation with the Secretary-General, for the purpose of conciliation;

4. *Appeals* to all Member Governments for urgent voluntary contributions to a United Nations Fund for the Congo to be used under United Nations control and in consultation with the Central Government for the purpose of rendering the fullest possible assistance to achieve the objective mentioned in the preamble;

5. *Requests:*

(a) All States to refrain from any action which might tend to impede the restoration of law and order and the exercise by the Government of the Republic of the Congo of its authority and also to refrain from any action which might undermine the unity, territorial integrity and the political independence of the Republic of the Congo;

(b) All Member States, in accordance with Articles 25 and 49 of the Charter of the United Nations, to accept and carry out the decisions of the Security Council and to afford mutual assistance in carrying out measures decided upon by the Security Council;

6. Without prejudice to the sovereign rights of the Republic of the Congo, *calls upon* all States to refrain from the direct and indirect provision of arms or other materials of war and military personnel and other assistance for military purposes in the Congo during the temporary period of military assistance through the United Nations, except upon the request of the United Nations through the Secretary-General for carrying out the purposes of this resolution and of the resolutions of 14 and 22 July and 9 August 1960 of the Security Council.

*863rd plenary meeting,
20 September 1960.*

Vir: Resolucija generalne skupščine OZN 1474 (ES-IV) 1961.

Priloga M: Resolucija VS OZN 161 (1961)

161 (1961). Resolution of 21 February 1961

[S/4741]

A

The Security Council,

Having considered the situation in the Congo,

Having learnt with deep regret of the announcement of the killing of the Congolese leaders, Mr. Patrice Lumumba, Mr. Maurice Mpolo and Mr. Joseph Okito,

Deeply concerned at the grave repercussions of these crimes and the danger of widespread civil war and bloodshed in the Congo and the threat to international peace and security,

Noting the report of the Secretary-General's Special Representative, dated 12 February 1961,³ bringing to light the development of a serious civil war situation and preparations therefor,

1. *Urges* that the United Nations take immediately all appropriate measures to prevent the occurrence of civil war in the Congo, including arrangements for cease-fires, the halting of all military operations, the prevention of clashes, and the use of force, if necessary, in the last resort;

2. *Urges* that measures be taken for the immediate withdrawal and evacuation from the Congo of all Belgian and other foreign military and paramilitary personnel and political advisers not under the United Nations Command, and mercenaries;

3. *Calls upon* all States to take immediate and energetic measures to prevent the departure of such personnel for the Congo from their territories, and for the denial of transit and other facilities to them;

4. *Decides* that an immediate and impartial investigation be held in order to ascertain the circumstances of the death of Mr. Lumumba and his colleagues and that the perpetrators of these crimes be punished;

5. *Reaffirms* Security Council resolutions 143 (1960) of 14 July 1960, 145 (1960) of 22 July 1960 and 146 (1960) of 9 August 1960 and General Assembly resolution 1474 (ES-IV) of 20 September 1960 and reminds all States of their obligations under these resolutions.

The Security Council,

Gravely concerned at the continuing deterioration of the situation in the Congo and at the prevalence of conditions which seriously imperil peace and order and the unity and territorial integrity of the Congo, and threaten international peace and security,

Noting with deep regret and concern the systematic violations of human rights and fundamental freedoms and the general absence of the rule of law in the Congo,

Recognizing the imperative necessity for the restoration of parliamentary institutions in the Congo in accordance with the fundamental law of the country, so that the will of the people should be reflected through the freely elected Parliament,

Convinced that the solution of the problem of the Congo lies in the hands of the Congolese people themselves without any interference from outside, and that there can be no solution without conciliation,

Convinced further that the imposition of any solution, including the formation of any government not based on genuine conciliation, would, far from settling any issues, greatly enhance the dangers of conflict within the Congo and the threat to international peace and security,

1. *Urges* the convening of the Parliament and the taking of necessary protective measures in that connexion;

2. *Urges* that Congolese armed units and personnel should be reorganized and brought under discipline and control, and arrangements made on impartial and equitable bases to that end and with a view to the elimination of any possibility of interference by such units and personnel in the political life of the Congo;

3. *Calls upon* all States to extend their full co-operation and assistance, and to take such measures as may be necessary on their part, for the implementation of the present resolution.

Adopted at the 942nd meeting by 9 votes to none, with 2 abstentions (France, Union of Soviet Socialist Republics).

Vir: Resolution 161 (1961) 1961.

Priloga N: Resolucija VS OZN 169 (1961)

169 (1961). Resolution of 24 November 1961

[S/5002]

The Security Council,

Recalling its resolutions 143 (1960) of 14 July 1960, 145 (1960) of 22 July 1960, 146 (1960) of 9 August 1960 and 161 (1961) of 21 February 1961,

Recalling further General Assembly resolutions 1474 (ES-IV), 1592 (XV), 1599 (XV), 1600 (XV) and 1601 (XV),

Reaffirming the policies and purposes of the United Nations with respect to the Congo (Leopoldville) as set out in the aforesaid resolutions, namely:

(a) To maintain the territorial integrity and the political independence of the Republic of the Congo,

(b) To assist the Central Government of the Congo in the restoration and maintenance of law and order,

(c) To prevent the occurrence of civil war in the Congo,

(d) To secure the immediate withdrawal and evacuation from the Congo of all foreign military, paramilitary and advisory personnel not under the United Nations Command, and all mercenaries,

(e) To render technical assistance.

Welcoming the restoration of the national Parliament of the Congo in accordance with the *Loi fondamentale* and the consequent formation of a Central Government on 2 August 1961,

Deploing all armed action in opposition to the authority of the Government of the Republic of the Congo, specifically secessionist activities and armed action now being carried on by the provincial administration of Katanga with the aid of external resources and foreign mercenaries, and *completely rejecting* the claim that Katanga is "a sovereign independent nation",

Noting with deep regret the recent and past actions of violence against United Nations personnel,

Recognizing the Government of the Republic of the Congo as exclusively responsible for the conduct of the external affairs of the Congo,

Bearing in mind the imperative necessity for speedy and effective action to implement fully the policies and purposes of the United Nations in the Congo to end the unfortunate plight of the Congolese people, necessary in the interests both of world peace and international co-operation and of the stability and progress of Africa as a whole,

1. *Strongly deprecates* the secessionist activities illegally carried out by the provincial administration of Katanga with the aid of external resources and manned by foreign mercenaries;

2. *Further deprecates* the armed action against United Nations forces and personnel in the pursuit of such activities;

3. *Insists* that such activities shall cease forthwith, and *calls upon* all concerned to desist therefrom;

4. *Authorizes* the Secretary-General to take vigorous action, including the use of the requisite measure of force, if necessary, for the immediate apprehension, detention pending legal action and/or deportation of all foreign military and paramilitary personnel and political advisers not under the United Nations Command, and mercenaries, as laid down in paragraph 2

of Security Council resolution 161 A (1961) of 21 February 1961;

5. *Further requests* the Secretary-General to take all necessary measures to prevent the entry or return of such elements under whatever guise, and also of arms, equipment or other material in support of such activities;

6. *Requests* all States to refrain from the supply of arms, equipment or other material which could be used for warlike purposes, and to take the necessary measures to prevent their nationals from doing the same, and also to deny transportation and transit facilities for such supplies across their territories, except in accordance with the decisions, policies and purposes of the United Nations;

7. *Calls upon* all Member States to refrain from promoting, condoning, or giving support by acts of omission or commission, directly or indirectly, to activities against the United Nations often resulting in armed hostilities against the United Nations forces and personnel;

8. *Declares* that all secessionist activities against the Republic of the Congo are contrary to the *Loi fondamentale* and Security Council decisions and specifically *demand*s that such activities which are now taking place in Katanga shall cease forthwith;

9. *Declares* full and firm support for the Central Government of the Congo and the determination to assist that Government, in accordance with the decisions of the United Nations, to maintain law and order and national integrity, to provide technical assistance and to implement those decisions;

10. *Urges* all Member States to lend their support, according to their national procedures, to the Central Government of the Republic of the Congo, in conformity with the Charter and the decisions of the United Nations;

11. *Requests* all Member States to refrain from any action which may directly or indirectly impede the policies and purposes of the United Nations in the Congo and is contrary to its decisions and the general purposes of the Charter.

Adopted at the 982nd meeting by 9 votes to none, with 2 abstentions (France, United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland).

Vir: Resolution 161 (1961) 1961.